

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Kahsteistkümmes aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. R. A. Hermann.

Jurjewis.

R. A. Hermann'i trükitoja trüff ja kulu.
1896.

Laulu ja mängu leht.

Kaksteistkümmes aastakäik
1896.

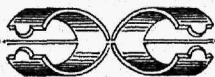

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja
Dr. R. A. Hermann.

Lugemise ja mu.

A. Kung'a
raamatukogu
Pä. nms.
Nr.

Jurjewis.

Trükitud R. A. Hermann'i trükikoja kulu- ja kirjadega.
1897.

Lugemise jagu.

Spetlikud palad.

Matuke Eesti rahwalmuusest . . .	1, 3, 5.
Weel mõni sõna Eesti esimesest laulu- koorist	2.
Suimese hääle heli-madalusest ja kõr- gusest	2.
Reislerlittude Majasteetide kroonimiseft Sõnake weel esimesest Eesti laulu- koorist	3.
Kaks mõtet muinasajast	8.
Wiulukid ja wiulimängijad.	9.
Saksa kirjandus ja Gotthold Ephraim Lessing	10.
	12.

Salmid.

Walge lilleke	40.
-------------------------	-----

Jutud.

Jahi-himulise äparduseft	10.
Turgenjewi ema	17.
Rubinsteini esimene laul	25.
Esimene ja wiimane adagio	63.

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

И г а с н u m b r i s .

Seda ja teist.

Belloneon	4.
Kuusa kõlaga eesnimed	20.
Sõhikene kurbmäng.	28.

Ernesto Rossini	28.
Tubli palgaga amet.	28.
Tseeneje petmine	31.
Grahw L. Tolstoi	32.
Muuat õwawahti	32.
Elust wõetud	32.
Tiiwklawerid	32.
Peeter Tschaikowski	37.
Koolideminister helilooja	37.
Wabameelne witeadlane	37.
Karl Mozart	37.
Surnute nimekiri.	38.
Klara Schumann	38.
Haruldane riidefogu	39.
Kuda juur Hans oli	39.
Napoleon I.	40.
Taat tuleb.	56.
G. Rossini.	64.
Kukena laulja neiu	64.

Rujed.

Dante Alighieri	1.
Joh. Wolfgang v. Goethe	2.
William Shakespeare	3.
Don Pedro Calderon	4.
Aleksander Sergejewitsch Puschkin	5.
Tarquato Tasso	6.
Luis de Camoens.	7.
Friedrich v. Schiller.	8.
Michail Furljewitsch Lermontow	9.
Maurus Jokai	10.
John Milton	11.

Laulu ja mängu leht.

Ruukfiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastas kättesaamise eest 1 rubla. —
Sse ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi mõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Surjewis.“

Rahwa Gesti rahwa-luulest.

Tartu Saksa kalender aasta 1896 tarwis on selle päälkirja all, mis praegise kirjatuksi üle seisab, ühe lugemise awaldanud (Schnafenburgs Dorpater Kalender 1896. „Etwas über die estnische Volksdichtung“ Seite 88 bis 106). See lugemine on harwa leida sündus, sest niidisel ajal ei ilnu Saksa keeles enam nii hästi kui ei midagi Gesti keelest ega kirjandusest, kuna isekranis 19. aastaja esimesel pooltel selle üle waga palju kirjutati. Saksa keeli lugemine nimetatud kalendris on kahe inimese kirjutatud, kes endid J d n a I I i w

Dante Alighieri, Italia kõige juurem luuletaja.

(Sünd. 30. (18.) mail 1265 Florenzis, jurn 14. (2.) sept. 1321 Ravennas.)

„Laula, laula, suukene,
Liigu, ilmu keelekene,
Mõlgu, marja meelekene,
Sutse, südamekene!

Küll saad siis ka waita olla,
Kui saad alla musta mulla,
Walgete laudade wahel,
Kena kirstu keskelele.

Selle Gesti keele proowiga rahwa-luulest olgu algatud.

Ges seiswate sõnade mõte on küll maailma loomijest saadik igas inimese südames liikunud, ja tungi laulda on igaliks tundnud; aga üksnes luuletaja on ta sõnadest panna osanud. Mis inimese südant nagu nägemata käega maha surub ja üles tõstab, õnnestawas rõõmus liigutab wõi walus targuma paneb, mis keegi teaduse-mees ei suuda sõnadega ütelda, seda mõistab luuletaja imeliste sõnadega ning

ja Albert Liepe nimetatavad. Wist on need nende warjunimed. — Tartu Saksa leht on selle lugemise üle ka mõne sõna arwustades ütelnud ja nimelt, et liig palju luuletamist sees leida olla. Meie ei suuda seda mitte leida. Lugemine ise on wäärts küll, et teda ka enteste lugejatele ette paneme. Ta käib Gesti keelse lauluga algades nii:

laulja nõidliste helibega tundlistele südametele waheldada. Nagu kõik inimesed ühel mõõdul selle ime-anni osalise ei ole, nii on ka mõned rahwad enam luuletajad, mõned jälle enam muusikalised kui teised. Sakslased on harjunud luuletajate rahwaks nimetatud olla — eestlased ei ole seda mitte wahem, kui ka teisel, enese, kombel.

Teistlase luul kaswas maa pinnast, millel ta elas. Seda maad armastas ta enam kui oma elu, sest ta oli seda maad kõige tema pühadustega pärinud. Selle maa wiljakad nurmed andsiwad talle leiba, selle läbitungimata metsad mett ja metsaloome, selle jõed, järwed ja meri kalu. Selle pärast armastas eestlane oma kodu üle kõige ja ei läinud mitte hääl meelel wõõrale maale. Tema „maa“! Siin oli teda ema riimale waotanud ja susutanud, siin teda wana usu- ja tarkusega tutwustanud lapsepõlweft saadik; siin kõndis ta mängides õdebe- ja wendadega, pani nendele naljaküsimusi ja mõistatusi ette ning arwas neid, mis temale teised üles oliwad andnud; siin kuulas ta — fagedasti lahtise suuga, fagedasti ka ehmatuseft kargunud — õhtul peeru walgulsel esimeest korda wanade walmisid ja muinasjutusid; siin laulis ta noorus-sõprade seltsis kättes oma esimesed lõbusad lauluwiisid. See aeg jäi talle kuni ta otjani kuldse nooruse ajana mälestusesse ning andis talle meheas põhjamata wara iga sugu luuletaks ja lauludeks.

Sääraniis lauldi neis lauludes lapse- ja sugulase-armastust ja kodumaad; need laulud on täis ella armastust ja tänu, ja nendel on Eesti rahwa-laulude seas kõige suurem luuleteline wäärtus. Need oliwad noorte neitude ja peitude armjamad laulud, ja neid lasti pühapäewadel, talgustel, õõl hobuste õites ning tööl kuulda.

Smelik on, et Eesti laulude hulgas wäga wähe armastuse-laulusid on, ja need wähesed on kiwad. Siisgi on kosja ja pulma puhul laulude poolest wäga rikkad; sest kõik, mis selle kohta käis, kõneldi seotud kõne kombel, mida eestlased piduseeks hüüawad. Tütar palus wanemaid teda mitte kurjale mehele anda; kuid kui tüdrukule mees meele järele oli ja kui ta waene oli — nii, et ta tarwilist summa tüdrukule eest mitte maksta ei suutnud, siis meelitas ja palus neiu nii kaua, kui ema „jah“ ütles. Teiste tüdrukute ees laulis ta siis kiites oma peidmehest, kui tugew, ka — kui sündis — kui wapper, kui rikas ta olewat; kas ta teda ka armastab, sellest ei kuuluta need laulud midagi. Kui noor mees neiuale kosja läks, siis ei küsinud ta ialgi armastuse järele; ta silmitses tüdrukut igal puhul tähele panemata, kas ta wirt, puhtuse armastaja, kui wõi hääd on, ja kui ta temale meelbis, küsis ta: „Kas tahad mulle tulla?“ ei mitte: „Kas sa mind armastad?“ Kui wend kosja läks, siis ütles õde, kuida ta pidi end riidesse panema ja olema jne. Tuli kofilane wanemate juurde tütar enesele paluma, siis räägiti selle juures üksi lauludes, ja üksnes pärast antud jah-sõna kõneldi päris keelel. Mõnes uuea aja hariduseft puutumata kohas on lugu alles täna päewgi nii. Ka pulmal kõneldi „piduseks“ wähemalt pruudiga ja peidmehega. Kui pruut (noorik) wanemate majast lahtise õpetas ema teda mehega elama, usin, kofuhoidlik, sõnakuulelik olema, ämma õpetas, mehe wendadega rahus elama jne. Pruudi wend palus peidmeest armast hääd õde armastuses hoida, teda mitte küüa ega wõõraste kuuldes noomida. Kui peidmees kihlatud pruudiga wanematele läks siis tegi ta pruuti kiiduseõnadel tutwaks. Ema teretas teda ja wiis õpetades elutuppa. Pulma wõõrad kiitfiwad wastastikku seda mööda, selle sugulased nad oliwad, peidmeest wõi pruuti ja neidse rikkust, kuid mõni lord pidi pruutpaar ka lautust kuulma.

(Pooleli.)

— Eesti laulude Eesti laulude — — — — —

Õnnimõnu muusika ja muu kunsti elust.
Ben Davies, Angli laulngija, operi tenorilaulja, Ervadar Maches, laulngija, walmimängija, Londonist, ja Mary Wurn, flaverimängija kashwad.

Sakfamaal uuesti konzertisid anda. Nasta enne jeda andsiwad ka konzertisid, aga sakslased ei läinud kuulama, sest sisseminetu hinnad oliwad liig kallid. Müüid olla hinnad koguni odawad. Nagu aga Saksa lehtedest näha, ei lähe sakslased jelle pärast konzertide, et konzerdi-andjad mitte sakslased ei ole. Sakfamaal on lugu ümberpööratud kui Ingliseemaal: inglased ei lähe oma jugu heliloojate muusikat ega laulu kuulama, sakslased jälle ei jalli wöörleid, waid tahawad üffi oma Saksa muusikat ja laulu, Saksa mängijaid ja lauljaid kuulba.

Mannes, mängu- ja laulu-juht Ingliseemaal Londonis, tegi hiljuti konzerdi, milles ta üksnes Inglise heliloojate mängud ja laulud ette tahtis kanda. Heliloojate seas oliwad siis ka kõige kuulsamad Inglise meistrite nimed, nagu Sullivan, Parry, Macdennie, Cowen ja mitmed muud. Aga waata imet! Saal jäi tühjaks! Inglise heliloojad ei ole armsad Ingliseemaal. Wana-sõna „prohwet ei ole armas kodumaal“ sündis ka siin jälle wäga hästi. Inglased kuulawad hulgana Beethovenit, Dvorai, Tschaikowski, išeärans Wagnerit, aga omad jääwad kuulmata. Kas lugu Gestic niisamati ei ole? Peaaegu küll!

Üks Rootsi kuulsja laulja Jenny Lind'i tütre tütar olla kõige ilusama häälega ja olla siis ka odada, et taft suur laulja saab, nagu ta wana-ema oluud. Kuulus laulu-õpetajanna Marchesi juhatab tütarlast.

Preili Seily Gehusen on Berlinis oma soprani-laulmisega kõige paremat kiitust leidnud.

Kapellmeister Bötzel Mainzis, 78 aastat wana mees, on oma elule ije otfa teinud.

Sakfamaalt toodakse igal aastal mänguriistu Wenemaale umbes 7 miljoni rubla eest.

Baganini wiul on hiljuti Genuas kapist wälja wöetud, ja keegi ojam mängija on ta pääl mitmed mängu-palad ette kandnud. Igal aastal tehtakse nõnda, sest et kartus on, et koid muidu maailma kuulsja mänguriista ära rikuwad, mis jääl igawejaks ajaks tahetasse alles hoida.

Dr. Hans Harthan, endine Tartu ülikooli muusika-direktor oli, pärast jeda kui ta Gumbinnenis ja Dresdenis kohta pidanud ja ära läinud, Wiesbaden, „Konfordia“ meestekoori juhatajaks saanud. Nasta 1896 algul kütuti ta Chile (tshiile) riigi konservatoriumi direktoriks Valparaiso linna Lõune-Amerikas.

Emmy Teleky, Ungari pilt-ilus laululind, on Dresdenis kuningliku teatri lauljaks saanud.

Berlini meestekoorige lauljad tahawad laulude kuuldawaletoomiseks ijemaja ehitada. Selles majas antakse konzertisid, milles üksnes meeste- ja sega-koori laulusid kuulda on, ei jügugi mängu ega ooperid. Lauljad on mõttest koguni waimustatud, annawad oma taskust raha ja laulawad ka konzertidel, kuni ehituse summa sisse tuleb.

Gustav Schreck on uue waimuliku oratoriumi loonud, millel nimi on „Alestõusnud Kristus.“

A. Nikisch, Leipzigi „Gewandhaus'i“ muusika juhataja, saab, nagu kuulda, ka Pragast ja Moskwas mängukoorigid juhtima.

Carl Brill, kes ka Leipzigi „Gewandhaus'i“ kapellmeister on, annab Berlinis konzertisid ja leiab muidugi palju kiitust.

Mascagni pidada Besaro konservatoriumi direktoriks saama. Nagu teada on kuulus muusikafünnitaja Rossini Besaros sündinud.

Paderewski, Poola klawerinängija, leiab Amerikas kõige suuremat kiitust ja arwamata palju raha rikkust.

G. L. Nicodé annab oma mängukooriga Dresdenis „Gewerbehauseis“ ilusaid mängukonzertisid.

Mascagni lauleldus „Ratcliff“ on Stuttgartis, kus ta ette mängiti, juure waimustusega wastu wõetud, aga sellefama meistri lauleldus „Silvano“ on Berlinis läbi kukkunud.

Karl Hirsch on oma kantatiga „Trompeter“ palju kiitust leidnud.

Sullivan, Inglise helilooja, teeb tööd meie ooperi kallal, mille nimi on „Olivia.“

Henry Purcell on Inglise kuulus helilooja, kes Londonis 1658 kuni 1695 elas. Tema 200. surmapäewa 9. (21.) oktoobril 1895 pühitseti Londonis konzerdiga. Purcell kirjutas Inglise keeles hulga lauleldusi ja on õieti inglaste rahwalise laulelduse põhjendaja. Purcell kirjutas ka hümni ja muud waimulikka laulusid, mis ehk weel paremad on kui tema tehtud lauleldused.

U. v. Kontski, 78-aastane helilooja, kes omal ajal tuntud helipala „Das Erwachen des Löwen“ („Löwi ärkamine“) sünnitas, on wanaal eal weel nõuats wõtnud ja Jaapani-maale konzertisid andma läinud.

J. A. Gevaert, Belgia muusika-õpetlane, on paawstilt oma muusika-ajaloo kirjutamise eest auumärgi saanud.

Max Erdmannsdörffer, praegu Wene Keiserliku muusika-seltsi mängukoori juhataja Peterburis, pidas 19. okt. oma 25-aastast muusika-juhataja jubileumit. Ka Moskwas juhatas Erdmannsdörffer talwel 1896 konzertisid.

Tiroli-maal Abjani linnakeses on komitee tekkinud, kes wiilitegijale Jakob Stainer'ile tahab mälestuse-kuju teha lasta. Nagu teada on Stainer esimene Saffa rahwa wiili-tegija, kes sündis Abjamis 14. juulil 1621 ning suri jäälfamas linnas juures waeuses ja nõdras meeles aastal 1683, ja tema teha hingab Abjani kiriku-aial. Mälestuse-kuju pidada Staineri hauale üles pandama. Staineri wiilid on alles praegu Italia meistrite Stradivario, Amati ja Guarnerio omade kõrwal kõige paremad maailmas. Stainer oli Amati õpilane ja oli tema juures wiili-tegewise kunsti meistriks saanud.

Seba ja teist.

Belloneon. Berliini kuningliku lossi samba-saalis seisab, nagu „Voss. Ztg.“ teatab, üks algupäraline mänguriist, mida „belloneoni“ nimetatakse. Selle mänguriistaga, mis enne Charlottenburgi lossis seisis, on muiste huwitaw lugu juhtunud. Lugejale olgu aga seletuseks öeldud, et „belloneon“ wafstorubega orelimoodi riist on, mis masina wiisi mängutükisid etendab ja Preisi ratsawäe pafunkoori kombel mitmesuguseid sõjasignalisid kuulda lasseb. Kui pärast Jena lahingut, kus Napoleon Preisi sõjawäe ära oli häwitanud, see juur wõidumees Berliini linna minemas oli, jäi ta linna ligidal Charlottenburgi lossi öömajale. Korraga kohutanud keisrit, kes raskel unel oli magama jäänud, Preisi ratsawäe sõjasignalisid ülesse, mis märku annawad waenlase kallale tungida. Keiser kargab woodist wälja, et ruttu lärmu lüüa lasta. Korraga kuulusse uusi signalisid ja keisri imestuseks nimelt lossi ruumides. Napoleoni hüüdmise pääle tuleb ta adjutant jookstes ja annab saladuse üle seletust. Saalis, mis kuninganna Luise tubade kõrwal oli ja mis Napoleon endale ööforteriks oli walinud, seisis „belloneon.“ Oma kentfaka moe läbi oli see mänguriist ühe Prantsuse ohwitseri uudishimu äratanud, kes teda kõigelt poolt silmitseks ja selle juures kogemata ühe nupu pääle oli waotanud, mille läbi pilli waljud hääled lahti pääsiwad ja ülemal nimetatud sõjasignali kuulutatiwad. — Keiser Wilhelm II., sai hiljuti sellest kentfakast juhtumiseft, mis omalt poolt ka Preisi ajalooesse puutub, kuulda, ja selle pääle lasks ta selle historialiseks saanud mänguriista Preisi kuningate wanašje lossi talitada.

—da—

Laulu ja mängu leht.

Kuukirja Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Sind aastas kättesaamiseks 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadressi tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Surjewits.“

Weel mõni sõna Gesti esimesest laulukoorist.

Gesti esimese laulukoori juhataja ja põhjendaja, kellest meie „Laulu ja mängu lehe“ 1895-da aasta 12. numbri juhtkirjas nime all „Gesti laul Põltsamaal“ oleme kõneleminud, oli Põltsamaa kõster ja organist Martin Wilberg, ja see laulukoor ise oli Põltsamaal. Tema põhjendus oli aastal 1840, nagu nimetatud kirjatükis kõneldud. Koor leidis igal pool waimustatud wastuwõtnist. Martin Wilberg oli õppoisina Schweizimaa mehe La Mika käest, kes siis waeste laste koolitajana Paires elas, muusika-õpetust saanud. La Mika tuli Schweizist, kus koorilaul kõige efiti iseäranis helilooja Hans Georg Mägeli läbi oli kolama hakanud. Martin Wilbergi läbi hakas laul siis ka Gesti rahwa seas helisema ja nimelt Põltsamaa alewikus.

Johann Wolfgang v. Goethe,

Saksa suur luuletaja ja kirjamees.

(Sünninud Frankfurts Maini jõel 28. (16.) augustil 1749,
Juenub 22. (10.) märzil 1833 Weimaris.)

Selles juhtkirjas „Gesti laul Põltsamaal“ oleme ka

Lustiwere pärastese koolmeistri Jaagup Janno õde; siis weel Tiin Reinberg, Wõhma küla koolmeistri tütar; siis weel Mai Weinglas, Pauastwereküllast Wõhma naabrusest; Mai Dwersaus, Uue-Põltsamaa mõisast; siis weel 4 õde, Anu, Tiin, Gewa ja Anu Proosa, Umbusi pärastese koolmeistri Joosep Proosa wennatitred. Mitit laulsiwad kihelkonna-koolipoisid: Joosep Proosa, Wana-Põltsamaa Umbusi küla pärastene laua-aegne

esimesed lauljad nime pidi teatamud, kes Gesti esimeses kooris ühes laulsiwad. Et aga esimeses sõnnimis nende üle meil kõik täiesti teada ei olnud, siis nimetame neid siin weel korra, et nende nined ka pärastestele sugupõlvedele teada jääksiwad, nagu weel pärast seda nende üle oleme herra Wilberg'ilt lähemaid sõnumid saanud.

Soprani laulsiwad: noored Wõhma küla neiud Truuta ja Mari Peterson Tuti talust peretitred; Anu Janno,

koolmeister; Jaan Rebane, Uue-Bõltšamaa Umbusi küla pärastene koolmeister; Tõnis Reinberg, Kamari küla pärastene koolmeister; Jaagup Janno, Lustiwere walla pärastene koolmeister; Jaak Matwei, Pajusi walla pärastene koolmeister; Madu Supp, Paduwere (ei mitte Kaawe) küla pärastene koolmeister; Laewa koolmeisteri poeg Karlson, kes pärast ise Laewas Kurfi kihelkonnas koolmeister oli; Karl Fischer, pärastene Uue-Bõltšamaa mõisa walitseja; Tõnu Domel, Wana-Bõltšamaa walla Luikwere küla pärastene koolmeister ja wiimaks Andres Leismann, kes pärast Wene usku läks ja Lustiweres Wene usku koolmeistriks sai. Tenorit laulsiwad: juhataja M. Wilberg ise ja Jaan Mikkelson, kott Uuelt Bõltšamaalt, kellel ilus tenori-hääli oli. Bassi laulsiwad: juhataja wanem wend Bõltšamaa kihelkonna-koolmeister Franz Wilberg, kes pärast Kolga-Jaani kihelkonna kõstriks läks ja jelles ametis mitmed raamatud Saksa keelest Eesti keelde kirjutas, millede seas nimetada „Õpetaja abi Inglise-maal“ ja „Sõulu õõl,“ siis weel Hans Watter, kes Nuia talu peremees Wõhma külas oli, Kaarel Reimann, Joonuse talu peremees ka Wõhma külas ja Wõhwa küla kingsepp Jaagup Hartmann. Ka mõni teine laulis ligi, aga nende nimed on ära ununud. Nagu lugeja näeb, on alti lauljad enamasti kõik pärastesed koolmeistrid olnud, kes Bõltšamaa kihelkonnas eneses ametid jaiwad.

Läiendades tähendada on siin weel, et need Eesti esimese koori liikmed ja koolmeistrid warsti pärast segakoori asutamist ka meeskooriks kokku heitsiwad, sest Bõltšamaal helises ka kõige enne väga tubli meeskoor, kes ilusasti ja puhtasti laulis, kui weel kufagil mujal meeskoori ei olnud, see oli aastate 1843 ja 1853 wahel, aga ka pärast weel kuni 1870. ja 1890. aastani. Esimeses meeskooris Bõltšamaal laulsiwad I. tenorit: Domel, Reinberg, ja pärast Rõimnapuu (koolmeister Nõmaweres); II. tenorit: Supp, ja pärast Rein Käsper (koolmeister Wõhmas) ja Jaan Sepp (Lahawere koolmeister); I. bassi: Rebane ja Johann Kaalep (koolmeister Kalanas, kes warsti pärast koori põhjendamist ka segakooris lauljaks oli saanud); II. bassi: Proosa, Janno ja Matwei. Nende meeste laul kõlas ütlemata hästi, sest hr Wilberg oli kihelkonna-koolis hästi noodi-tundmist õpetanud.

Wisisti on lugu nii, et kindlat neljahäälelist laulukoori enne Bõltšamaa koori kufagil eestlaste seas ei ole olnud. Rahwa jutu järele on küll Tartus ja Tallinnas 19. aastajaja algul mõned waimulikud laulud nelja häälega lauldud, kuid kida ja kelle poolt see sündinud, seda ei ole teada. Üksnes Lainses on hr kõster Nylander'i juhatusel kihelkonna-koolis ja Simmas Eestimaa tuntud waimulikkude raamatute kirjutaja W. Normani'i juhatusel niisamati kihelkonna-koolis koolipoiste ja ka tütarlaste poolt weel warem kui Bõltšamaal nelja häälega lauldud, kuna jälil ka pärast kindlad koorid asutiwad, millest ehk pärast poole wõime kindlamaid sõnumid tuua. Ka Lormas hakkas kõster Jakobsoni all nelja häälega laul kõlama. Pärast lagunes, iseäranis, aastate 1865 ja 1869 wahel, nelja häälega laul Eesti rahwa seas kannisti laiali, sest 1869, nagu teada, peeti Tartus esimene juur laulupidu, millest ligi 900 lauljat osa wõtsiwad, ja Tallinna Estonia meeskoor muusika-meister Bergmanni juhatusel sai I., Kurfi, meeskoor kõster Lampsoni juhatusel II. ja Maarja-Magdaleena meeskoor III. auhinna.

Kui K. A. Hermann 1864 Bõltšamaa segakoori liikmeks alti-lauljana sai, siis laulsiwad pea kõik needsamad mehed alles ligi, kes ka koori alustuses 1840 juba ühes oliwad laulnud. Siis oli niihästi segakoor kui ka meeskoor täiel iluwõimul helisemas. Laul kõlas ütlemata toredesti. Waimulikka kongertsiid anti näituseks aastatel 1864 kuni 1870, mil K. A. Hermann ligi laulis ja pärast mõni kord ka juhataz, õige palju. Kuid ka ilmalikka laulusid õpiti, ja need läksiwad ära ütlemata ilusasti. Segakoorist oliwad see kord need naesterahwad, kes koori

alustuse ajal oliwad ühes laulnud, muidugi juba lahkunud, aga teised oliwad asemele tulnud. Siin ei wõi me rohkem nimetada kui *Anna Fürmann* ja *Anna Käpu*. Mõlemad läksiwad pärast mehele ja nimelt *Anna Fürmann Supp'i* pojale *Kalifilasse* juba 1864 ja *Ann Käpu*, keda tema kaswu pärast „pikk Ann“ hüüti, aasta 1875 ümber *Pajufitse* ühele peremehele. Mõlematel neidudel oli nõidline ilus hääl. Kui neiu *Fürmann* soolob laulis, oli kõik rahwas täis waimustust. Niijama ilusasti ostas neiu *Käpu* kuuljate hulka waimustust ja elu aratada, sest tema hääl oli otsegi ingli oma — puhas, selge, pehme, kuid siiski nagu läikiv hõbe wõi kulb. „Pikk Ann“ hingab juba nüüd ammugi mulla all, sest ta suri 1890 ümber. Kas *Anna Fürmann* weel elab, ei ole me suutnud teada saada. Pääle nende laulis iluja häälega ligi neiu *Greeta Moks Uuelt Põlthamaalt* ja weel mitmed neid, kelle nimesd paraku on ununenud. Nendega seltsis ja ühes enne nimeetatud koori-asutajatega on „*Laulu ja mängu lehe*“ toimetaja aastatel 1869 kuni 1870 hulgal waimulikkudel ja ilmalikkudel kontsertidel laulnud. Waimulikkudel kontsertidel ei tulnud ial vähem sisse kui 300 rubla, sagedasti ka 400 rubla ja enangi, ilmalikkudel tuli 50 kuni 100 rubla sisse, mõni kord ka rohkem. Waimulikkudest kontsertidest wõttis rahwas kui tõelisemast asjast alati rohkem osa. Ka oli armastus laulu wastu siis alles täiesti uus, ehk küll laul *Põlthamaal* siis juba $\frac{1}{4}$ sada aastat oli kõlanud. Kordame weel siin kohal seda, et ka pärastene *Tarwastu* kirikuõpetaja *M. Fürmann*, pärastene teede ministriameti *K. Mielsberg*, siis ka pärastene *Kärde* wallawanem ja päriskoja omanik *Jüri Tolga*, too-kordne *Udawere* *Eduardi*-kooli õpetaja *J. Treu* (ehk *Trull*) ning koolmeister *J. Järw* ka selles kooris ühes laulsiwad — kuid üksnes nii kaua, kui nad kihelkonna-koolis oliwad. Pärast 1870. aastat on ka nüüdne kuulus muusika-meister *J. Kappel* ja *Nowgorodi* õpetaja *M. Mohrfelbt* sellest koorist osa wõtnud.

Põlthamaa ja sellega *Gesti* esimene koori asutajatest on muidugi nüüd, mil seda kirjutame (kuiinlatuul 1896) juba suurem hulk surnud, nõnda nimelt: *Rebane*, *Supp*, *Mihkelson*, *Karlson*, *J. Wilberg*, *Reimann*, *Watter*, *Hartmann*, *Tischer*, *Domel*, ja pärastised lauljad *Künnapuu*, *Käsper*, *Järw*, *Treu*. Elus ja kõrges eas on praegu weel *Reinberg*, *Janno*, *Brooja*, *Mattwei* ja *Kaalep*. Soowime neile *Gesti* laulu esimestele tõstjatele terwist ja pikka iga. Kui palju *Põlthamaa* esimeses kooris laulnud naesterahwastest elus wõi surnud on, ei ole võimalik olnud jõnnumid saada.

Inimese hääle heli-madalusest ja -kõrgusest.

Kui madalasse wõi kõrgesse inimese hääl ulatab, selle üle on sagedasti räägitud ja katseid tehtud. Seda teab igaüks, et ühe inimese hääl madalam wõi kõrgem on kui teise oma, kuid raja üle on mõtted alles lahjas. Nüüd on hiljuti ühes *New-Yorki* asjatundlikes ajakirjas „*Physical News*“ keegi herra *Conte Stevens* uurinisti awaldanud, mis huwitawad lugeda on. Nagu teada ei ole kõma, hääl ja heli muud midagi kui üffikute ruttu üks teise järele tõusnud kõlakate järg, mis õhu laenetama paneb. Kui näituseks püüsi-paukusid nii ruttu ühte teise järele lastaks, et kõrw enam üffiktu paugu wahel wahet ei junda teha, siis tõuseb niisugune kõma wõi heli, mis püüsi-paustu kõwadune on, nagu seda kõige rohkemini müristamise karkimine näitab, kuna tasased kõlakad wõbimist sünnitawad, millest helisemine tekkib. Mida rohkem waljemaid wõi tasajemaid kõlakaid ühes heliks tekkinud kõlas on, seda kõrgem on heli wõi hääl, mida vähem seda madalam. Neid üffikuid kõlakaid wõiksimine ka kõitubeks ehk wõbadeks nimetada, sest et nad puudutuse läbi liikuma pandud asja kõikumise ehk wõbimise läbi õhus tõusewad. Kui näituseks wiuli keele üle pvoognaga tõmmatakse, siis kõigub ehk wõbiseb keel ruttu õhust läbi, et sellest heli

tõuseb, ja mida peenem keel, seda rutemad kõigud ehk wõbad, seda kõrgem ka heli, ja kui vorm keelele pandakse, läheb heli kõrgemaks, sest et keel on lühemaks tehtud ja wõbasid rohkem tõuseb. Sarnaselt helide keeled, mis arstid hääle-paeladeks nimetawad, on ka inimesel kõris, ja nende abil wõib inimene laulda, mis ilma nendeta sugugi wõimalik ei oleks. Mida pikemad hääle-paelad ühel inimesel on, seda madalam on ta hääel, mida lühemad wõi peenemad hääle-paelad, seda kõrgem ja heledam hääel. Meessterahwal on jämedamad ja pikemad hääle-paelad, selle pärast on mehe hääel madalam wõi jämedam; naesterahwal on peenemad ja lühemad hääle-paelad, selle pärast on tema hääel kõrgem ja heledam. Mida wähem kõikusid ehk wõbasid hääle-pael teeb, seda madalamini ta kõlab, mida rohkem wõbasid, seda kõrgemini ta heliseb. Silmaga ei ole neid wõbasid mitte näha, kõrwaga ei saa ka nende üfkskute kõlakate wahel mitte wahet teha, kuid jüisgi on riistasid (apparatifid), mille abil neid wõbasid wäga hästi wõimalik on lugeda.

Ülemaal nimetatud Conte Stevens on nüüd kõik inimeste madalad ja kõrged hääled, mis temale tuntud, wõbade poolest ära lugenud. Kõige sügawam ehk madalam hääel, mis inimeste häälest seni tuntud, olnud ühel Satja basfi-lauljal nimega Fischer, kelle kõige madalamal helil kõigest 43 kõiku ehk wõba olnud, ja see heli olnud kontra-F. Fischer elas 1745 kuni 1825 ja oli Mozarti lauleldustes tegew. Nüüdsete basfi-lauljate seas olnud kõige sügawam ehk madalam heli juur C, 64 wõba, ühel korral olla ka kontra-A kuulda, 53 wõba, kuulda olnud. Slavianski Wene kooril olla basfi-laulja, kes kontra-B veel wäga hästi laulab, milles 57 wõba on. Iga paras soprani hääel ulatab juba peenikese (kolme kriipsulise) oftawi e-ni, millel 1024 wõba on. Mõnda on jüis keft wahelt läbi ütelda, et paras inimese hääel just 100 ja 1000 wõba wahel edasi tagasi liigub, see on basfi-lauljal mehel ulatab ta 100 wõba juurde madalasse ja soprani-lauljal naesel 1000 wõbani kõrgesse. Suure laululinnu Adelina Patti hääel ulatab peenikese (kolme kriipsulise) oftawi g-ni, millel 1536 wõba on, üsna lahedasiti. Mozart tunnistas, et Lucrezia Njugaril Parma linnas peenikese oftawi d pääl veel trillerit liüia wõis ja et selle imelise laululinnu hääel heleda (neljakriipsulise) oftawi e-ni ulatas, see on 2048 wõba tegi. Hiljuti on Amerika neiu Ellen Paw koguni veel kõrgemale heleda (neljakriipsulise) oftawi e-ni ulatanud, see on 2560 wõba teinud! Kõige sügawama basfi ja kõige kõrgema soprani wahel tuleb jüis 50 ja 2500 kõigu ehk wõba wahele arwata. Kõige suurema kõrguse inimese hääles on Conte Stevens laste kikkamises märganud, mis 2500 ja 3000 wõba wahel kikkatab. Selle järele tuleb inimliku hääle ulatus kõige sügawamast basfist laste kikkamiseni umbes 6 oftawi. Mõne inimese häälel on kaks oftawi, mõnel 2½ oftawi, kuid harwa ka 3 oftawi ulatust. Nimetatud Italia neiu Njugaril olnud arusaamata ulatus 4½ oftawi, sest ta hääel ulatas ka sügawas wäike g-ni, see on 192 wõba. Selle hääle heli-ulatustel on see põhjus-toon, et keft- (ühe-kriipsulise) oftawi a-l 435 kõiku ehk wõba on, kuna teaduslistes kirjades sellel a-l mõni kord ka 440 wõba üteldakse olewat, mis aga kõrgem heli on.

Sõnumid muusika elust.

Tallinna VI-dale suurele Eesti laulupidule, mis Keisri Majesteetide kroonimiseks peetakse, on üle 5000 lauljat ja mängijat üles antud.

Müina Hermann'i oratorium „Kalew ja Linda“ on nüüd walmis ja on Tartus juba kaks korda waimustustel ette kantud.

„Laulu ja mängu leht“ toob tänawu ka laulusid klaveri ja orelil kaasmänguga ilmalikkude ja waimulikkude kontsertide tarwis, et neid ka Eesti keeli nagu teijeks toiduks leida oleks. Laulud on kõige ilusamad kuulsate heliloojate tööd.

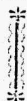
Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kaks korda.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla. —
Sje ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wasta.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudete
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Jurjewits.“

Natuke Gesti rahwa-lunlest.

(Järg.)

Gesti rahwa pruudi- ja palma-laulude arv on väga suur. Laulusid, mis abielu kiidawad, on wähe leida; muiste oli ju lugu niisama kui nüüd. Wähejed abielu-laulud laulawad abielu õnnest, enamad laulawad riiust mehe ja naise wahel wõi mehe naise ja mehe sugulaste wahel. Laulu, mis abielu rikkumiseft kõnelefs, ei ole meie suutnud leida. Mõned armastuse ja abielu kohta käiwad laulud olgu näituseks teatatud:

Keeld
abielu eest.

Wõõras ütles:
Wõta naene.

Sõber ütles:
Ara wõt!

Kui ja kofid,
oled kinni,

Ei wõi naist ja
wahetada

Nagu hobust,
mis ei meelbi,

Nagu hõrga ära
müüa,

Nagu lehma
linna jaata.

William Shakespeare, Inglise suur näitemängude kirjutaja.
(Sünd. Stratfordis 23. (11.) apr. 1564, surm. jäätjamas 23. (11.) apr. 1616.)

Armas isa, armas ema,
Kui tuleb hüwa kofilane,
Kuldne, hõbedane meesi,

Kuikofilane tuleb.

Armas isa, armas ema,

Kui tuleb kufi kofilane,

Pange kinni wäraw, ukjed,

Ärge laste õue pääle!

Armas isa, armas ema.

Kui tuleb kufi kofilane,

Ütelge siis: Tütar wäike,

Viiga noor ja wäeti alles,

Tütar põidla pikukene,

Magab alles hällisehes.

Tehke wäraw, ukjed lahti!
Ütelge: Suur, tugew tütar
Dotab omada tulema!

Õde ehib wenda pulmaks.

Tahad tullaest kofida,
Ehi ennast, wennatene!
Tugemat ja uhket hobu
Ehi ka, oh wennatene!
Metsa-tuvi sulega,
Wau, kute sulega
Ehi oma kübarat!
Pruudi wend manitjeb
peid meest.

Armas weli, armas langu,
Hoiu mu õde ja ilusti!
Wara said sa, wara hoiu!
Tart on see, kes armul elab.

Peidmecs, armas mehekene,
Hoiu mu õde ilusti,
Lille armsasti, hellasti!
Tunned, et wiha sind wirutab,
Weri südamesse tungib,
Jäta tupp naene noori,
Mine lauta hobu juurde.
Sääl on hobused uhkemat,
Liikmetes tugewad, tüwikad,
Kammu ristluus, kuuju kullas,
Siin ole peremees ja isand,
Kõwa käega ruuna rassa,
Tätku tõuka rusikaga,
Kuid ei mitte naista noorta,
Dma nägusat noorikut!
Pruudi lahumine isa-
maja st.

Minu tütar, nüüd sa noorit,
Tuled oma uude tupp,
Astud nüüd mehe majasse,
Dle usin hommitulla,
Kuni päew läeb looja merde!
Enne kui on koitu taewas,
Kui sind ämma äratub,
Mi sind ülesse hüüab,
Dle juba õues, laudas,
Leia lehmäl ja wafikas,
Leia lambal tallekene.

Jumalaga, armas isa,
Dle terve, isatene,
Wafjul käel mind kaswatamast,
Digesti mind õpetamast.
Jumalaga armas ema,
Dle terve, ematene,
Kes mujud, kallis, kaswatafid,
Armul õrnal armastafid,
Dma riinul rammutafid,
Dma süles susutafid,
Dma käel kõgutafid,
Õrnasti mind ninutafid,
Kui ma nutma hakkasin.
Jumalaga, wennatene,
Minu wäiksed poisikesed,
Keda kiigul kõgutafin,
Kätel langeta kaswatafin.
Jumalaga, õekesed,
Armsad, ilusad lillekesed,
Kelle seas ma kaswafin,
Nagu kasti kaswab metsas,
Suuremaks, sirgemaks, targemaks,
Oh, ka kosja-kõbulisets.
Armas isa, isatene,
Armas ema, ematene,
Wäikesed armsad wennatene,
Õrnad, ellad õekesed,
Ara pean mina minema,
Küll teist kauaks lahuma:
Pinnud lendawad pesasta,
Wanemate warjult ära,
Dma pesa paigutama,
Nõnda jätan teie armu
Ühe mehe armu pärast,
Mehe abielu pärast.
Armas isa, isatene,
Armas ema, ematene,
Ara lähen teie majast,
Lahkun koduselta wainult,
Kaugele wõõrale rajale
Wõõraste hingede wahel:
Ei wõi isa unustada,
Ei wõi ema unustada,
Ega wendafid saa meelest,
Ega õrnu õdesid.

(Pooleti.)

Jahi-himulise äpardused.

(Maha juust juba aastal 1857 kuulnud ja pärast illes kirjutatud Eesti muinasjutt.)

Wanal ajal elanud ferd üks kirikherra, kes wäga suur jahisõber olnud. Wäga fagedasti olnud ta jahil ega ole tal aega süüagi jäänud. Ta wõtnud ime tihti ka

oma kõstri ligi, kes aga hääl meelel ei ole läinud, sest et ta suur jahimees ei ole olnud: küid kirikherra käsule ei ole ta julgenud wasta panna.

Ühel pühapäewal, kui waewalt jultus mööda, tulnud kirikherra kõstri juurde ja kutsunud teda jahile. Kõster ei ole tänagi hääl meelel kaasa läinud. Kirikherra pidanud teda wäljas natukesel aega ootama. Sel ajal jõunud kõster juure rutuga lõuneks kõhu täis, kuna kirikherral jeks läbemist ega karssimist ei olnud. Wiimaks läinud nad mõlemad metsa. Säääl pidanud nad jahiti, aga ei ole midagi looma lasta saanud. Ohtu tulnud seda wiisi kätte, ei saaki ühtigi. Korraga märganud mehed, et nad suurde metsa ära efsinud. Nüüd olnud hää nõuu kallis. Ohtu tulnud kätte, aga wälja ei ole nad saanud, waid nad jattunud weel sügawamasse metsa.

Widenit tulnud juba pääle, ifka ei wäljasaamise lootust sügugi. Kirikherra kõht olnud kangesti tühi, sest et ta lõunat ka ei olnud jõõnud. Kõster olnud küll kaunika leiba tasku pistnud, aga jellest ei ole ta midagi kirikherrale andnud. Tema nõuu olnud oma peremeest jahihõinast nälja ja õnnetusle puhu läbi terweks teha. Kui juba pimedit jõõnud, ütelnud kirikherra kõstrile: „Koni siin ühe õige juure puu latwa, ehk näed kusagil tulb wõi juitsu wõi ka maja katust, et me siit metjast wälja saaksime.“ Kõster kuulanud sõna ja roninud ühe õige juure kuuse-puu otja. Kui ta kõige kõrgemal olnud, siis wõtnud ifka kuue taskust ühe juutäie leiba teise järele wälja, pistnud juhu ja jõõnud. Kirikherra näinud läbi õste poolwalgel siisgi ära, et kõster midagi jõõnud ja küsinud alt: „Kuuse, mis ja jääll jõõb?“ Kõster wastanud: „Sõõn üsna nälja pärast kuuse-käbisid.“ Kirikherra ütelnud: „Katsun ka käbisid jüüa.“ Katsunud siis küll, aga sülganud kohe jälle wälja. „Pagan wõtku käbid! Nad on liiga kalgid ja kõwad: minu hannas ei hakka pääle.“

Kõster oli puu ladwas oma leiwakannika õnnelikult ära jõõnud, aga ka õnnelikult õige kangel elumaja tule-küna näinud. Enne läinud siisgi jälle metjas hull aega efsides ära, kui mõlemad õigele teerajale jõõnud. Põllane pime tulnud juba kätte, sest et jee lugu sügisejel wõll juhtunud. Risti ja risti rüümanud mõlemad jahimehed weel kaua, kui nad wiimaks ühe metjawahi majassee saanud, kes palju maad sügawa metsa sees elanud — kiheltonna kõige kaugeimal äärel.

Metjawahi majas tuntud muidugi teada kirikherra ja kõster kohe ära ja wõetud neid lahkesti wastu. Nad palunud jääll wõmaja, sest et läbi pilksel pimeduse ja läbi metja kaugele kirikumõisa koju jõuda wäga raske oli. Perenaene rutanud kohe õhtusõõki walmistama ja küpsetanud mune ja liha, mille hais nii armjasti kirikherra ninasse tunginud, kelle kõht kangesti tühi olnud. Aga kõster oli kord ette wõtnud oma herrad jahihimust lahti teha, ja selle pärast wõtnud ta õfujeks asja nii kaugele wiia, et kirikherra jüüa ei saaks. Kõster ütelnud selle pärast nii, et keegi ei kuulnud, kirikherrale: „Waadake, herra, lugu on nii, et taluspeoged juures moeks on ifka kolm korda jõõma kutsuda, sest kes efsimele korra kutsuniijega lauda lähleb, seda peetakse häbemataks ja näljatommaks.“ Kirikherra kostnud: „Seda ma tean küll ja ei lähe kohe jõõma.“ Selle järele läinud kõster perenaese juurde ja ütelnud nii, et keegi ei kuulnud: „Waadake, perenaene, lugu on nii, et suurte sakste juures moeks on ifka ühe ainukesel korra jõõma kutsuda, ja seda pandakse pahaks, kui mitut korda kutsutaks.“ Perenaene kostnud: „Seda moodi ma tean ka ja panen tähele.“

Kui nüüd sõõk walmis ja laud teises toas kaetud olnud, siis tulnud perenaene kirikherra juurde ja ütelnud: „Auuline herra, palun, tulge katsuge ka meie waele-päralist õhtuleiba!“ Kirikherra wastanud kindlasti oodates, et weel mitu korda lauda paluma tuldaks, wiisakasti: „Õlge terve jõõma kutsunast. Minu kõht juba muidugi täis, ei ole sõõki tarwisgi.“ Perenaene läinud nüüd kõstri juurde ja kutsunud teda jõõma. Kõster läinud muidugi kohe lauda ja parkinud teha täis, ilma et kirikherra seda märganudgi. Kirikherra oodanud ja oodanud, et teda teist korda kutsutaks, ja wõtnud kõwasti nõuiks ennaft mitte enam kolmandat korda kutsuda

lasta. Aga perenaene ei tulnud enam teist korda kutsuma. Kirikherra jäänud ilma söömata — näljaseks nagu hunt, sest laud kraamitud ära ja — asi mööda.

Müüd walmistatud söömaja. Kirikherrale ja köstrile antud kokku üks süng elutoo ihte nurka; peremees ja perenaene heitnud teise nurka süngi magama, ja pererahwas ja lapsed maganud teises toas. Peagi pandud kõik ukseid kinni, ja ka tuled kustutatud ära. Köit wagane, muud kui mets wäljas kohijenud. Peremees ja perenaene jäänud peagi magama. Köster kirikherra kõrwal taga pool wasta seinä süngis nõsanud ka tublisti. Üksi kirikherra ei ole wõinud magada, sest nälg näpistanud nii tugewasti, et und filma ei ole tulnud. Usjata püüdnud ta nälga kannatada, ei ole korda läinud.

Wiimaks tõusnud kirikherra üles, kui arwanud, et kõik raskesti magavad. Ta nõnu olnud midagi söögipoolist otsida. Ohtu tule-walgel oli ta märganud, et leiwakiina elutoo kolmandas nurgas olnud, kus süngisid ei olnud. Ta mõte olnud sinna kohada, et ehk tainast natuke süüa. Aga ta kartnud pimedas toas ära efsida ja peremehe ja perenaese süngi juurde juhtuda. Seda ta ei tahtnud. Kogemata juhtunud talle lõngakera pihku wokilt, mis süngi ligidal seisnud. Häa nõnu käes: Kirikherra pannud kera köstri juurde süngi ja wõtnud lõnga otsa enese kätte, et pärast lõnga pidi jälle õigesse süngi tagasi tulla. Mõtelnud ja teinud nii. Leidnud ka õnnelikult leiwakiina nurgas üles. Küna täis taignast. Näljasel häa meel, söönud uii palju taignast, et suurem nälg waigistatud olnud. Selle juures mõtelnud ta ka: „Waene köster ei ole küll ka muud söönud kui kuuse-käbisid, wiin temale mehekestele ka.“ Wõtnud pihu täis taignast ja hakanud lõnga pidi süngi tagasi minema.

Ta aratanud köstri üles ja läinud läbi pimeduse ja metsa kirikumõisa koju. See tee olnud raske küllalt, sest ta köht walutunud toore taiguga söömise pärast hirmnasti. Sahihinust olnud kirikherra edespidi täiesti lahti.

Keiserlikkude Majesteetidete kroonimine

on waheljal Moskwas ära peetud. See sündis 14. mail, kuma nädal enne ja pärast pidusid rõõmsal puhul peeti. Et ka muusika ja ehtimise wõidus kroonimisel ei wõinud muust ilust maha jääda, on muidugi teada. Moskwa linn oli selleks ajaks paradüsi kombel kaunistatud. Misjonid ilutuled tegiwad Arenki kindluse, kus pühalik toimetus ette wõeti, ja terve Wene wanema päälinna otse taewalises ilu-mereks. Ajalehed ei suuda lõpmata weergudes kõike toredust küllalt kiita, mis sääl näha. Kuid ka iga linn, wald ja küla terwes määramata Wene riigis pühitsete püha ja pidas pidu. Kes wõiks neid pidusid küll kõiki kirjeldada!

Kroonimisel ei ole aga muusik tähele panemata jäänud. Kroonimise pidusöögi ajaks oli Wene helilooja Glasunow iseäralise pidulaulu sünnitanud, mis wäga mõjuja loomuga oli. Sasonow ja Jppolitow-Twanow, esimene Moskwa konserwatoriumi direktor ja teine tubli mängujuht, oliwad laulu ja mängu juhtimas puhkudel, mil Keiserlikud Majesteetid muusikat kuulatsiwad. Päewal pärast kroonimist oli konzert Wene helimeistrite Arenskij, Dargomõischskij, Rossorstkij, Tschaikowskij, Glinka, Borodin'i, Uwarow'i, Rubinstein'i, Serow'i ja Bietinghof-Scheel'i helitöödest. Keiserlikkudele Majesteetidele oliwad ka ette laulmas Soome laululind Alma Fohström ja Rootsi laululind Sigrid Arnoldson. Pärast oliwad wcel mitmed pidud, millel muusikat kuuldi. Kende seas on nimetada 24. mail konzert Saffa Jaadiku juures, kuhu Saffa keiser oli Sakhamaa kõige paremad wõiduslased saatnud oma poja kapellmeister Dr. Muck'i juhatusel: Need oliwad naesterahwad Ida Hiedler, Marie Goetze, Erika Wedekind, Wilka Ternina, Marie Dietrichsen, Elise Wiborg, Minna Alkon ja prouad Herzog ja Pfeifer-Koolmann laulmas, Klaverimängijad Emil Sauer, Bernhard Stavenhagen, wiinimängijad Florian Bajic ja Carl Halir, cello-mängija Heinrich Grünfeld, laulumehed Bulks, Reichmann, Goetze, Gerhäuser ja mitmed muud. Saffa keiser oli kõik laulud enne ära kuulanud ja nad siis Moskwa saatnud, kus nad 60 mängija saatusel Majesteetidele kõik ette laulwad.

Laulu ja mängu leht.

Kuulsi Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Hind aastas kättejäänisega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudete
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Surjewis.“

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Aleksander Petšnikow, noor Wene wiulimängija, leiab Saksa maal ikka enam imestust ja kiitust oma ära lõpmata ilusa mänguga. Mannheimis, Leipzgis, Stuttgartis, Berlinis ja teistes suurtes Saksa linnades tõstetakse noort meest ühe taewasse teda maailma esimeste ja kõige suuremate mängijate sekka lugeses.

Odessa linnas olla palju arstisid, kellel wähe tegemist ja teenimist. Hiljuti andnud nad oma naeste ja laste kasuks etenduse uues theatris. Selles olnud kõik tegelased arstid.

Mängumehed, lauljad, näitlejad kõik lausa tohtrid. Ka üks näitemäng olnud ühe arsti, Dr. Fedorowi, kirjutatud. Mäng leidnud waimustatud kiitust. Rõnda teatab üks Saksa leht „N. M. Z.“

Banjo on ühe uue keelpilli nimi, mis müüb harwa õige on, sest et kadunud, teadmatus, parteimeel ja äraostetud sulg liig sagedasti arwustaja mõtteid jahiwad nii, et ta õigust ei ütle wõi ka ei osta ütleb, sest et ta rumalam on kui see, kelle tööd ja tegewust ta arwustab. Kuuljad konserditel ja helitööde ostjad ise tehku wahet hää ja paha wahel, ja see, kes kiitust leiab, olgu päris meister ning asjatundja.

Don Pedro Calderon de la Barca

Hispania suur luuletaja.

(Sünd. Madris 17. (5) jan. 1600, surm. (kääritamata) 25. (13) mail 1681.)

Amerikas wäga moodis on. Tal on pikk kael, ja ta olla kerge ära õppida. Hiljuti olnud New-Yorkis kongert, millel 100 banjo-mängijat korraga oma kunsti kuulda lastanud. Kõige suuremad banjo-mängijad olla herrad Shortiz ja Farland.

Inglise ajal ehed räägitud müüd pikalt ja laialt selle üle, et waja arwustust (kriitikat) koguni ära kaotada. Põhjusiks sellele ootamata soovile on see lugu, et arwustus wäga

Ambroise Thomas, Brantsuse helilooja, suri ära. Tema oli Pariisi konservatoriumi direktor. M. Combes, endine kunstide minister, jätnud koha seni täimata. Seda pandud ministriks nii pahaks, et see oma ameti maha pannud ja Afrikasse Algeriamaale põgenenud.

Mein Julie Schulz, kaupmehe tütar Stuttgartis, edendada hoolega selle läbi rahva muusikat, et ta tööliste lastest laulukoori asutanud ja selle kooriga kontserte andnud, milleks piletid õige odava hinnaga müüdnud. Meist kontsertidest on siis ka alam rahwas rohkesti osa võtnud.

Arthur Nikisch, Leipzigi „Gewandhaus'i“ kapellmeister, keda sakslased väga suureks mängukooride juhatajaks arvavad, kes aga were poolest ungarlane on, olla 1896. aasta esimesel poolel ka Berliini „Philharmonia“ kontsertide juhatamas olnud.

Edouard Colonne (selle: eduaar kolonn), kuulus Brantsuse mängukoori juhataja, on Pariisis hiljuti kontserdi teinud, millel üksnes Brantsuse heliloojate töösid kuuldawale toodi. Brantslased on sellest kontserdist suurel arvul osa võtnud. Ette kantud mitmed mängupalad, mis Ruber (obäär), Berlioz (berliov), Gounod (gouno), Massenet (massnee), Bizet (bisee), Thomas (tomaas), Saint-Saëns (säng-sang) ja mitmed muud loonud. Brantsuse rahwas kannab oma heliloojaid kätel ja lähed hulgana nende helitöösid kuulama. Colonne võtab aga hääl meel ja muude rahwaste heliloojate töösid oma eestwadesse.

Tenori-laulja Tomagno Itaaliast on oma kodus Rooma linnas „Varese villa's“ enesele theatri ehitada lastnud, milles ta siin ja jääl woperid etendab. Esimese mängitava woperi sõnade luuletaja ei olla keegi muu kui Italia kuninganna ise.

Dr. Hugo Riemann on Leipzigis muusika üle hakanud ülikoolis õpetust pidama, mis palju kuuljaid leiawad.

Mein Elisabeth Röstlin leiab oma ilusa lauluga Sakjamaal kiitust.

Mein Milka Ternina on Amerikas käinud, kus ta kontsertidel oma lauluga palju kiitust ja raha saanud. Ta tulnud jälle Sakjamaale tagasi, kus ta Münchenis ja Bayreuthis Wagneri theatriis laulab.

Wilhelm Heiser, Sakja laulude elatunud komponist, pühitjes oma 80. sünnipäewa, mil temale terwelt Sakjamaalt kingitusi ja õnnepoowisid tuli. Sakja keiser läkitas talle krooni-ordu 4-da klassi. Arutu hull tema laulude armastajaid käis teda terwitamas ja talle kingitusi wiimas.

Leoncavallo, Italia helilooja, noore ea helitöö „Chatterton“ on „Teatro nazionale's“ Rooma linnas kõige waimustatumat wastuwõtmist leidnud, ja seda on mitu künmend korda järgi mööda mängitud. Ühel korral on kuuljad suure waimustusega helimeistri wälja kufunud ja teda kätel kandnud.

Brantsuse helilooja Berlioz ja Sakja helilooja Wagneri mälestuseks peetud Pariisis üks kontsert, millel Catull Mendès kõne pidanud, mis aga meele järel ei ole olnud. Polizei keelanud kõne ära, ja kadunud meistrite mälestusepidu langenud wette.

Lamoureux, kuulus kontserdi-juhaja Pariisist, on aprilli-kuul oma mängukooriga, milles 100 kõige paremat kunstnikku on, Inglise päälinnas Londonis kontsertid andmas käinud. Ta leidnud jääl waimustatud kiitust, kuid Inglise koorijuhatajate poolest ka kadest. Kuuljaid olnud esimestel kolmel kontserdil kaunisti, pärast poole vähem.

Paderewski, maailmakuulus Poola klaverimängija, on klaveritegemise koja Steinway kätte 50,000 franki andnud, et selle raha intresfidest Amerika heliloojatele auuhindasid antaks, kes tuumakaid ja ilusaid mängusid sünnitawad.

Mein Emma di Stefani, lugupeetud profesjori tütar Bologna linnas Itaalias, tahab kahekümne kändlemängijaga kontserti anda.

Alphonse Duvernoy (alv. hongs düvernoa) ja Louis Varney (lui varnee) on hiljuti Pariisis ooperid komponeerinud, mis lahket vastuvõtmist leidiswad.

Italia üliõpilased Bologna universiteedist on hiljuti Corso-theatris weidra laulelbusje mänginud, mille nimi on „Matrimonio di Bombacina.“ Lauleldus on üliõpilaste poolest ka komponeeritud ja leidis lahket vastuvõtmist.

Mierzwinski, maailma kõige suurem tenorilaulja, on 3 aastat laulust eemal seisnud ja ühte kurguhaigust Pariisis arstida lastanud. Ta olla jälle terve ja teenida oma laulniisega väga palju raha.

Kaoul Bugnon on ühe noore klaverimängija nimi, kes oma näpuvileduse läbi terwet Pariisi linna imestama paneb.

Nein Elise Kutscherra, on Prantsuse keele nii omaks õppinud, et ta Pariisis ka prantslased seda imestama paneb. Prantslased annavad talle kõige suuremat kiitust, sest Saksa neiu olla hääl ja nägu ühte wiisi väga ilus.

Eduard Mertke, Kölni klaverimängija, kes 1895 füügisel juri, on ühe ooperi järele jätnud, mis Wene keisri Majesteet on Enejele pühendada lastanud.

Nein Mimi Kirchneri klaverimäng leiab Saksamaal palju kiitust.

Slawjanski kuulus Wene laulukoor annab nüüd Herzegowinas ja Bosnias kontsertisid ja leiab suurt kiitust. Koovi juhataja olla nüüd neiu Madina Slawjanskaja.

Louis ja Suzanne Rée on ühe abielu-paari nimi, kes ümber käies ja kahel klaveril kokku mängides kontsertisid annab igal pool imestust äratades, keda kaks inimest nii otse ühte võivad sulada.

Proua professor Leonie Gröszler-Heim leiab ama kodus Saksamaal klaverimänguga suurt kiitust — iseäranis Stuttgartis on ta kuuljaid waimustanud.

Preili Marie Burniz ja herra Otto Wittke leiawad Saksamaal oma ilusa wiulimänguga palju imestust ja kiitust.

Willy Burmester loetakse aga Saksa noorematest wiulimängijatest kõige suuremaks, ja Saksa muusikalehed arwawad teda maailma esimeste wiulimängijate seffa.

Wassili Sjapellnikow, Wene klaverimängija, on Saksamaal igal pool kõige suuremat waimustust ja kiitust leidnud, kus ta kontsertisid on andnud. Tema näpu-osalus ja sõrme-wiledus olla nii suur, et kuuljad juhmilt seisawad ega ei suuda mõelda, et üks inimene seda võib teha.

Professor Arthur de Greef, Belgiamaa suurem klaverimängija, on ka Saksamaal igal pool kontsertidel kõige suuremat waimustust äratanud. Tema mäng olla täis hinge ja waimu. Kõige suuremat kiitust on ta Berlinis ja Münchenis leidnud.

Grath Géza Richy (ütle: geesa ritshi), Ungari kõige suurem klaverimängija, ehk ta küll ühe käega on maailma sündinud, on ka suur helilooja. Tema helitööd leiawad nii hästi Saksa kui Ungari-maal waimustatud vastuvõtmist. Iseäranis ungarlased, tema suguwennad, on uhked tema üle.

Ferdinand Humbert, Saksa tuntud laululooja ja muusika-kirjamees, on, 78 aastal wana, Berlinis 1896. algul ära surunud. Tema laulud ja laulumängud saidwad maailmas väga tutwaks. Mõni on ka Cesti keeldegi sattunud, nõnda nimelt laul „Kui inimene sünnib ilma.“

Jenő Hubay, Ungari suur wiulimängija, on ka heliloojana tuntud. Tema julest on 1896. aasta algul uus lauleldus „Külänarakas“ Budapestis ette toodud ja on see töö kõige paremat kiitust leidnud.

Italia helilooja Pietro Mascagni käinud kord reisil Münchenist läbi. Üks päewapiltis käinud tema juurde ja palunud luba tema nägu

pildiks üles võtta. Mascagni aga olla selle eest, kui end üles lasceb võtta, päewapiltnikult 1000 marka (ligi 500 rubla) nõudnud — muudugi teada selle pärast, et siis päewapiltnik tema kui kuulsa helilooja piltide müümisega selle raha jälle kätuga jässe teenib. Päewapiltnik ei ole aga seda mitte maksnud. Nii jutustab „Kuff-lands Musikzeitung.“

Manuel Garcia on küll kõige wanem laulmeister, lauluõpetaja ja laulja maailmas. Tema on hiljuti New-Yorkis oma 92. sünnipäewa pidanud. Tema sugulane oli maailma-kuulus laululind Masibran, kes juba 1835 juri ja selle teine õde praegu elatanud lauluõpetajanna Viardot-Garcia Pariisis. Manuel Garcia isa oli juba 18. aastajal Italias sündinud ja sääl ka Uzani juures laulu õppinud ja oli ise kuulus laulja. Manuel Garcia laulis juba aastal 1825 New-Yorki theatris ja waimustas pärast ka Europas hulkajid kuuljaid. Tema on ka parasteseb maailmakuuljad laululinnud prouad Senni Lind ja Marchesi õpetanud, kellest esimene juba surnud, teine wäga elatanud.

Anton von Kontsky, enam kui 80-aastane komponist, on, nagu oleme juba siin lehes teatanud, weel konzerdi-reisile ümber maakera läinud. Ta on Jaapanis ja Taha-Indias klaverit mänginud ja sääl wäga lahket ja waimustatud wastuwõtmist leidnud. Tema mäng olla ikka weel wäga ilus ja soraw, kui ta wanadus pää hallits ja teha küüra pannud. Tga konzerdi lõpul mängida komponist oma mängupala «Le reveil du lion» (Des Löwen Erwachen, Löwi ärkamine), mis tema nime on rohkem kui poole aastajaja eest kuuljaks teinud. Tema tahta ka Wene-maale tulla.

Italia õpetuse ja wõiduse ministerium on ühe aimpalga 900 lire (umbes 300 rubla) sellele heliloojale lubanud, kes kuningas Carolo Alberto surmapäewa mälestuseks suure leinamuusika loob. Õnnelik wõitja peab ise noobid kõigile mängijatele ja lauljatele ära kirjutama, sest pala olgu laulu- ja mänguvoorile kofku; ta peab ka lauljatele ja mängijatele kõik waewa ja kulu maksma. Et pakitud summa wäike on, siis ei taha keegi asjast osa võtta. Ujalehed ütlewad, et sääraste wiletja anuhinna pakkumine ühele ministeriumile häbits on.

«Nuperto Chapi on ühe noore hispanlase nimi, kes liihikese nelja-pildise ooperi „Barzuela“ on komponerinud. See ooper leiab nii hästi enese looja isamaal Hispantias kui Prantjuse ja Sakamaal suurt kiitust.

«Ambroise Thomas (augbroaas tomaa), Prantjuse hiljuti surnud heli-meister pidada mälestusefamba saama, ja nimelt tahta suure ooperi lauljad oma keskel raha kofku panna, et suurele meistriale auu mälestust asutada.

«Kuulus Italia tenorilaulja Masini Peterburis olla õnnelaps. Temale antakse Wenemaal ja isëranis Peterburis palju kiitust ja raha. Hiljuti olla tal ühel loteril ka weel see õnn olnud, et ta kõige suurema wõidu, 120,000 rubla suur, on enesele wõitnud.

«Mitado, see on Jaapani keiser, olla suur muusika-sõber. Ta on käsu andnud, et üks Italia lauljate kogu Jaapanishe palgataks, kes ilusat laulu kuulutada wõib. Ka on Mitado ühe konservatoriumi asutanud, milles Italia ja Saksa muusikaprofessorid õpetust annawad. Küll ep jaapanlased pea ka muusikas tublisti edenewad ja siis ise seltsisid ajutawad.

«Paula Szalit, 9-aastane Ungari tittarlaps, ja Bronislav Huberman, 12-aastane Poola poisilaps, panewad terve Wieni linna imestama. Paula mängib klaverit nagu idästaswanud kunstnik, ja Bronislav tõmbab cello, nagu suur kunstnik kunagi. Kõik joofsewad neid lapsi kuulama, ja wanade muusika-meeste ja -naeste konzerdid jääwad tihjaks.

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiselt.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Sind aastas kättesaatmijega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Surjewis.“

Turgenjewi ema.

Wäga huwitaw on waadata, kuida juurte meeste emade iseloomus nende poegade kohta on mõjunud. Nii ütleb Goethe, et ta oma emalt olla elurõõmija iseloomu ja luuletusti pärinud, kuna ta aga iljalt oma tegumoe ja elukorraldamise tõsi keelkannist olla omandanud. Aga mitte iga juure mehe eluloost ei paista tema ema mõjudus nii selgesti välja, nagu Goethe juures, näituleks mitte keelkanniga Wene kirjaniku Iwan Turgenjewi elust, ehk tema ema küll ka wäga tähtsa iseloomuga otse haruldane naesterahwas oli. Alles see, kes Turgenjewi kirjastid sügawamini on uurinud, wõib märgata, et tema iseloomust wähest mõned jooned wälja paistawad, mis ema mõjudusest tema kohta jutustawad. Üksnes harwasti ja wasta meelt on Turgenjew oma emast rääkinud,

Aleksander Sergejewitsch Buschkin,

Wene juure kirjamees ja luuletaja.

(Sündinud Pihkwas 14. (26.) mail 1799, surinud Peterburis 16. (28.) jaanuaril 1837.)

ilus; ta nagu oli wäsekarwa punane. Aga temal oli wäga terane mõistus, ja ta wõis nõiduslikult lahke ja sõbralik olla — nii, et tema ümber ise ta kõrge wanaduse päewadel ikka weel seltskond kummardajaid leida oli, kes teda puhtast südamest austasid. Pääle selle elas ta toredasti, ja selle pärast peeti ikka juureks auuks, kui tema juurde külaliselt kutsuti, ehk tema wali ja tujukas iseloomus küll isegi külalisi mitte toetmata ja pilkamata ei jätnud.

ja kui ta seda üleüldsi tegi, siis ikka isina lihedalt. „Minu ema oli omaaegse Wene bojari proua eestiku,“ ütles Turgenjew ükskord. Ja just see omadus teeb tema iseloomu tundmaõppimist weel põnewamaks, ja selle pärast on wäga häa, et selle proua kasutitjar hiljuti on mõndagi tema eluloo üle trükkis ilmutanud, millest meie seda haruldast naesterahwast lähemalt wõime tundma õppida.

Proua Turgenjew ei olnud mitte

Ta oli omas majas täitsa wägivaldne isewalitseja. Oma tahtmise kõrwal ei jallinud ta kellegi muu tahtmist. Tema tuju oli seadus, mille järele kõik ta kodakondsed ja külalised pidivad elama. Ta ei lubanud isegi nendele, kes mitte wähemaltgi tema walituse all ei seisnud, oma juuresolemisel niisuguseid mõtteid arwaldada, mis tema omadest lahku läkswad. Ühe ainfa sõnaga wõi ta üksnes pilguga mõistis ta külalise juud sulguda, kelle mõtted ühes wõi teises küsimuses tema omadest lahku läkswad; kui aga keegi tema kodakondsetest wõi koguni teenijatest nii rumaljulge juhtus olema, siis karistas proua Turgenjew teda kõige waljusega.

Tema soontes woolas wana uhke aadelisugu Lutwinowi weri ja wali läbikäimise wiis, mis ta lapsepõlwes oli oma wõõra-isa poolt pidanud kamatama, ja see oli ta iseloomu weel waljemaks ja meeliskumaks teinud. Seitsemeteistkümmne aastase tüdrukuna oli ta ühel wõl pool-alasti kodust ära põgenenud ja jalgi umbes 60 wersta edasi rännanud, kuni ta Spasõkõje mõisasse ühe onu juurde jõudis, kelle majas ta tema surmani elas ja kelle põhjatu rikkuse tema ta päris. Tema iseloomu kohta on ta need sõnad tähtsad, millega ta selle sõnumi wasta wõttis, et talle nii päratu suur warandus päranduseks langenud. „Tänu Jumalale,“ oli ta hüüdnud, „nüüd wõin ometi teha, mis tahan.“

Suurest kosilaste hulgast, kes rikkaks saanud noore naesterahwa ümber libitsewad, walis ta endale Sergei Turgenjewi meheks, keda keiser Aleksander I. kõrwal kõige ilusamaks meheks üle terve Wenemaa peeti.

Waene abielumees, kes peagi pidi oma naese waljust ja kangekaelust tundma õppima, oli liig tark wõi liig nõrk, kui et ta oleks katset teinud oma teist poolt taltsaks teha. Iga tuju ja iga käst tema naese poolt oli terwele majale seaduseks, ja Sergei Turgenjew ei olnud mitte ainus, kes enmast nurisemata oma walju naese walituse alla heitis. Seda wõib arwata, misugust kurblikku lapsepõlwe tema pojad, Nikolai ja Iwan, niisuguse ema juhatuse all pidivad ära elama; sagedad kurbuse tujud, mis Iwanist, pärastestest kuulsast kirjanikust, wõimust wõtsiwad, on wist selle kurbliku lapsepõlwe pärandus olnud. Ilma et ta waewaks oleks wõtnud järele katstuda, kas mõlemad poisikesed süüdi oliwad teinud wõi mitte, piitsutas ema neid peaaegu igal päewal, ja kui nad siis oma süütauses weel küsida julgesiwad, miks neid õieti pekstakse, siis oli ainus wastus, mis nendele anti: „Mõttele aga järele!“ ja siis hakkas piitsutamine uuesti pääle.

Kui proua Turgenjew niisuguse „ajawiite“ wõi „lõbustuse“ järele wäsinud ja roidunud oli, siis laskis ta endale oma erutatud nerwide waigistuseks oma kasutütre läbi ühe päätüki Thomas Kempise „Kristuse järelekäimise“ ette lugeda. Alles siis kui Iwan ühel wõl pärast jarnast pünamist oli kodust ära põgeneda katsumud — mis nõnu tal aga tema kooliõpetaja waljusse tõttu nureja läks — sai ema poisikesele wasta natuke wähem waljust. Nõrk isa ei julgenud oma naese kareduse wasta wäljagi astuda, ehk naese äkiline wiha küll teda wähest niisugustele tegudele kihutas, et kõik kodakondsed hirmu pärast wärisesiwad.

Pärast poole aga hakkas Iwani pehme läbikäimise wiis ka tema ema kohta pisut mõjuma — nii, et ta sagedasti sel ajal, kui poeg juba täiskaswanud mehana oma wanemate majasse tuli, püüdis oma pererahwaga wõimalikult tasasti ja pehmesti läbi käia. Aga niisugused rahulikud ajad oliwad proua Turgenjewi mõisas wõrdlemisi wäga haruldased.

Wanem poeg Nikolai oli ühe Saksa koolipreiliga jalaja abieluse heitnud, mis ta isamajas kõige koledamatele etendustele põhjust andis. Selle pääle, kui proua Turgenjew mitu korda ilmaaegu oli püüdnud seda abielu tühjaks tunnistada lasta, ei andnud ta pojale enam ühtegi toetust elu üllespidamiseks, nii et wiimne sunnitud oli kibedal eluõitlusel keeltesõpetajana endale igapäewast leiba otsima, kuna ema, wiirsilikus külluses ja toreduses elas.

Kui poeg ema wiha lepituseks temale oma laste piltisid oli saanud, kolme armsa, piisuse olemuse portreesid, tallas wana-ema need pildid puruks ja wandus ise selle juures kõige meelituimal kombel.

Ülles siis, kui kõik need kolm last ühe ainja talwe jookkul ära suriwad, andis proua Turgenjew nii kaugele järele, et ta oma poja abielu seaduslikuks tunnistas, aga ilma, et ta oma poja perekonnale mingisugust abi oleks andnud tema põlwe paranduseks.

Kui juba tema uhusetundmus wanema poja abielusse-heitmise läbi walusa Iopru oli saanud, siis oli ta wiha otse määratu, kui ta teada sai, et ta noorem poeg Swan kirjanikuks oli saanud.

„Maamatuid kirjutada — kas see ka Wene aadelimehe kohane tegevus on?“ káratas ta poja pääle.

Weel juurem oli ta wiha, kui ta teada sai, et ta poja kirjasid ajalehtedes arwustati.

„Mis?“ küendas ta wiha pärast wárisedes, „niisugused inimesed julgewad sind arwustada, aadelisugust meest, sündinud Turgenjewit, julgewad sind laita, nagu mõnda lambapáád! Ja see meelitab sind weel? Kas see selle tánuks on, et ma oma pöegadele kõige paremaid kooliõpetajaid olen pidanud? Üks wõtab endale kellegi mamfel Schwarzji abikaasjaks ja jätab mind tema pärast maha, teine aga — minu Benjamin — saab lihtjaks tindiartsutajaks!“

Uga pea láts lugu weel pahemaks. Swan püüdis igal juhtusel perekonnast wálsjajedetud poja eest wabandawate ja lepitawate sõnadega seista, kes Peterburi linnas waesuses ja wiletuses elas. Ta oli ise oma wáikseid sisjetulekuid Mikolaiga wennalikult pooleks jaganud, aga sest saadik, kui ta ema tahtmise wasta kirjanikuks oli heinud, ei andnud ema ka temale enam ühtigi rahalist abi, ja sest saadik ei olnud tal ka enam wennaga palju jagada, kuni ta juba maailmakuulsjaks kirjanikuks oli saanud.

Eht küll proua Turgenjew üks kõige rikkamatest mõisnikkudest üle terve Wenemaa oli, elas ta armsam poeg siiski nii juures kehuses, et ta oma sõpradele mitte klaasi weinigi ei wõinud pakkuda ja sagebasti sumituid oli oma ema majawalitsejalt wõi arstilt 30 kopikut laenama — sellega kutsarile, kes teda koju sõidatas, palka ära maksta.

Niisugusel asjade seisukorral tegi ta weel wiimast katset ema südant pehmedada ja Mikolaiga ära lepitada, ja ejiotja náis lugu tõesti nii olemat, nagu oleks ema nõuiks wõtnud wiimaks ometi järele anda. Ta laskis oma etteitlemisist mööda oma sekretári läbi kaks kinkimisewirja nimelt nimetatud mõisade kohta üles panna — nii, et kumbalegi pojale oma mõis pidi saama, mille tuludest nad ilma mureta oleksiwad wõinud elada. Kuid sellega ühtlasi oli ta terve inventari kui ka põllust juba koristatud wilja lastnud ära müüa, et poegadel sellest kingitusest ejiotja ühtigi kasu ei wõinud olla.

Nüüd ei juitnud Swan oma meelepaha enam talitseda, waid ta heitis karedate sõnadega emale tema kawalust ja südametalkust ette. Sellest sündis meelne etendus, mille tagajärjel mõlemad pojad ilma jumalaga-játmata wágiwaldse ema juurest ära reisisiwad. Selle pärast wihastas ema nii kangesti, et ta haigeks jäi.

Kui Swan ema haigusest teatust sai, tuli ta mõne aja pärast tagasi. Uga kui poeg oma tulekut emale teatada laskis, ei olnud emal muud wastust, kui et ta lauast poja portree kätte kahmas ja ta nõnda kõwasti wasta pörandat paistas, et klaas puruks láts ja pilt ise kõrwal olewasse tuppá lendas, kuhu ta kolm kuud wedelema jäi.

Sel ajal, kui lõhe ema ja poegade wahel táieline oli, oliwad pojad kord sel ajal, kui ema kodust ära oli, mõõdasõitmisel ka Spasskoje mõisas sees käinud. Kui ema oma tagajitulekul kuulda sai, mis juhtunud oli, kárgatas ta tulisel wihal õnnetu majawalitseja pääle:

„Kuda tohtisid ja julgeda minu äraoleku ajal wõbraid minu majasse lasta?“
 „Aga need oliwad ju minu herrad, armuline proua,“ kogelbas wana mees kõigest ihust wärisedes.

„Sinu herrad! Sinu herrad! Sul on ainult üks herra, ja see olen mina. Seda pea meeles!“ mõirgas proua ja löi wanale mehele ratsapiitaga otse näkku.

Ja siisgi armastas see naesterahwas, kes iseendale kui kõigile perekonna liikmetele elu nii mõrudaks tegi, — armastas ta oma lapsi omal wiisil, nagu tema päewaraamatust selgub. Iwani kohta on selles raamatus lauseid leida, nagu järgmine:

„Ta on mu poeg, ja kui teda kodus ei ole, siis läheb mul filmaring pimedaks.“

Uga järeleandlikuks saada ja poegadele iseseiswust lubada läks üle selle naesterahwa wõimu. Isegi ema wiimase haiguse ajal julgusiwad pojad alles siis, kui wäljas juba pimedaks oli läinud, afna pääle koputada ja küsida, kuida ema käst käib, ja alles õhtul eme juremist, mis Wostwas sündis, laskis ta oma poega Nikolaid, kes sääl linnas elas, enda juurde kutstuda. Poeg langes ema woodi ette põlwili, ja nüüd alles tõmbas ema teda oma nõrga käega ligemale, suudles teda ja hüüdis paluwal häälel:

„Iwan, Iwan!“

Nikolai saatis warsti Iwani järele; aga kui see kohale jõudis, oli ema oma filmad juba igaweseks uneks kinni pannud.

Dma äkibussest, wägiwallast ja muutlikkudest tujudest hoolimata, mis juba hullumeeluse külge piirasiwad, armastati siisgi proua Turgenjewit imelikul kombel, isegi nende poolt, keda ta piinas.

Palawaid piisraid walades põlwitasiwad mõlemad pojad tema haua ääres, ja ta teenrid ütlesiwad weel kaua pärast tema surma selle imeliku naesterahwa kohta:

„Ta oli siisgi tubli proua, kes teadis, mis ta tahtis, ja paremini kästida mõistis kui keegi muu.“

„Mit. Rundsch.“ järele — dd —

Eõnumid muusika elust.

Ena dell' Acqua, noor Italia neiu, kes aga Brüsselis sündinud, on sääl ühe opereti komponeerinud, mis „Saint Huberti“ theatris kuuldawale toodud ja noorele neiuale suur t auu ja kiitust teinud. Belglased loewad noort neiu oma maa diels.

Anton Dworak, Böömi (Tshehi) rahwa juur helilooja, on mõne aja Põhja-Amerikas konserwatoriumi direktor olnud. Ta jätab oma koha maha, tuleb Londoni, kus ta mõned konzerdid juhatab, ja siis Praga linna elama jääb, kus ta üksnes komponeerimist elada tahab.

Mascagni uus ooper „Zanetta“ on Bejaro linnas Italias väga suure waimustusega wastu wõetud ja toredasti mängitud.

Seda ja teist.

Ilusa kõlaga eesnimed. Tuntud kirjanikul J. H. Bosfil sündis poeg, ja risti- isa päris ristimises nime Abraham, mille üle isa sugugi rõõmus ei olnud, ja ta teadustas seda selge sõnaga poja risti- isale, kuulhale heliloojale Abraham Schütz'ile. See aga ei tahtnud sest midagi teada, waid ütles: „Abraham on mille just selle pärast nii üliarmas, et ta kolme a-ga on ja just väga ilusa kõlaga.“ „Nõnda kui soowid,“ oli pahane wastus; „kui sedawiisi arwad, siis peaks ta saatanas väga ilusa kõlaga eesnimi olema.“

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Esimub kuus korra.

Siind aastaks kättesaamiseks 1 rubla. —
Ise ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtaw
iga raamatukauplus ja muusika-ebendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Jurjewis.“

Natuke Gesti rahwa-luulest.

(Sörg.)

Noor mees tutwustab noorikut oma emaga.

„Ema, ematene, waata!
Siin on peen ja kuladne mini!

Boja naene, hõbe-ilus!
Armašta tütar, minu naist!

Nooriku
kaebtus.

Ema, armas
ematene
Mind ja oled
ära müünud!
Teised müüsi-
wad küll wafest,
Hõbedast ja kul-
last asju,
Mis on kärmjad
käed loonud;
Ema, sina müü-
sid mind!
Raha wara
omandada
Miks ei andnud
sina wafste,
Kalewit, kulda
ja hõbedat?
Ema, ema minu
ema,
Mind ja oled
ära müünud!
Mees nii kuri,
mees nii tige,

Torquato Tasso, Stafia suur luuletaja.

(Sündinud Sorrentos 11. märz. (27. webr.) 1544, surinud Romas
25. (18.) apr. 1595.)

Et nad ruttu saadaks saani
Pärli-ehetes hobustega,

Lennul wiiksid ta koju
Wiskandi waimutele.

„Pääle armastuse- ja abielu leidsiwad wanad eestlased oma wõitlustes ja wõit-
tudes asja luuletajele tegemisele. Kui sõjafarw hüüdis, pidi igast talust üks mees
maja ja kodu, naese ja lapse maha jätma ja „wanema“ järele sõtta minema. Siigu-

Mees nii riid-
lew ja wihane,
Ajab silma piša-
raida
Palawaida, pai-
suwaida,
Mis ei enam
ära kuiwa.

Nooriku
kaebtus
wõõrsil.

Armas kuu ning
armas päike,
Paistes üle kõi-
gi maade,
Minnes läbi
lata ilma,
Wiige mu wen-
nale sõnumid,
Et niitüd õde,
kanatene,
Armutut elu
kannatab,

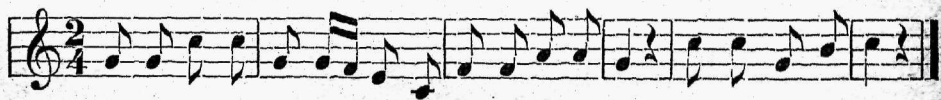
tawad on laulud, mis niijugust jumalaga - jätmist laulavad. Sellade sõnadega õpetas õde wemmale ka laulusid, mis sõja-rüüdi selga panema ja sõda pidama õpetatiwad. Wäga selgesti sõda kirjeldatiwad sõja-laulud, ilma et nad sõja toledaid külgesid wäga ette tõstiwad. Neid laulusid laulis wend siis, kui ta sõjast koju tuli ja wõitjaks oli jäänud. Siisgi ei ole sõja-laulude arw, mis meie ajani ulatanud, mitte wäga suur; neid on palju wiist unustatud.

„Seda suurem on laulude arw, mis kaebtuse laadi on; selle põhjus on Gesti ajalooš. Kuus sada aastat ori ja nõnda ka tarwitatud olla, peab näitama, kui tihti maailma elu on, peab kõik naermise nutuks ja õiskamise kaebtuseks muutma. Selle pärast on eestlastel palju kaebtuse-laulusid. Kuud ka palju pilke-laulusid on säärasel ajal sünnitatud. Need laulud piitsutatud oma sõnadega kurje mõisaherrasid ja kurbasid fagedasti wäga terasel ja sündjal wiisil. Need laulud näitawad aga juba komblist langu: nad ei ole enam nii karsked, nagu eistõhased rahwalaulud. Palju neid on ilma peene maiguta ja on nendel ehk wähe teaduslist wäärtust. Need pilke-laulusid laulsiwad päris-orjad tööl — fagedasti regeidel — sõnu ja wiisi ühel ajal wälja mõteldes.

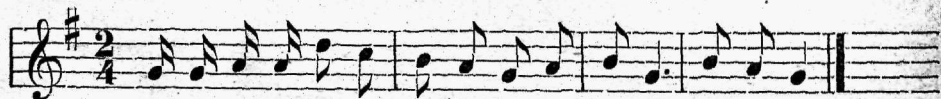
„Talwel saadeti mõnel korral terve wald (see on igast talust üks mees) wiinaga Narwa wõi Peterburi. Kui siis tühja reega tagasi sõideti, lauldi ühte puhtu terwel teel. Aga kui mõni faks ligines, siis jäädid jedamaid wait. Naste oli siis wõõrale eestlast laulma meelitada. Mõni kord oli see wiina abil wõimalik; aga nõnda tekkimud laulud oliwad kõige pahemad.

„Mis wiisist ütelda, on see, et see, nagu pulma-lauludegi oma, ükskuine oli. Sellegi pärast kolasiwad need lõbusasti. Iga rida lauldasse kahte korda, ja ka lõpet sõnaga „kaste“ ehk „kaasite,“ see on „kast, kasete.“ (See ei ole küll hästi tõsi, et „kaste“ ehk „kaasite“ jeda tähendab. Vjml. t.) Kiigule laulnud lauludes lõpewad read sõnaga „kiigu“; aga ka sõnaga „kuuske,“ see on „kuusete“ (?) ja sõnaga „leelu“ lõpewad mitme laulu read. Paljud laulud sõnaga „kaste,“ „leelu“ lauldasse ühel wiisil, ja siisgi kuulatasse hääl meel, kui neid naislauljad lõõritawad. Naste-laulude wiisi kõrwal on ka muud wiisid, mis Phrygia helitõuule kõige ligemad on.

„Gesti rahwalaulud liiguwad enamasti 8 heli wahel. Dr. R. M. Hermann on nendele heliredeli kett-oktawi a-st kuni kõrge oktawi a-ni üles pannud. Sarg-mises anname mõned laulud nootidega:

Se - ad õn - ne, ra - hu, ter-wist soowin si - nu - le, soo-win si - nu - le.

D - lin mi - na or - jas, käi - sin kar-jas, kas - ke, kaa - si - le.

Kui mi - na hak - kan lau - le - mai - e, lau - le - mai - e, las - ke - mai - e,

ei mind jõu - a oh - jad hoi - da, oh - jad hoi - da, kõi - ed kõi - ta.

Tuu-le - fe - jed tu - his - ta - wad, jal - gu - fe - jed ja - his - ta - wad,
 wä - ga i - lus on see, wä - ga i - lus see!

„Need on mõned laulud nootidega. (Tähendame siin wahel, et ülemal antud neljast laulust faks esimest mitte wanad Eesti laulud ei ole, waid nad on uuemat laadi laulud, kuna faks wiimast wanad laulud ja N. M. Hermannii „Eesti rahwa lauludest“ wõetud on. Ljul. toimetusi.) Eesti rahwalaul näib küll enam ütkemiseks kui laulmiseks olud olevat; wähemalt oli lugu nii pärispõlwe ajal. Muusika pündus on täishäälikurikka ilukõlase keele ja mitmejugu'e mõtte-seletuse läbi tajutud. Waulu koor on nagu woltidega ja wõlbikestega riie. Asja pandakse mitmest küljest ette, üks mõte on hulga sõnadega üteldud. Mõni kord läheb küll ka sõna ja mõte lahku, ja jüüski on ta kerge mõista ja ilus kuulda.

„See Eesti laulude iseäraldus teeb tõlkimise teisse keelde wäga raskeks. Mõnda laulu ei wõi jügugi ümber panna, ilma et ta oma luulelist ilu kaotab, ja mõni, mida wõimalik ümber panna, jääb oma esialgselt ilust ilma Eesti kuweta ilma. Eesti laulu ei wõi see ialgi täiesti mõista, kes Eesti keelt ei oska kõneleda.

„Riim ja salmid on, nagu lühedalt nimetatud, Eesti rahwa-laulule tundimata; tal on read, millel igapähel neli trochäüft (tõusu) on, harwa daktylid. Asjonanz (tagatõla) ja alliteration (alghäälikute järnadus) ehivad teda ja on igas laulus leida. Nagu walni jutus, nõnda on ka Eesti laulus kõik wõimalik, mis muudu wõimalik ei ole. Eesti keelel on laulus õige juur wabadus kõike tarwitada, mis laulu ilufaks ja mõjusaks teeb. Eesti laul on nagu mõni nõia-losõ hulga tornide- ja turbadega, mille aknatest kallid kiwid läigiwad, mille katused hiilgawates wärwides säravad; walmid ja muinasjutud on tema ümber, nagu hüglamets, mille latwades meie laulujumala Wanemüie riiete kähinat arwame kuulda. Kõike, mis wana eestlase jüüdant furus wõi tõstis, äritas wõi rahule kiigutas, tunneme laulus.“

Mõnda on osa Eesti rahwalaulust N. Liepe ja Jdna Illiw'i mõttes. Selle järele on weel üks kirjeldus, mis enam jutu kohta käib. Selle wõime hiljemini tunda, kuna meil siin iseäranis Eesti rahwalauluga tegemist oli. Meie ei wõi nime-tamata jätta, et Jdna Illiw keegi muu ei wõi olla, kui meie „Laulu ja mängu lehe“ truu kaastõuline „Willi Andi“, s. o. Mangu Sild, kelle sülest mitmed kõige ilufamad laulud Eesti keelde on jündinud.

Sõnumid muusika elust.

Keiserlikkude Majesteetide kroonimise puhul oli eestlaste seas palju pidustusi. Pea igas kihelkonnas ja igas wallas peeti oma kodune pidu ära. Kõige suurem pidu oli Tallinnas 8. kuni 10. juunil. See oli üleüldine laulupidu, millest üle 5300 lauljat ja üle 700 mängijat osa wõttis. Teised pidud oliwad üks Wõru, teine Kurejaares, kolmas Haapsalus. Need kolm oliwad suuremad kreisipidud, kuna kohalikkusid pidusid lugemata hulk oli.

Suur Eesti laulupidu Tallinnas oli kõige suurem pidu neist pidudest, mis Eesti kodumaal seni oli peetud, sest esimesel pidul Tartus 1869 oli waewalt 1000, teisel 1879 umbes 2000, kolmandal 1880 Tallinnas waewalt 900, neljandal 1891 Tartus üle 2700, wiierendal Tartus 1894 umbes 5000, kuid kuendal

1896 Tallinnas umbes 6000 tegefast. Pääwal enne pidu woolas lauljaid, mängijaid ja muid pidulisi lugemata arvul Linnanisaſse. Raudteedel oli kolevasti tegemist. Eſimeſel pidupäewal oli pidurong ja waimulik konzert, mis mõlemad wäga hästi korda läſiwad. Teisel pidupäewal oli ilmalik konzert, mis ka ilufasti läks. Konzerdi ajal pidas õp. Dr. J. Hurt pidukõne. Kolmandal pidupäewal oli üffikute kooride proowi- ja wõidu-laulmine. Eſimeſe auuhinna ſegakooridest ſai Põlſamaa, teiſe Tarmastu ja kolmanda Maarja-Magdaleena koor. Eſimeſe auuhinna meestekooridest ſai Täſkwere-Kardla, teiſe Suure-Jaani „Almatari“ ja kolmanda Rõngu koor. Mängukooridest ſai eſimeſe auuhinna Jõhwi ja teiſe hinna Jüri koor. Miina Hermann ſegakoor Tartust ſai kiita ja naestekoor ſai auuhinna. Pidulaulujuhatajad oliwad Dr. K. A. Hermann Tartust, F. Kappel Peterburist ja K. Türrpu Tallinnast; mängukooride juhataja oli D. D. Wirkhaus Wäägwerest. Auuhindade mõiſtjad oliwad kõik need neli juhatajat ja päüle nende weel muſika-direktor C. Brunnow Tallinnast ja Soome kiritu organiſt ja komponiſt Putronen Peterburist. — Pidulaulu eſimeſel õhtul andis Miina Hermann oma kooriga oratoriumi „Kalew ja Linda“ konzerdiks ja teisel päewal Jaani kiritus waimuliku konzerdi. Minu Tammi andis „Badeſalon'is“ eſimeſe ja teiſe pidupäewa õhtul konzerti. Teiſe pidupäewa õhtul oli ka Estonia ſeltsis konzert Soome „töö-wäe“ koori poolſt, millel ka Soome pime kandlemängija Aktill Denſtröm ligi mõjus. Teisel pidupäewal oli ka Kaarle kiritus waimulik konzert A. Pfaffi ſegakoori poolſt.

Wõru kreisi laulupidu kroonimise puhuks 25. ja 26. mail Wõrus juhatas preili Miina Hermann. Pidust wõttis umbes 600 lauljat ja 100 mängumeest oja. Laulud lauldi Väänemaa pidu-raamatust. Mängukooviſid juhatas D. Mägi Peterburist. Piduläks hästi korda.

Kureſaare linna kreisi laulupidu kroonimise puhuks peeti 8. ja 9. juunil Kureſaare linnas ära. Lauljaid olnud umbes 500 ja mängijaid 100. Piduläks hästi.

Haapſalus peeti kroonimise puhuks 23. ja 24. juunil Väänemaa eſimene laulupidu umbes 700 laulja- ja 100 mängijaga ära. Pidulaulu juhatas Miina Hermann, mängu D. D. Wirkhaus. Piduks oli oma noodiraamat otſe trükitud. Laul ja mäng läks hästi.

Eiſenachi linna kiritu orelikunſtnik Hempel on Müncheni linna elama aſunud.

Saſſa-Ingliſe helimeiſtri Charles Halle leiſt, proua Norman-Neruda, pühitſes oma 50-aastaſt kunſtniku-jubileumit ja 25-aastaſt mälestuspäewa ſeſt jaadik, kui ta Ingliſemaale oli aſunud. Ingliſe ariftookraatia, ja tema tüp Ingliſe kroonipärija, tahab iluſa ſummateſe tottu panna ja naiſkunſtnikule Trewiſo ligidal ühe loſſi kinkida. Waewalt auuſtataſſe muſal kunſtnikka nii ſuurel moodul.

Prof. Franz Stochauſen pidas hiljuti Straßburi konſervatoriumi direktorina oma hõbedast jubileumit.

Parifi konſervatoriumi teiſeſt kapellmeiſtriks waliti D. Thibault.

Kubinſteini „Kriſtuſe“ etendamine jäänud Berlinis ſelle pärast katti, et ſäl weel üks wana ſeadus maksmas on, mis Jeſuſe iſiku etendamist awalikul näitelawal ära keelab.

Jörgen Malling, Daani helilooja, leiab nii hästi oma iſamaal kui ka Saſſa- ja Schweiſzimaal palju auuſtajaid ja kuuljaid. Tema on hiljuti neil maadel enefe helitööſid mängukooridega kuuldawale tuua laſtmas käinud. Mõnda on ta nimelt Berlinis, Stuttgartis ja Münchenis kohalikude mängukooride abil üksnes enefe helitööde konzertiſid andnud.

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

A. Kung'a
raamatukogu
P. no.

Jumub kuus korra.

Sind aastas kättesaamijega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab Iir.

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Surjewis.“

Rubinsteini esimene laul.

„Rußlands Musik-Zeitung“ toob järgmise huwitawa jutustuse õndsä Anton Rubinsteini „esimese laulu“ kohta.

Rubinstein armastas wäga oma kodupaika lõunapoolset Wenemaad vaatamas käia, kus ta, kui ka mitte oma õnnelikku, siiski ifka rõõmulikku lapsepõlwe mööda oli saanud. Aga tema suurepäralised muusikuanded kosusiwad üksnes pikkamisi mil sääl klaweri-õpetus käsil oli. Poistkene sai wäga wihaseks, kui ta juhtus nägema, et wäike Anjuta sel ajal, kui temal ras- ked harjutused käsil oliwad, ennast mõn- da toanurfa ära oli peitnud ja säält päält kuulas, aga tüdrukukene oskas ifka jälle kudagi wiisi poistkese wiha lepitada, olgu kas jelleaga, et ta temale peotäie jõddawaid kastanipähklid wõi haruldast konna- karpisid tõi, mis ta oma jõbra jaoks meceramnal oli kogunud. Kui poisti- kene muusikatunni paha lõpu pärast

Luis de Camoens,

Portugali kõige suurem luuletaja.

(Sündinud Disjapontis 1524, surmud sääljamas 1579.)

wäga kurw oli, piilibis plifakene teda selle tõendusjega trööstida, et ta jüugugi aru jaada ei jaksawat, miks wali ema temale nii fagedasti sõrmede pääle lööb. Anton mängis ju alati nii ilusasti ja tema, Anjuta, oli tema kunsti osawusest nii üliwäga waimustatud. „Oh, ei! — Ma olen hirmus laisk ja wihkan üleüldse klawerimängu,“ wastas poistkene niifugusel puhul kord kurblikult, mille tõttu waele Anjuta filmas

pijar järema löi, mille tõttu ta veel märkamini oma õrna kaastundmust ja sõprust väikse kunstniku vastu üles tunnistada püüdis. Et tema rasket waewa kergitada ja kurwa tuju lahutada, katsus Anjuta oma peenikese häälega temale harjutusel olevate muusikatükide wiisibid ette laulda, silistas hoollega oma noore sõbra juukseid, mis juba sel ajal pikad ja ära sahitud olivad, kuna Anton ise nende kohendamise eest ei muretsenud ja seadis ta noobiraamatud korda, mis tema juures alati hooletusti laiali wihatult toas wedelesiwad, mille eest ta ema käest sagedasti tublisti walu sai.

Sõnaaher poisikene, kes oma sifemijest elust palju märgata ei lastnud, ei pannud Anjuta hoolt ja muret täheleegi. Nimult üks kord, ühel päewal, mis temale kõige raskemate seast oli olnud, tuli poisikene korridori pääle Anjuta juurde, kes temale kiiresti, nagu tööstimiseks kastanipähkli wasta sirutas, wõttis tema käetest kinni ja jostistas wärisewal häälel:

„Läh' me meile, Anjutakene, kedagi ei ole kodus. Tahan sulle niisuguse laulu laulda, millest keegi midagi ei tea ja mis ainult sinu teada peab jääma.“

Ja lapsed lippasiwad ruttu tuppä. Väikene kunstnik istus klaweri ette ja mängis truuale Anjutale oma esimese laulu ette.

Warsi päraft seda juhtumist asusiwad Rubinsteini wanemad Moskwasse elama, kus poisikene esimest korda awalikul konzerdil rahwa ette astus ja suurt kiitust leidis. Selle pääle läks ta Pariisi linna, kus ta nimi kõikidele tutwaks sai ja ta oma maailma-kuulsusele põhja pani. Wäsimata hoolde tõttu jõudis ta kunsti osawus kõrgemale tipule ja tõstis ta nime igawesti hiilgawate tähtede liiki, kuna aga Musta mere kaldal juhtunud õrn lugu tema järjeft kõrgemale tõuswa kuulsuse laenetesse kadus ja unustuse merde uppus.

Mõni aasta enne Rubinsteini surma oli Harkowi linn häwitawa tule waaks langenud. Terwel Wenemaal algas armuannete korjamine õnnetu linna tulehädaliste hääks. Siisgi aga ei suutnud igal pool Wene rahwa selgesti nähtawale ilmuv kaastundmus ja häätetegewus suuremasse wiletsusesse sattunud oja kõige waesemaid elanikkusid hädast päästa.

Sel puhul oli kellegi mõttesse sattunud Rubinsteini palyda, et ta tulekahjuliste hääks konzerdi annaks.

Sellest nõuust oli ka üks leff oma ainisa pojaga Harkowis elaw proua, kelle mees üks kõige mõjusamateft rahukohtunikubest üle terve kubermangu oli olnud, juhtumist teada saanud. Ta wõttis enda hoolde selle eest muretsema, et kuulus — kes aga sel ajal haiglane oli — wast ometi waewaks wõtaks hädaliste kasuks jeda armutegu korda saata ja kirjutas temale jeks otstarbekas järgmised lihtsad read:

„Kõrgesti amstatud Maestro! Häda, wiletsus ja nalg walitsewad meie linna üle; üks Teie poolt antud konzert wõiks linnale kirjeldamata armuteoks olla. Selle päraft palub Teid lapsepõlwe armjate päewade mälestuseks Teie Anjuta.“

Järgmisel nädalil kibeles terve linn kõige suuremas erutuses. Rubinstein oli töotanud maeste hääks konzerdi anda, ja igal pool olivad selle päraft ettepanimistuseft juure kunstniku auuliseks wastawõtmiseks käsil. Kõigist õige suures ringkonnas Harkowi ümber olevatest linnadest ja mõisadest woolas rohkesti rahwast kubermangu linna. Konzerti saal oli pumpüsti kuuljaid täis.

Paljud nende seast, kes Rubinsteini juba ennemalt olivad kuulnud, tõendasiwad, et ta mäng weel ialgi nii jumalik ei olla olnud. . . Mängulawale kuhjatud lille- ja loorpärgade taha kadus maestro kui ka klaver peaaegu täiesti ära. Kuib kunstnik ei pannud, nagu näis, temale pafutud aru täheleegi. Ta istus nagu sügawasse mõttesse juitumult klaweri ees, kust ta alles konzerdi lõpul, kui terve saal lõpmata ägeba käteplagina tormist rõttas, püüsti tõusis, siis kergesti kummardades tänas ja oma mustade tuliste filmade pilku ringi üle saali kaita lastis, just kui oleks ta jäält mõnda tutwat nägu tahtnud otjida. Selle pääle istus ta jälle

Klaweri ette ja mängis koguni lihha laulukese, nii lihha ja jüdant liigutawa wiiff täis sügawat tundmust, kui siamaani weel üksigi temalt ei olnud kuulnud. Pärast laulu lõpetust tõusis ta ülesse ja läks, weel kord kergesti kummardades ära ja ei ilmunud, rahwa tormiliseft lõpmata kateplakutamisest ja hüüdmisest hoolimata, enam mängulawale.

Kunstniku poolt awaldatud soowi mööda sõitis ta järgmisel hommikul üffinda ilma kellegi saatjata wafjalisse. Kõngi tulekut oodates istus ta saali — aalandliku ja tõffe näoga, nagu ta oma terwel eluajal oli olnud.

Sääl astus forraga üks üleni mustas riides naesterahwas tema juurde ja pakkus talle lillekimbu. Mõni filmapilk seiswad mõlemad sõnalansumata teine teise ees, aga nende filmade pilgud tunnistasiwad, et nad teine teist ära oliwad tundnud, et nende waimufilmade eest piff rõõmulikkude ja kurblikkude pilkudega täidetud unenägu mööda lendas, unenägu, mille kestusel lapsed, kes omal ajal lõbusasti üheskõrs mänginud, suureks oliwad firgunud ja inimesteks saanud, kelle aeg juba kätte jõudnud elu näitelawalt maha astuda.

„Anjuta!“ — ütles Rubinstein wiimaks õrnalt jüdamlikul toonil, „tänan sõpruse ja meelespidamise eest.“

„Tänan ka Teid esimehe laulu eest,“ wastas naesterahwas liigutatud toonil. Kolmas kell hakkas hüüdma, ja kunstnikule jäi waewalt weel aega temale pakutud kää juudlemiseks.

—ad—

Sõmmid muusika ja muu kunsti elust.

Dresdeni kojateatris on Franz Curti muinasjutuline Saapani ooper „Siki-Tsee,“ nagu juba enne Mannheimis ja Frankfurdis Maini jõel suure kiitusjega etendatud. Sõnad kui muusik on ühte wiisi rahwale ja arwustajatele meeldinud.

Milanos on hiljuti Ferdinand Paer'i ooper „Kapellmeister“ esimest korda Stalias etendatud. See helitöö, mida kõige esiteks 29. märzil 1829 Pariisina nälja-ooperis etendati, on siis 67 aastat tarwitanud, enne kui ta tema sünnitaja kodumaal etendusele wõeti. Müüd walmistab ka Parma, Paeri sünnilinn selle ooperi etendust ette, kuna see helitöö ise lähemal ajal Ricordi kirjastuses pidawat uuesti ilmuma. Paer, kelle ooper „Sargino“ rohkem kui 50 aasta eest tagasi maailmakululus oli, on praegusele põlwele täiesti tundmata meheks saanud.

Ruulu järele pidawat wana kulupää Verdi jällegi ühe suurema helitöö kallal tegev olema. Arwatakse, et wana meister lähema wõi pikema aja pärast maailma ühe ooperiga imeflema paneb, mille nimi „Kuningas Lear“ on, teiselt poolt kuulnud aga selle wasta, et Verdi juba ennemalt Shakespeare ainete järele töösse wõetud ooperit „Torm“ lõpetamas olewat.

Amsterdamis tahetawat tulewal talwel Saksa ooperimaja awada, mille tarwis hr D. Saalborn jündsajid kunstnikka muretsewat.

Berlinis on kuninglik ooperimaja jälle ühe nälja-ooperi ja nimelt Max Boewengardi „Meliteisfikümnenid hädast päästjat“ etendusele wõtnud. Selle kohta lausub „Allg. Musikztg.“: „Saab näha, kas need „Meliteisfikümnenid hädast päästjat“ jeda ooperit päästa jatkawat.“

Tuhande aastase mälestusepidu puhul wõetawat Pesti kuninglikus ooperis Wagneri helitöösid etendusele.

Rotterdamis plaanitsewat säälseid muusikasõbrad jällegi ühe Saksa ooperimaja asutamist, millel lootuslikult pikem eluiga saab olema, kui esimesel ooperil, mida rahwa jaheduse pärast kiini pidi pandama.

Eugen d'Albert, kes mitmeft aastast saadik Dresdeni linna ligidal Coswigis elas, tahawat jäädawalt Berliini linni elama asuda.

Professor Carl Halir läheb selle aasta lõpu poole pikemaiks konzerdiraisiks Amerikasse.

Berlini „Philharmonia“ orkestril olla nõuu tulewal kewadel Pariisi linnas-konzertisid anda.

Hans Sommeri ooper „Meremees“ (der Meeremann) pidawat lähemal ajal Amsterdumis, ja nimelt Hollandi keeli, etendusele wõetama.

Weberi „Freischütz“ (Wabatüüt) olla nüüd kellegi kentsaka herra B. Brill'i läbi ainult meesterahwa tarwis helile seatud, nii et seda ooperit nüüd ka pääle suurte kunstnikkude wähemad muusikafõbrad wõiwad etendusele wõtta. Imelik lugu! Selle rahwuslise tüki sünnitaja, kes ometi eht saklane on, wõiks, kui alles elus oleks, küll „musta prilli“ läbi oma töw folkija pääle waadata.

Dr. Friedr. Hegar on Aaransje läinud, aga ilma et selle pärast Zürich'i muusikakooli ja uue „Kõlatoja seltsi“ direktori ametist oleks lahtunud.

Helilooja L. v. Saar on New-Yorkis säälse National-konservatoriumi profesjoriks kutjutud.

Ugar kapellmeister Kleemann, Gera linnas, sai säälse würsti käest kuldsel auuristi.

— dd —

Seda ja teist.

Lühikene kurbmäng. Amerika nalja proowiks jutustab üks New-Yorki ajaleht järgmisest näitemängust: Kurbmäng ühes järgus. (Wahetekk tõuseb.) Noor mees istub ilusa noore naesterahwa süles. Nad kaelustawad waguksi üks teist. Tagumisel seinal läheb korraka üks lahti. Mees tuleb reisiriites toju. Armastaja paar ei kuule tema lähenemist. Mees wistab reisikoti ja wihmawarju pörandale, tõmbab rewolvri põuetaskust ja lasab: Bömm! (Maene langeb suruult maha.) Bömm! (Noor mees langeb maha.) (Naesemees astub ligemale ja hakkab langenuid filmitjema.) Naesemees: „Tule, taewas, appi! Ma olen ju wõõraste korterisje juhtunud!“ (Wahetekk langeb ruttu.)

— dd —

Ernesto Rosfi elust toob üks Florenzi ajaleht järgmise põneva sõnumi. Kuulus kurbnäitleja sai kord, kui ta Portugalis külalijena näitlemas oli, kuningas Louis käest kuldsel, tunnikordajaga uuri, mis kuninglikku wapiga oli ehitud. 19. oktobril 1889. aastal, hommikul kell 9, 35 minutit, jäi see kell, mis muudu wäga korralikult ja õigesti käis, äkisti seisma. Järgmisel päewal sai tutwaks, et don Louis, Portugali kuningas, samasel päewal ja samasel tunnil ära oli surnud, kui Ernesto Rosfi nur seisma oli jäänud. Rosfi oli sellest saladuslikust sündmusest kolkujuhtumisest nii kohutatud, et ta nõuiks wõttis seda uuri mitte kanda ja teda ülestõmbamata jätta. Ta pani uuri kaashuppli alla ja lühas temale lehe juurde, mille pääle ta selle imeliku juhtumise on kirjeldanud.

— dd —

Tubli palgaga amet. Helilooja Goldmark armastawat oma waimu-sünnitusi otse isaliku armastusega, ja kus iganes wõimalik, püüdwat ta teada saada, misjaguist lugu nendest rahwa poolt peetakse. Nii oli ta üks kord, jutustab „Neue Musikzeitung,“ B. linna reisimas, kus tema sünnitatud ooper „Saaba kuninganna“ etendusele pidi wõetama. Tema wastu istus raudtee wagonis noor daam, kes Goldmarki tähelepanemist äratas. Et oma ilusa kaasreisijannaga lähemat tutwust teha, julgus ta wiimaks enmast temale nende sõnadega esiteleda: „Arwatawasti ei tea Teie küll mitte, kes ma olen, armuline preili?“ — „Tõe poolest olete mulle tundmata,“ wastas preili. — „Mina olen Karl Goldmark, „Saaba kuninganna“ komponist.“ „Gnäh! Siis saate jelles ametis wiist ka õige kõrget palga?“ küsis preilikene indishimulikult.

— d! —

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

A. Kõng'a
raamatukogu
Pääsus.

Nr.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wasta.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Tartus.“

Sõnate weel esimesest Gesti laulukoorist.

Sõnum ja murimine Gesti esimesest laulukoorist on ošawõtjate seas õige rohkesti mõtete awaldamist siinuitanud. „Laulu ja mängu lehes“ ilmus arwamine, et Gesti esimene laulukoor Põltsamaal organist ja köster M. Wilbergi juhatusel aastal 1840 tekkis, kuid see sõnum ei tahtnud mitte toredalt ja kindlalt ütelda, et sugugi wõimalik ei oleks, et enne seda ka mõnel kohal Gesti laulukoori on olnud. Herr M. Wilberg ise on waheajal tunnistanud, et juba enne teda on mitmehäälisist laulu olnud ja nimelt on Simmas tuntud kirjanik W. Normann ja Lainses kihelkonnakooldõpetaja ja köster Nieslander juba enne teda koorisid asutanud; kuid need koorid olla küll enam kooli-koorid olnud, kes oma laulu umbes 1835. aasta ümber algasid.

Friedrich v. Schiller,

Saksa suur kirjamees ja luuletaja.

(Sündinud Marbachis 10. nov. (29. okt.) 1759, surmud Weimaris 9. mail (27. apr.) 1805).

1842. aastal kindla laulukoori asutanud, kes juba tublisti laulnud.

Süa juurde on lisada, et rüüd kindel on, et Gesti mitmehäälisist laulu ka juba enne 1835. aastat oma jagu mõnel pool on kuulda olnud, aga kus pool, see on tahlane. Üks üsna kindel sõnum ütleb, et nii hästi Tartus kui ka Tallinnas juba aasta 1800 ümber Gesti nelja-häälisist waimulikkude laulu olla olnud. Kes need

et enamasti poistekesed ja naesterahwad olla tenorit laulnud, mis läbi tenor jagedasti kõrgemini kõlanud kui sopran ja selle läbi laulu mõju wähenadamud. Kaarma õpetaja Ederberg on waheajal ka teatanud, et Saaremaal Kaarmal õpetaja Harten aasta 1835 ümber ka juba laulukoori asutanud ja sellega waimulikkude laulusid laulnud. Kuid ligemalt ei ole ta mitte teada saanud, keda ja mida see koor laulnud, aga päraststene Tartu praost A. G. Willigerode on

lauljad olnud ja mis laulusid nad laulnud, selle ihe lähemaid sõnumid saada on jeni raske olnud. Arwata on, et need koorid Wennaste rahwa omad on olnud. Aga ka Uuteri kirikutes on tol ajal waimulikka laulusid nelja häälega lauldud.

Uuteri kiriku laulusdest on kindel teatada, et neid juba 18. aastajal on mitmes kirikus mitme häälega lauldud, kuna Uuteri kiriku-laul juba enne aastat 1600 ihe häälega Eesti rahwa suus kõlanud, nagu jeda Georg Müller'i jutlustest loeme. Kiriku-laul ja weel wanem Eesti rahwa-laul on Eesti laulu alus ja põhjus olnud, mille pääl Eesti laul jelleks on saanud, mis ta praegu on. Esiotja näib aga itka lugu nii olewat, et esimene kindel koor Eesti täielise lauluiluga Põltsamaal on kõlanud, kui ka enne jeda mujal mõnda lauldi. Et Eesti laulu-wõim alles Põltsamaal elab, näitab see lugu, et jäänle segakoor 1896. juurel Tallinna pidul I. auuhinna jai.

Sõnumid muusika ja muu kunsti elust.

Waimurikas Prantfuje helilooja *Camille Saint-Saëns* wiibib praegu Egiptusemaal ja korjab jäänle endale uusi muusikalisi aineid.

Theodor Dubois, Pariisi konservatoriumi uus direktor, on juba mitmete muutuste käsilawõtmist nõudnud. Direktor pidawat üksnes wiieks aastaks ametisse seatama, siis aga wõimalik olema jeda uuesti walida. Pääle selle pidada üks ülemkomitee walitama, kes direktorile ta ameti-talituskes abiks on.

Kielis on belglase *Emil Matthieu* helitöö „Freyhiz“ juurt tähelepanemist aratamud.

Rooma linnas peeti jäänle wiibiwa wiulukuninga prof. Dr. *Foachim* i auuks Cäcilia-akademias juurt muusikapidu, millest ka *Italia* kuninganna oja wõttis. Baroni proua v. *Reidell* mängis oma auukäsitajaga *Ungria* tantsumid. Keitus oli ihearanis *Beethoveni* wiulukonzerdi järele, juurepäraline.

Münchenis awaldawad *Mozarti* „*Don Juan*“ etendused nagu ennegi itka weel juurt käilgetõmbamie wäge rahwa kohta. Esimeste etenduste järele on selle näitemängu lõpp ümber muudetud. *Don Juan* langeb tuleleekidesse, aga maja ei lange mitte kokku, waid muutmata jäänud jöögijaali ilmuwad selle näitemängu päätegelased, kellele *Leporello* jelle kurjategija naesterahwa-essitaja hukatusest jutustab; ja näitemäng lõpeb sellega, et iga osaline rahwa tähelepanefut oma edespidiie elu saatuste pääle juhatab. Niijugune lõpp mõjub päältkuljatesse waigistawalt ja aitab *Mozarti* lõbumängu jälle wanasse auusse tõsta.

Cincinnati s, mis Põhja-Amerika Ühisriikides üks kõige muusikalisematest linnadest on, peeti 19. mail juurepäraline muusikapidu, mis wiis päewa kestis. Laulukooris oli 500 ja mängukooris 200 liiget, kuna jolo-etenduste tarwis kõige tublimate kunstnikkude eest oli murestetud, ja konzerdi eeskawa oli täiesti uue aja kohane.

Praga linnas etendati 10. juunil *Tschechi* rahwateatris kõige esimest korda *Alberto Franchetti* uue ooper „*Cristoforo Colombo*.“ Dimetatud helilooja näitab juba oma „*Israelis*“ et ta *Meyerbeeri* järelkäija on, mille juures ta aga rohkesti *Wagneri* abinõusid tarwitab. Uuema aja kokkukõla, mänguriistade mõjibus ja rohkus, mis wahest lauljate hääli täiesti kinni katawad, tuletawad *Wagneri* loomu meelde, kuna aga näitelawa toredus ja koorilaulude wägewus ja kõnisewad muusikaosjad *Meyerbeeri* wiisi pääle tagasi tähendawad. Wiisid ei ole mitte algupäralised helijunnitused, aga kontrapunktiline osawus teeb siin italasele auu. Hoolka etewalmistuse ja toreda etenduse tõttu leidis see helitöö kuuljate poolt lahket wastuwõtmist.

Berlini kjoaoperi baritoni laulja ja pääressisjäär *Theodor Schmidt* pühitjes 1. juunil oma hõbedast ametijubileumit.

Tähtis Daani helilooja ja oremängija Joh. Peter Emil Hartmann pühitfes 14. mail oma 92. sünnipäewa ja oli weel hästi krapš ihuliku kui waimuliku terwise poolest. Sel pidupäewal auustasiwad Daani kõige wanemat muusikameistrit jälle kuningas, kroonprinziid ja nende würsilikud lapsed sellega, et tema pidust ofa wõtma ilnuiswad.

Arnstadtis ähwardab wanale orelile hukatus, mille pääl Joh. Seb. Bach 1703—1707 aastani on mänginud. Üks komitee on kokku astunud, mis konzertide läbi raha tahab koguda selle wana auusa riista ümberehitamiseks.

Brüßfeli konwersatoriumis etendati hiljuti direktor Gevaerti poolt kokku kutsutud seltskonna ees, milles rohkesti keele-uurijaid, kirjanikke, muusika-kunstnikka ja sõpru oli, wana Greeka-Rooma muusikat. Pärast seda kui herra Gevaert fisejuhatawa kõne oli greeklaste ja roomlaste muusika üle pidanud, kandiswad lauljad ja naislaulikud muisfhetes rahwariietes wanni Greeka ja Rooma wiisfid ette, millele niisuguste mänguriistadega kaasa mängiti, mis Pompejis wäljakaewatud wanade mänguriistade eeskjuu järele oliwad walmistatud. Etendus leidis suurt kiitust.

Baden-Badenis andis muusikadirektor Werner 14. mail kirikukonzerti, millel isääranis noor ja anderikas lauljanna, preili Anna van Nievelt, suurt kiitust leidis.

Hamburi theatridirektor Bollini awalbas hiljuti oma ametitegewuse kohta järgmise aruande: 22 aasta jooksul (1874 a. jaadil) tuli 738 uut pala (189 ooperit ja 549 näitemängu) etendusele. Pääle selle weel 3095 klassift pala ja 911 Wagneri sõna- ja heliluuletust.

Stuttgarti kojatheatri kapellmeister L'Arronge on auustawa kutse saanud Berliini linna kuningliku kojooperi esimeheks kapellmeistriks tulla.

Kesd kunstnikud, kes Saksamaa jaadiku würst Radolini juures Moskwas 5. juunil Wene keisripaari auuks konzerti andiswad, on igauks 2000 marka waewapalka saanud.

Kuulus klaweritegija, kaubandünnik Karl Bechstein Berlinis, kes isääranis suure kunstniku Dr. Franz Liszti läbi kuulsaks on saanud, pidas oma 70-aastast sünnipäewa, mil temale niitmelt poolt suurt auu pakuti.

Weit Bachi sünnimaja külge kinnitati Wechmaris, Gotha ligidal, järgmine mälestuse-tahmel: „Selles majas ajas Weit Bach, ja pärast ta poeg Hans Bach, oma pagari-ametit. Hans oli Gothas ka muusikat õppinud, mis ta oma pagari-ameti kõrwal meistri osawusel ajas. Rohkem kui sada Bachi perekonna-liiget on seitsmes põlwes muusikale suuri kunstnikka ja teadlast, ja Sebastian Bachi näol kõige kuulsama helimeistri annetanud, kõige kuulsama kontrapunkti-tundja ja orelimängija, kes ial maailma pääl on elanud.

Brona Lillian Nordika, tuttav Amerika lauljanna, kes Bayreuthis wiimsel Lohengrini etendusel „Elsa“ ofa laulis, ja selle esimene mees, F. A. Gower, juba üheteistkümnne aasta eest jäljeta ära kadus, kuna ta Cherbourgist õhupommiga Inglise- ja Prantsusemaa wahel olewa kanali üle tahtis sõita, on nüüd „New-York-Herald“ teate järele, 28. mail Indianopolis Ungria tenorilaulja Zoltom Dömege teist korda adielusje heitnud.

Ceda ja teist.

Skeneese petmine. Kui Schubert oma kuulsa helitöö „Der Erlkönig“ õst lõpetanud, luges ta oma waimusünnituse weel kord üle, mis temale aga nii wähe meeldis, et ta selle pahafelt paberikorwi wiskas. Umbes ühe tunni pärast tuli teda kuulus tenorilaulja Vogel waatama, ja Schubert, kellel praegu rutulise kirja kirjutamine käsil oli, palus sõpra teda mõnets filmapilguks wabandada. Vogel, kes paberi-

Korwis ühte noodilehte nägi, wöttis selle säält wälja ja hüüdis: „Mis see siis on?“ Siis waatas ta noobid läbi, astus klaweri ette ja mängis pala läbi, millest ta nii waimustatud oli, et ta selle sõnalaulumaa koju kaasa wöttis. Mõni nädal hiljem laulis ta „Erikönig“ ühel konzerdil ette ja leidis selle eest kõige suuremat kiitust. Paul, mida ta looja koguni halvaks pidanud, on praegu weel üks kõige hinnustatavamatest numbritest kõigi konzerdilauljate eestawal ja tema looja auupärja lehtede mees kirjaks.

Grahw L. N. Tolstoi naljamäng „Hariduse wili“ etendati hiljuti Tula linnas näitemängu sõprade poolt.

Näitlejad oliwad kõik kõrgema seisuse liikmed.

Grahw Leo Nikolajewitsch oli wiimsele proowile palutud näitlejaid juhutama.

Õhtuseks oli wõetud ei ühtegi wõõrast proowile lasta; selle pärast oli aadeli seltsimaja ukse ette gorodowoi selle kindla käsuga walwama seatud, et ta pääle grahw'i enam ühtegi sisse lasta ei tohi.

Mõne aja pärast tuleb mõisnikkude klubesse tugew talumees, kellel lambanahkne kajakas seljas ja karwane müts pääs on. Gorodowoi palub teda tagasi minna, kuid sisseastuja ei pane tema nõudmist täheleegi, waid läheb treppi mööda ülesse klube saali. Gorodowoi jookseb lambanahkse kajakas kandjale järele, sahib ta turjast kinni ja saadab ta trepist alla. Müüid alles pidi tundmata mees ennast grahw'iks tunnustama.

Näitemängu proow algas. Üks noor aadeli-meis mängis toapoi'i osa, kes eestoaft pidi talupoegi wälja wistama, ja etendas oma osa liig õrnal wiisil.

Seda nähes ei suutnud grahw pikemalt end tagasi hoida, waid hüüdis:

„Et, niisugune wäljawiskamine ei ole mitte loomulik. Täpi päält nii wiisi on tarwis wälja wistata, nagu gorodowoi praegu mind wälja wistas.“

Ta siis jutustas ta seltskonna huwituseks, misugune nali temale oli juhtunud ja nättas, kuda gorodowoi teda wälja wisanud.

Muusikat wõwahi, kes ennemuiste oma piigiga, sarwega ja laternaga, sagedasti ka weel koerakete saadetusel linna uulitafel walwates ümber rändas, wõib edespäi wafit üksnes weel wanawara kogudes wäljatopitult näha. Edasi tõttaw aeg pühib teda maapinnalt ära, ja temaga ühtlasi kaowad ka tema laulud ja tunningid. Ta siisgi on wõwahi te lauludes sagedasti tõsist luulet, jüdamlikku wagadust ja wahest ka nalja leida, kuna ju mõni neist pimedal kestööil ise luulejumaluse sündlemist tundis ja hakkas salmituid looma, ja selle pärast oleks kahju, kui niisugused enamasti eht rahwaluule riismed kaotsti peakitwad minema, nii kirjutab „Allgemeine Musikzeitung.“

Glust wõetud. Üks laulik, kes aga hää märjusega oma kurtu kasta armastas, läks kord kekköö ajal koju poole ja wilistas selle juures rõõmsasti wana lauluwiisi: „Tulge, sõbrad, joogem rõõmsasti minu seltsis wahutawasti kannudest!“

— Sää! ütles üks õffine rändaja, kes talle wasta tuli: „Teie ajate ju niisugust wilet, nagu mõni lambatarjane? Kas peate wafit ka seda ametit?“ — Selle pääle wastas aga meie laulik: „Teie küstte ju, nagu mõni piff-kõrw, kes oma talli ei märka leida! Siin on mul hää kompass,“ ütles laulik tšjeda kepi pääle näidates, mis tal käes oli — „mis Teile kojuminefiks wõib teed walgustada!“ See oli kohane wastus! kirjaks Dr. Nasti selle juurde.

Tiitklawerid on Inglismaal uemal ajal hakatud pressitud paberist walmistama, wõi kõige wahemalt ometi nende mänguriistade keret eht kasti. Pressitud paber lafeb ennast ka hiilgawaks poleerida. Nende nute klawerite hääll olla väga ilus, aga wahje lamebam, kui teistel.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind aastaks kättesaamiseks 1 rubla. —
Sje ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wasta.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudese
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Tartus.“

Kaks mõtet muinasajast.

Oli aeg, mil waga wana Wanemuine widewiku wiival ülevalt Uku
duest maa pääle maha astus, sõrmied kandelele seadis ning nägemata ilmast,
Taara tarkusest, maa loomisest ja kõigest muust, mis surelikkudele õpetust
wõis anda, lugu-
sid loulis; loulis,
et kurbtus kord
kuuljate südameid
täitis ja pisarad
kaste piiskadena
nende silmast mu-
rule langefiwad,
kord jälle, et röö-
muhelinatel otja
ega äärt, piiri ega
peatust ei taht-
nud olla ning
isegi päitene oma
pale pilwede wa-
helt naeratawalt
wälja pistis; oli
aeg, mil Eesti nei-
ud karja juba wa-
ra enne walget
wälja saates hõ-
be-häälal Salme

Michail Furijewitsch Lermontow,
Wene juur kirjamees ja luuletaja.
(Sünd. Moskwas 3. (15.) okt. 1814, juun. Kaukasias
15. (27.) juulil 1841.)

nähes pidi Rõugutaja pelgu-paika pugema; preestrите palwed ei tõusnud Piike-
taadi, waid ilmade Wägewa Sooja poole üles; mustad mungad oma ime-
liste Ladina keeli laulustestega ilmufiwad tuuletarkade asemele, ja naljatus
ning naer, mis enne nii tihti wainutel kuuldus, muutis end korraga nutuks.

ja Linda kosja-lu-
gu laulfiwad, mil
Eestimaa pare-
mad pojad, kas
sõja-sahka puu-
sala pannez, wõi
ruunakest adrale
ratendades Kale-
wi kangeid tegu-
sid meeles pida-
fiwad, mil Muru-
eide tüttred kul-
serkupu-dite pääl
kiitudes iga mu-
rest muljutud sü-
dant armsate une-
nägudega ka na-
tusefeksigi ajaks
jahutasiwad —
see oli ... niitid on
ta mõõda!... Kas-
keid raud- mehi

Kalewi-poeg oli kadunud, Murueit ära mulla-põue peitu jäänud; ilusad hiied langesiwad toredate templite ees; lõbusad laulud ei wõinud leinaga tõrnu kaswada — nähtus, nagu kaotks kõik muistse aja mälestus. . . . Aga ei! See ei pidanud sündima! Weel ei olnud kõik otjas, sest uuriw Uku ja tark Taara oliwad teistti arwanud. Siin ja seal mustas metsas ning laias laanes, kuhu katoliki pappide parwed ligi ei pääsnud, käiswad kõned kaduma läinud kultse aja kohta suust suhu, põlwest põlwe. Unnetud Gesti emad raske orjuse-ikke all ägades waigistasiwad waitfelt Linda leinauluga oma walu, ja iga tõsine Gesti poeg igatses uue Kalewi tulekut. Seesugusel wiisil edasi elades wõttis muistse aja mälestus ühe pala säält, teise täält omale juurde ning lastis ka wahete wahel selle serwa ära, mis enam ajakohane ei näidamud olewat — nii, et nüüd tihti raske aru on saada, mis siina priipõlwe päewadest järele on jäänud. Olgu küll, et meie kõige suurem mälestusemärk, Kalewi-poeg, tuhanded tuuled ja tormid läbi on teinud, siiski näiwad ta juured wäga kaugele wana halli aja sisse ulatama, sest nii hästi wanade fakslaste kui ka wanade greeklaste juures, jah, isegi kaugele hommitumaal, Babylonias, leiame kange mehe jälgesid. Aga aeg, mis kaotab ja kaswatab, on ennast ka siin täielisel moodsul tunda andnud, sest endistest looduse-nähtustest jai meie kuulus kangelane, Kalew, kottupandud — nii, et, kui ta jälgesid ära tahame tunda, siis omale inimese sarnase kangelase ajemele ilmafid walitsemawid looduse-wägesid ette peame seadima. Siiski ei wõi kindlasti tõendada, et meie lugulaul paljalt looduse-jutt (naturamythus) on — ei, waid jutu põhjaks on arwatawasti mõni rahwa wägimees, kelle külge aja jooksul terve suguharu looduse-jutud on liitunud. Olgu mis on, aga minu arwamise järele ei ole see kangelane, kelle põhjal „Kalewipoeg“ sündis, Euroopa-maal (?) eestlaste üle walitsemud, waid kusgil muus kohas, mille üle tulewikus räägin.

Laulus on tuli Midungi wangits kujutatud. Tema tööks antakse sepiwemine, mis, nagu teada, kõige rohkem tuld ning soojust tarwitab. See taewalik wägi, wälf, langes maa pääle, sütitas midagi põlema ning sattus inimeste kätte, kes teda nagu wangi peawad. Tema jala-sooned lõigatakse läbi, see on: suur tuli, mis pitse läbi tõusis, tehatse wäiksemaks, et teda kergem oleks alal hoida. Aga kas wõib jumalik wägi seesuguse alatu orjusega rahul olla? Ei! Wõd ja päewad mõtleb waene sepp oma päästmise pääle ning walmistab hoolega tiiwu. Ta ei mõtle üffi oma pääsmist, waid tahab ka kütkendajatele kätte maksta. Selleks lööb ta würssti poegade pääd otjast ära, jaadab tema tütre häbisje ja lendab siis õhtu. Tilkufene tule-hebemefene, nii kaua kui ta lees tuha pões puhkab, on ta täiesti wagane, aga kui tema elustatud, liigutatud on, siis häda: wangistajad ei jõua hirmust ainet enam pidada, pea leegib nende warandus lausa tules, ja wangistatud jumalik wägi tõuseb taewa poole, kaob oma kodumaa

piiridele. . . Nagu näha, loevad fakselased Wielandi häbitööd kättemaks-
mises, aga ometi ei ole see algupäraliselt muud midagi, kui wabatahtlik
juhtumine, otse niisamajugune, nagu Kalewipojal saare neuga. Aga Saksa
lauulikud ei wõinud seesugust meeletut toimetust oma kangelast muudu teha
lasta, kui üksnes tasumise kätte all, sest oma häbitamise kättemaksimises
oli neil kõik lubatud, kuna muudu sel kombel naesterahvastega ümberkäimist
otstatuks häbiks peeti — nii, et üks meesterahvas, kes seesugust tegu toi-
metanud oli, ka kurjalt karistati: ta oli sunnitud ennast tihti awalikkudel
kohadel pesema, pidi peaaegu alasti käima jne. (waata Caesar, Comm. de
bell. Gal. liber VI., cop. XXI.). Ja nii Saksa sagade sõnujad oliwad
oma rahwa kombete läbi sunnitud wälgu pilwede ümber liibitsemist aau-
teotamise tasumiseks tegema ja seda seepärast wangistuse aja hulka wiima,
ehk see küll päris põhjusmõtteliselt wõimata on, sest enne lippab wälk
„pilweneiu“ ümber, ja alles pärast langeb ta maa pääle maha ning sattub
inimeste kätte wangi. Et eestlaste jutustamine saare-neiu juhtumisest loo-
mulisem, kui fakselaste Wieland-sage on, wõib nüüd kergesti aru saada.

—a.

Sõnumid muusika elust.

Peterburis tahetakse kolm konzerdi-tööd etendada, mis Peeter Tschai-
kowski mänguriistade tarwis on kirjutanud. Konzertide juhatajad saawad hrd Nikištš
ja Naprawnik olema.

Imelikult ruttu kuulsaaks saanud helilooja Engelbert Humperdink
on muusikatöö Kosmari näitemängu „Kuninga lapsed“ tarwis juba lõpetanud.

Saiast tuttav kirjastaja, karbanõunik Karl Grüninger, palju loetud
„Neue Musikzeitung“ ja „Musikalische Jugendpost“i wäljaandja on 52 aasta wa-
naduses rahuriiki läinud.

Sõluis tuliwad kuendas rahwa-sinfoniafonzerdis mõned katted Ernst Romeri
näitemängust „Kuninga lapsed“ tema heliseadja Engelbert Humperdinki juhatusel etendusele.

Verdi, kes hiljuti Milanos wiibis, on säälses rahwapangas 400,000 liiret
tema poolt asutatawa maja ehitamise kuludeks sisse maksnud, kust wanad ja
haiged muusikamehed ilma hinnata pääwarju ja ülespidamist
peawad leidma. Maja pidawat Porta Magenta ligikal Milanos juba tule-
wal aastal awatama. Terwe summa ühtekokku, mis Verdi jels otstarbeks on oh-
werdanud, teeb üle miljoni liire wälja.

Aueri ühejärguline rahwa-ooper „Mathias Corvinus“ etendati
esimest korda Buda-Pesti kuninglikus ooperimajas ja leidis suurt kiitust. Mäng oli
hiilgaw. Spektoris tähtsad oliwad proua Bewny Ilona osas ja baritonilaulja Bed
Mathias Corvinuse osas.

Münchenist teatatakse, et kapellmeister Levi oma taktipulga, millega ta
1872. aastast saadik Müncheni foja-ooperimajas walitserud, nüüd jäädawalt
maha olla pannud.

Beethoveni marsid? Nagu Wienist teatatakse, leitud Saksameistri-
ordu kirjawara-kogude rewideerimisel Troppau linna kanzeleis faks Beethoveni loodud
marssi, mis siitamaani hoopis tundmata oliwad. Mõlemad marsid olla omal ajal
ihale pääherzogile pühendatud olnud ja on juba praeguse Saksameistriordu esimehe,
pääherzog Eugeni omandus.

Austria keiser on kuuljale heliloojale Goldmark'ile Leopoldi-ordu risti annetanud, mis üks kõige suuremaid auustusi on.

Helilooja Anton Bruckner on pika põdemise järele 2. oktobril Wienis ära surinud. Sündinud oli ta 4. septembril 1824. aastal Ülem-Austrias Uusfeldenis külakoolmeistri pojana. Isa käest sai ta esimese muusikaõpetuse.

Konzerdilauljanna proua Selma Starck on Berlinis 10. oktobril Bechsteini saalis ühtlasi klaverimängija Stanislaus Eisenbergeriga kontsert andnud, kus ta muu seas ka ühe Mozarti aria ja Schuberti, Franzi, Loewe, Schimoni ja Straussi laulusid laulnud.

Sopranilauljanna Erna Görig on 19. oktobril s. a. Berlinis klaverimängija A. W. Leopoldi kaastegemusel kontserti andnud.

G. Novelli, Rossini kaasõpistaja, on oma näitlejate koguga Madridis külaliskõrs käinud ja väga häa tagajärjega näidelnud Tema poeg, Enrico Novelli, sai lese kuninganna käest Hispaania krooni-ordu ühe tema enda poolt loodud monologi eest, millel päälkirjaks: „Kumbas langenud soldat.“

Wana meister Verdi olevat Shakespeare „Dormi“ järele ühte uut ooperit loomas, kuna Mascagni oma Hiina libretto tahtvat helile jada.

Mitte üksnes Verdi ei tööta ooperi kallal, vaid ka mitu teist meest tema maa kunstnikkude hulgast, ka Mascagni, nagu juba tähendatud, pääle selle teevad veel Puccini oma ooperi »Tosca«, Leoncavallo oma ooperi »La Bohème«, Franchetti oma »Pourceaugnac« kallal tööd.

Austria laulik prl. Brabež oli Konstantinopolis sultani palees laulmas käinud, aga säält tagajärel kolm meest ta kallale ja tappisid ta ära.

Kuulu järele olla Mascagni uue ooperi nimi „Jaapani tüdruk“, mille sõnad Illica loodud olla. Selle ooperi tegelased on üks nukutene, üks seina-firm, see on selle pääle maalitud Jaapani moepäralsed kujutised, päikene, lotuselill ja parzid. Inimese-juu harilikke etendajate seast oleks nimetada üks Jaapani armastajate paar ja halastamata südamega isa, kes muudu oma väimehe vastu, keda ta kallida ei või, väga wali on, aga viimaks peab ta siiski oma tütrele päaletunniwale kofilasele andma.

Kuulus laulmeister ja lauluõpetaja Jul. Stockhausen pühitses 10. (20.) juulil Frankfurtis, Maini jõel, oma 70. sünnipäeva. Palju õpilaasi on tal omas elus olnud, kes nüüd temale auuandeks 50,000 marka olivad kogunud. Keiser annetas jubilarile kunsti ja teaduse kuldse medali.

Italia helilooja Raff. Paravicini on hiljuti Mailandis ära surinud ja oma kapitali iga-aastased intressid, 10,000 franti, selleks määratud, et selle summa eest igal aastal mõne Italia helilooja suur ooper võib etendatud saada.

Meinimiseni teatatakse: Oma ilusa tenorihääle läbi laialt tutwaks saanud kooliõpetaja Trudenbrod'uri äkitsest ära, kuna ta Konr. Kreutzeri ilusat laulu „Ma otsin sind jne.“ etendas. See juhtus 8. juulil Gyborfis peetud Gustav Adolphi pühäl. Laulik hakkas korraga wankuma, toetas ennast oma naabri pääle ja heitis siis hinge.

Mitte muinasjutust wõetud sündmus. Humperdinck'i „Hänsel ja Gretel“ on nii suurt tulu toonud, et selle tüki kirjutajal wõimalik on olnud Voppardis väga kenal kohal seiswat wäikest lossi, milles enne Waldecki prinzi elas, endale päriseks osta.

Budapesti rahwuslise ooperi uueks muusika-ülemdirektoriks on Aleksander Erkely saanud. Ta on Franz Erkely („Hunyady Laszlo“, „Bank Bán“) ja mitmesuguste helitööde läbi, nagu näituseks oma opereti „Tempes köi“ läbi laiemalt tutwaks saanud.

„Suudlemise waltsi“ looja Ludwig Arditi võib lähemal ajal Londonis oma kuldset kunstniku-juubelipidu ja ühtlasi ka oma hõbedast koorijuhataja-juubelipidu pidada. Ta on nimelt 25 aastat Majesth-theatri kapellmeister.

F. M. Grevært, kuulus Belgia muusikateadlane ja helilooja, pühitjes Brüsseli konserwatoriumi direktorina oma 25-aastaselt ametijubileumit, mille juures temale suurt auu pakuti.

Seda ja teist.

Peeter Tschikowski, hiljuti igawesele hingusele läinud Wene helilooja, on ühes kirjas, mis nüüd ilmunud, oma mõtteid ooperite juhatamise kohta järgmiselt avaldanud: „Kui on see, et helilooja, kes oma töösid ise juhatab, ja iseäranis niisugune nerwusline ja harjumata juhataja, nagu mina olen, ooperi täiesti ära võib rikkuda või kõige vähemalt naeruks teha. Moskwas oleks mulle peaaegu niisugune äpardus juhtunud. Aga ka sellest hoolimata on minu arwamine, et oma tööd juhatav helilooja kõiki kaastegeelasi nerwuslikuks ja wankuraks teeb. Sauljad, koorid ja orkester mängiwad palju julgemini ja rahulikumini, kui neid nende alatise kapellmeisteri kindel käsi juhatab. Koguni teine lugu on simfoni-konzertidega.“

Koolide minister heliloojana — see on kõige uuem sündmus Italia „Seitsmemäe-linnas“, see on praegune koolide minister Gianturco, kes ka Saksamaal tubli õiguseteadlasena tuntaw on. Ta on ühe sonati klaveri ja wiuli tarwis loonud, mis helilooja enda ja endise „wiilikuninganna“ Teresina Tua (praeguse grahwinna Franchi-Berney) poolt ühes wäiksemas seltskonnas etendati. Üks waimustaw „menuett“ meelitas kuulajaid joowi awalbama, et Gianturco oma ministri-ameti maha paneks ja oma elu täiesti heliloomisele pühendaks. Aga wist mõttes see kõrge herra niisugust joowi kuuldes niisama kui üks Austria keiser, kes tõd ühte helitööd wäga osawasti juhatas ja kellele üks mängumees ütles: „Majesteet! Teie wõiksite igal filmapilgul kapellmeisteriks saada!“ mille pääle aga see kõrge herra naeratades wastas: „Jah, waadake! Weil on nii wiisi parem elu!“

Kuda kuulus wabameelne ufuteadlane Dr. Fr. Strauß R. Wagneri ja Dr. Art h. Schopenhaueri üle mõtles ja kirjutas, selgub järgmisest, et ta tõd kirikuõpetaja Rappile ütles: „Kui Rich. Wagner mind sõimab, siis on tal selle poolest õigus, et ma iga juhtust olen tarwitanud oma põlgust awalbada, mis mul tema kui inimese ja muusikamehe wastu on.“ Schopenhaueri kohta ütles ta: „Ta on kõigist oma kõrgetest waimuannetest hoolimata siiski üleannetu inimene, kes hull kõlwanuid ollusi enda kaasas kannab, mida naesterahwa südamese istutada wäga kahtlane asi on, sest et teada ei ole, kas sellel jõudu on neid jälle wälja heita. (Õpetaja Rapp oli nimelt Straußilt küsinud, kas ta ühele noorele naesterahwale wõiks Schopenhaueri püütööd „Maailm tahtmisena ja mõttekujutusena“ lugeda anda). Eht kui temal jaks ka jõud ei puudu, siis puuduwad temal kõige vähemalt need abinõud, mis meile niisuguste olluste wäljaheitmist fergitawad. Niisugusteks kõlwatuteks ollusteks arwan ma kõige päält seda jämedat maailma olude pääle tõstetud nurisemist, mis üksnes ifiku endast üleliigse lugupidamise pahem pool on, mis arwab, et temal selles põhjatu kirjas ilmas üksigi hammas enam ei peaks walutama. Kus aga inimese südamese kõige wähem rahutuse pragu wõi lõhe on — ja mis-suguse südamese ei oleks seda leida? — sinna asub niisugune umbrohi kasvama, ja siis wõib pagan waadata, kuda ta selle jäält jälle wälja kattub.“

Karl Mozarti, see on suure helimeistri Mozarti wanema poja elu kohta ilmutab Italia riigi kirjawara hoidja Francesco Somma ajalehes «Corriere della Sera» järgmist uusi teateid: Karl Mozart sündis 17. sept. 1784, käis koolis Wiieni

ja Praga linnas ja tuli siis noore ametnikuna 1800 aastal Italiasse, kust ta ialgi enam pikemaks ajaks ei lahkunud. Aastast 1800 kuni 1806 oli ta Livorno kaubanduse-tohtus tegev, siis saadeti teda mitmesse teisesse linna, ja nii tuli ta 1801. aastal Milanosse. Siin elas ta riigiametnikuna kuni 1839 aastani, mil ta 700-guldenlise puituga puhkusele lasti. Oma viimised eluaastat saatis ta osalt Caverfaccios oma juuremajas Como linna ligidal mööda, osalt Milanos. Ta suri 31. oktoobril 1856 ja maeti praeguse Porta Garibaldi ees oleval furnuaial maha. Sest et temale mälestuse-kivi ei seatud, on võimata tema hauda veel illes leida. Karl Mozart oli alandliku kombega ja waga mees. Oma päranduse jättis ta suuremalt osalt Salzburgi linnas olewale Mozarteumile. Oma maja Caverfaccios jättis ta selle tingimitega kohtulikele kogukonnale, et ta abipreestrile wõi kullatohtrile elukorteriks saab. Kui mõned wäiksemad summad maha arwatakse, mis Karl Mozart mõnele Milanos häätegewale asutusele päranduseks jättis, jäi Mozarteumi tarwis ifka weel 22,500 guldnat üle.

Surnute nimefiri. Villaret, endine Pariisi suure ooperi kuulus tenor, † 68 aasta wanaduses. Fr. Gottlieb Schwenke, Hamburgis Nikolai kiriku orelimängija, wana, tutwa muusikameeste perekonna wiimne liige, † 11. juunil 72 aasta wanaduses. Vincent Joseph Van Steenkiste, tuttav kunstniku-nime all Dorus, kuulus wilespilli-puhuja, kuu-aastane wilespilli-puhumise professor Pariisi konservatoriumis, † juuni keskäl Stretat's, 84 aasta wanaduses (sünd. 1. märzil 1812 Valenciennes). Adolph Leopold Danhauser, tähtjas muusikamees ja lauluõpetaja Pariisi konservatoriumis, † 9. juunil Pariisis, 60 aasta wanaduses (sünd. Pariisis 26. webr. 1835). Carlos Gomes, wirt ooperite looja Italia moe järele, kes kuu Italias elanud, † 19. mail Para linnas, Brasílias, 57 aasta wanaduses (sünd. 11. juunil 1839 Carnprinds, Brasílias). Anton Bergmann, kuninglik Sakteni muusikadirektor Bauzeni Katoliki seminaris, helilooja ja wiimuli-õpetuse wäljaandja, † 9. juunil 63 a. w. Gustav Siehr, tubli basfitaulja, enne Pragast ja Wiesbadenis, 1880 aastast saadit Müncheni kojooperis, † Münchenis; Siehr laulis omal ajal kordamisi Scariaga, isearanis aga pärast selle surma, Bayreuthis Gurnemanzi oja „Parsifalis.“ Dr. Hans Baumgartner, muusikakirjanik ja heliwoõdlane, † 22. mail Wienis 53 a. w. Hermann Mohr, tuttav meeskooride looja, mitmesuguste meeskooride juhataja Berliinis ja Philadelphias, Louisenstädti konservatoriumi asutaja Berliinis, † 26. mail 66 a. w. Philadelphias, kuhu ta 10 aasta eest elama asus. Richard Scheufler, tubli cellomängija, 19. mail 37 a. w. Prof. Joseph Dachs, üks kõige parematest Wienerimängijatest ja muusikaõpetajatest, 1860 a. saadit konservatoriumi professor, † 6. juunil Wienis 71 a. w. Dulautens, endine kuulus tenoritaulja Pariisi ooperilawal, † Pariisis 68 a. w. Antoinette Untersteiner, noor, anderikas klaverimängija ja helilooja, † Milanos. Carl Lesmann, tubli orelimängija ja anderikas muusikatundja, † 9. juunil 58 aasta wanaduses. Baseli muusikakooli direktor Selmar Bagge 73 a. w. Prantsuse helilooja Franz Planté. Wene helilooja ja kirjanik prof. Faminzõn 55 a. w. Wieneri lauluõpetaja Wiktor Rokitsky.

Klara Schumanni matuste üle teatatakse Bonni linnast: Etimejel suwiste pühäl, enne lõunat, jängitati proua Klara Schumanni põrm Bonni furnuaial ta kadunud mehe kõrwale igawesele hingusele. Professor Sell pidas furnuaia kabetis puusjürgi ees hana-kõne, millele ta need sõnad oli põhjaks pannud: „Kes armastuses elab, elab Jumalas, sest Jumal ise on armastus“ ja kujutas liigutawatel sõnadel, misjugune suur ja waimurikas kunstnik ja puhas ning kallimeeline naesterahwas Klara Schumann oma liitawas elus olla olnud. Selgel päiteje paistel ja

lindude laulu kõlal süngitati furnukeha sirelite ja jasmini-pöõfaste wahel hauda. Kadunu ligematest sugulastest olivad ta mõõras-wend professor Bargiel Berliinist ja mitu lapselast matusele tulnud, kuna muidu weel wäljaspoolt tulnud sõprade ja kaastunniikkude seas Brahms Wienist, Büllner ja Kleffel Kölnist, Scholz ja Hermann, kui ka peaaegu kõik Maini jõe äärsed Frankfurti Hochi konservatoriumi õpetajad olivad tulnud kadumise wiinast auu pakkuma, kes kawa aastaid nimetatud konservatoriumis oli klaveriõpetaja ametis tegew olnud. Leinalaulud nii hästi kabelis kui hana ääres lauldi „Bonni konzerdi-seltsi“ poolt professor Wolffi juhatusel.

Haruldase riidekogu sündimise lugu. 7. mail toimetati üks neist toredatest zeremonialidest, millest elukombed Hispania kuninglikus kajas iseäranis rikkad on. Nimetatud päewal toimetati noore kuninga Alfonso XIII. ülikond, mis tal kolmekuninga päewal peetud pühalikul jumalateenistusel seljas oli olnud, grahw Ribadeo kätte. Kella 1/12 ajal hakkas kuninglikust paleest tore tõld, mille ette kuus Normanui tõugu sületuttudega ehitud hobust rakendatud oli, pikkamiisi liikuma. Tõllas istus üks kammerherra toapoisiiga, kellel ühe hõbedase kandelaua pääl nimetatud ülikond oli. Tõlla kõrwal ja taga ratsutas jalk hellebarbedandjaid sõjamehi ühe ohwizeriga. Rong läks Castelana mullisale, kus Hijari herzogi palee seisab, kes ühtlasi Ribadeo grahw on. Herzog wõttis haruldase kingituse wastu ja awaldas tema eest oma tänu.

Seda zeremoniat täidetasse igal aastal uuesti, niid juba rohkem kui nelja ja poole aastajaja jooksul. Aastal 1431, kui Kastilia kuningas don Juan II. Toledo linnas wiibis, tahtsiwad riigi kõrged mõjumehed troonipärija don Enrique kihutusel tema wastu salaja mäsju tõsta ja teda ära hukata. Kui nimetatud päewal pidulik sööma-aeg oli alanud, astus korraga don Rodrigo Villandrando, Ribadeo grahw, Juan II juurde ja sojistas temale midagi kõrwa fiske, mille pääle kuningas kähku üles tõusis ja grahwiga kõrwalisesse tuppa astus. Kõrged mõjumehed arwasiwad, et nende kuri nõuu awalikuks on tõusnud, ja tormasiwad weel enne, kui kuningas mahti sai ära põgeneda, paljaste mõõkadega kõrwalisesse tuppa, kuhu Juan II. grahwiga oli läinud. Säält leidsiwad nad ühe mehe kuninglikus ehtes, torfasiwad ta mõõkadega läbi ja läksiwad siis ruttu jälle tagasi. Aga nad ei olnud mitte kuningat ära tapnud, waid Ribadeo grahwi, kes kuningaga oma riided oli ära wahetanud. Juan II., kes sel kombel õnnelikult oli surmast pääsnud, andis tänutunnistuseks grahwi pärijatele eesõiguise igal aastal kolmekuninga pühäl kuninga paremal käel lõunat süüa ja seda ülikonda pärida, mis kuningal nimetatud päewal seljas oli. Nii on siis 465 aasta jooksul Ribadeo grahwi suguwõsa käes need kuninglikud ülikonnad rohkesti kokku kogunud ja sünnitawad praegu kõige imelikumat riidekogu üle terve maailma.

Ruda suur Hans (von Bülow) muusikaliste „daamede“ wastu wahest õige jämedaks wõis minna, näitab järgmine lugu. Kord oli Dr. Franz Listil Weimari linnas ühel ilusal suwisel päälõunamal koja-aias „suur peju“ käsil, see on, ta lastis daamesid ja herrasid endale ettemängida ja ilmutas siis neile pilkawal wõi ka naljal wiisil oma õhust nende osawuse kohta, nagu näituseks: „Mängige weel sagedasti minu õpetaja Czerny osawuse-kooli!“ wõi jälle: „Teie peate weel mitutgi astet würgasti ronima, enne kui kuuluse tipule jõuate“ jne. — Samasel päewal oli ka „Hansust wäimees“ Weimarisse tulnud ja kuulas seda klaveri-õpetust päält. Sää! sai Listi äristi kojamarshalli läbi käsu kella 5 ajal suurherzogi juurde lõunalauale ilmuda; tõld wotawat juba wäljas. List pani ennast ruttu pidulikusse riidesse ja ütles äraminekul: „Sina, Hans, wõid wahemaal kõige paremini minu asemikuks jääda!“ Hans von Bülow, Listi wäimees, lubas seda ka teha ja wõttis nõuaks mitmeid ninakaid preilissid, kes aga kõrgelt poolt Listile õpetada olivad soowitatud, mispärast siis

Viist ka nende rumalust ja eduwust pikameeleliselt kannatas, ehk nad küll üksnes puudulikult wiisil klaveri-klahwisid kulutatiwad, lihedalt utsest wälja saata. Kui preilid oma mängutükid puudulikult oliwad etteandnud, hüüdis Viisti pahandatud wäimees kurjal ja põlglikul toonil: „Kuda julgete teie oma wiletja mänguga meie meistri aega wiita ja tema kõrwu waewata! Minge weel kümmeks aastaks konservatoriumi, wõi õppige parem korralikult keetma ja sukke nõeluma! Katsuge, et ruttu siit ära ja koju mamma juurde saate!“ Piisafilmaal kadusiwad noored preilid saalist ja ei julgenud mitte enne jälle oma kõrge meistri ette ilmuda, kui kuri arwustaja „Hans“ linnaist ära oli tosfutanud. — Kui samane Hans kord Meiningenis wõi Maini äärses Frankfurdis — mitme kõrgeist seisuhest daame soowi pääle — oli lubanud, et mõned noored preilid ühte klaveri-õpetuse kurjust, mis ta anderikastele noortele meesetele andis, päält tohtisiwad kuulata, mõned nendest aga seda õpetust oma lobi-femisega segada julgesiwad, tõusis kuri Hans ähwardades piisti, seadis end lobajunde ette ja hüüdis wihasel toonil: „Mis teil siin dieti otsimist on? Minge ometi oma teed ja õppige midagi kasulikumat, kui seda äraneeatud klaveri-tundide andmist, mis ometi täieliselt mehejõudu tarwitab! Riisuguseid ametid on weel küllalt olemas, mislega oma ülespidamist wõijte teenida — õmmelge järktsid wõi paigake kindaid!“ — Kohkunud „Johannad“, wõi mis muidu nende nimed olla wõisiwad, kadusiwad kiiresti saalist ja ei tulnud enam ialgi tagasi.

Napoleon I. laskis kord laulja Marchesi enda juurde kutsuda ja käskis teda ühte aariat laulda. Kunstnik wastas riisuguse nõudmise pääle: »Signor Zeneral! Si c'est un bon air, qu'il vous faut, faites un petit tour au zardin!« (S. o. puudulikes Prantjuse keeles: Kindrali herra, kui teil hääd õhku (hääd aariat) tarwis on, siis minge aeda jalutama.) Wägivaldne walitseja laskis selle pääle laulata pikemaks ajaks puuri panna.

--da--

Walge lilleke.

Surmu-aias, mäe-künkjal,
Kus nii armas, wagane,
Ditjis ühel hana-rünkjal
Kaunis walge lilleke.

Hommitul, kui koidu-ehtes
Puud kõi aias seisiwad,
Nägin lillekele leht'des
Kahte hõbe-pisarad!

Täki aega nende pääle
Waatafin, ja sedamaid
Küsides ma tõstsin hääle:
„Lille, kust need pärliid said?“

Lillekene kostis mulle:
„Kuule, mees, oh kuule ja!“
Sedamaid ma ütlen sulle,
Kust need pärliid saanud ma:

„All siin selle künka wilus —
Seitse jalga sügawal —
Singab neiu noor ja ilus
Musta mulla katte all.“

„Kui see neiu elas ilmas,
Murdis arm ta südamet,
Ja ta ninus, piisar filmas,
Sgawesti unesje.“

„Siis ta siia ära kanti,
Kus nüüd praegu seisjad ja,
Selle künka alla anti
Talle päris kodumaa.“

„Koidu-a'al, kui lilled üles
Une-hõlmast ärkawad,
Hiilgawad mu lehis-süles
Siis need neiu piisarad.“

„Igal kewadel kui ärkan
Koidu-ajal iganes —
Siis neid hõbepärliid märkan
Hiilgamas mu lehtedes.“

S. Schmalz.

Laulu ja mängu leht.

Kunsti Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Jumub kuu korra.

Sind aastas kätteajamisega 1 rubla. —
Sse ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muuetele
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann Tartus.“

Wiulid ja wiulimängijad.

Wiulit on mõnelt „õdigi muusikariistade kuningaks“ nimetatud, ja tõe poolest waatame ka tänapäewani veel auupakkumise ja imestuse tundmustega selle sihwaka riista pääle, mis meil aga õdige uuema aja nõuete järele ehitatud suurte klawerite pääle waadates puiduwad. Ja wiul on ja jääb meile ikka palju kõrgemale graadile, nagu inimeseks, päris isiks; temal on hing ja ka hää oma hingeelu awaldamiseks, ta mõistab haledasti kaebata ja paluda, oma ahastust ja wõidurõõmu awaldada. Ja selle pärast on sel mänguriistal niisugune isearaline, salan

Maurus Jókai,

Ungari eht Maggyari suur kirjamees.

(Sünd. Komornis 19. (7.) webr. 1825.

nio juba rahul, kui temale selle eest umbes 35 rubla maksti, ja nii wiisi on ta wagusat ja wirtka elu elanud ja ühte koku wast 7000 wiulit ehitanud. Tänaasel päewal ei müüda ühtegi wigastamata wiulit, mis samane Cremona linnas elaw meister on teinud, alamalt 2,000 rubla ära.

duslik erutusewõim, mis tema ajaloo uurimist põnewaks teeb. Wana Stradivari ei ole wist oma töötoas unesgi näinud, et tema tehtud wiulid ükskord weel nii haruldased, määratute summade eest müüdawad ning ostetawad mänguriistad wõiksid olla. Kui ta mõnda wiulit mitte iseäraliste iludustega ei olnud ehtinud, siis oli meister Antoni

Aastal 1878 müüdi Londonis üks Stradivari wiul, mida ta omanik ise wõileiwa eest oli ostnud, 8,000 rubla eest ära; samasel aastal müüdi üks teine Stradivari wiul, mis aastaarwu 1709 näitas, Parisis Drouot hotellis 22,000 frangi eest ära, ja kõige kõrgemat hinda maksti kümme aastat hiljemini Stradivari ehitatud ühe wiuli eest Londonis, kus üks Yorkshire mees tema eest 20,000 rubla wälja ladus.

Müüjaguste arvude pääle waadates ei ole wõimalik Inglise tutwa wiulimängija ja muusikakirjaniku Dr. T. L. Phipsoni sõnu mitte liialduseks nimetada, kui tema ühes põnewas raamatus, mis ta oma uurimiste ja leiduste kohta kirjutanud, muu seas ka „Cremona hullusest“ räägib. *) Ssegi mõista on nende wiulite seas, mida Cremonast wõetakse pärit olewat, ka palju järelehtuid, kuna ju isegi asjatundjalegi raske on ühe Cremona wiuli ehitust kindlasti ära tunda. Phipson ise on näinud, et kolm asjatundjat järgi mööda ühe päris eht Guarneri kohta, mille ehitus päälegi kahtlemata tunnistuste läbi tõendatud oli, iga üks oma lahtuminewat arwamist awalbastiwad, keegi nendest aga seda wiulit eht Guarneriks ära ei tundnud. Ka kaubanduses ei ole nende wiulite kohta ühtegi kindlat tundemärki olemas. Wahest arwatakse seda kõige kindlamaks tundemärgiks, kui wiul ta ehitaja nime ja aastaarwu näitab, teine kord tõstetakse aga — ja mitte ilma põhjuseta — nende tundemärkide kohta kahtlust ja otsustatakse üksnes wiuli hääle järele. Aga just siin on kindla otsuse tegemine wõimata. Küll on eht Stradivari hääl ütle mata ümmargune ja mõnus, nõiduslik ilus ja siiski wägew, ja tema ehitusewiis on nii ühetasane, harmoniline, et ühtegi wankuniist märgata ei ole, kui poogen ühelt keelelt teisele libiseb. Aga sääl on ka weel teiste wanade meistrite wiulid olemas, mis sugugi halwemad ei ole kui Cremonas tehtud: nõnda näituseks iseäranis haruldaseks jäänud Tiroli meistri Sebastian Klogi ehitatud wiulid, mis juba tema eluajal nii kallid oliwad, et grahw Trautmannsdorff, keiser Karl VI-da ülem tallmeister, temale ühe wiuli eest 70 kuld krooni maksis ja sellega ühtlasi enmast kohustas meistrile, nii kaua kui ta elab, igal päewal hää lõunasöögi, igal kuul 100 gulbnat, igal aastal ühe uue ülitonna ja weel mõnda muud maksma. Sa pääle selle ei tohi ära unustada, et uue aja wiulid olemas on, mis hääle poolest wanade meistrite töödest waewalt halwemad on, iseäranis kui mõni wilunud kunstnik aastate jooksul neid asjatundlikult on tarwitanud ja jäädawalt parandanud.

Kunstnikud käiwad ülestõhje oma mänguriistadega mitmet wiisi ümber. Mõned wahetawad neid sagedasti ja katsumad jälle uusi, teised jääwad aga oma wiulile truuks ja püüawad üksnes tema häält parandada, kui seda tarwis peaks olema. Phipson peab wiimast wiisi paremaks; ta ise päris oma isa käest ühe kalli „Stradivari“, mis aga, nagu ta pärast juhtumisi leidis, wiulikeres olewa päälkirja järele Erfurtis elawa meistri G. R. töö

*) Dr. T. L. Phipson, Famous Violinists and fine Violins. London, Chatto & Winelus.

oli, mis ta 1786. aastal „täpi päält Stradivari mudeli järele“ oli valmistanud. — Vieurtemps vahetas fagedasti oma wiulid, mille juures ta endale ikka jälle kallima muretseis. Üks wahe mängis ta väga ilusa Storiani wiuli pääl, wiimaks aga ostis ta endale kalli raha eest ühe Josef Guarneri. Vieurtemps püüdis oma wiulit ühte puhtu parandada. Kui Bhipson üks kord tema ees mängis, küsis Vieurtemps, kas temal mitte raske ei olla sellest wiulist täit kõla wälja wõtta, ja kui Bhipson tõendas, et see temal küll raske olla, wõttis Vieurtemps wiuli kaasa ja tõi ta kahe nädali pärast noorele kunstnikule märksasti parandatult tagasi. — Norra kunstnik Ole Bull algas ühe tundmata meistri läbi ehitatud wiuliga pääle, mis ta ühe onu käest oli saanud; pärast püüdis ta endale ise wiulit ehitada, mis tal aga korda ei läinud; selle pääle ostis ta endale ühe Guarneri, ja wiimaks mängis ta ühe Amati pääl, mida selle meistri paremaks tööks üle terve maailma peeti.

(Boofeli.)

Sõnumid muusika elust.

W i i n a H e r m a n n on Emajõe linnas õige rohkesti muusikalist elu teinud. Ta on segakoori asutanud, mis väga ilusasti laulab, küll puhtamini kui üksigi teine Eesti koor. Selle kooriga käis ta Peterburis ning andis 7. oktoobril Kreditseltsi saalis Eesti rahwalaulude kontserdi, millest Wene ja Saksa lehed waimustusega kõneldiwad. Kontsert korraldati pärast Taaralinnas uues theatris, kus laulud ka juurt waimustust ärataiwad. Ka laulis ta koor kadunud Dr. Weske hauamälestuse kontserdil säälhomas saalis.

W a n e m u i s e s e l t s i k u u - õ h t u t e l, mis ka perekonna-õhtuteks hüütakse, on fagedasti õige mõnusat ja ilusat laulu ja muusikat kuulda. August Wiera juhatab seltsi näitemängu, milles tihti tumakaid näitlesti etendatakse. Näitlejad annawad ka kuu-õhtutel kaunist löbu kuuljatele. Kuu-õhtud oktoobril ja nowembril 1896 oliwad iseäranis ilusad. Iga-pühapäewaseks õned annawad seltsi liikmetele ka tublid waimutoidulist õpetust. Seltsil on mängukoor, kes ilusasti mängida wõib.

K a l e w a l a k w a r t e t t, kelle nimi juba Taaralinnast Eesti rahwa jekka hästi kõlab, just nagu tema laul kuuljate kõrwadesse, hoiab tublisti ühte. Tema liikmed on esimeses tenoris tubli laulumees H. Kann ja weel Eller, teises tenoris Paris, esimeses bassis juhataja S. Erlemann ja teises bassis M. Wares ja Siefermann. Nowembri kuu-õhtul Wanemuises ja Dr. Weske haua-mälestuse õhtul uues theatris laulis kwartett ütleмата hästi.

K e i s e r l i k u W e n e m u u s i k a - s e l t s i o s a k o n d Peterburis oli, nagu praegu tema 1894—95 aasta kohta ilmunud aruandest näha, 23 aruliikmest, 23 eluagsest liikmest, 46 aasta-maksjast ja 1423 rändajast liikmest kokku seatud. Selts on mõõdaläinud aruande-aastal künne symphonia-konzerti toimetanud, pääle selle kahessa kwarteti-õhtut, ühe iseäralise õhtu kadunud A. Rubinsteini mälestuseks, ühe laulu-õhtu, millest ka kuulus laulja S c h e i d e m a n t e l o s a wõttis, pääle selle weel kaks kwarteti-õhtut ühe Wöömi kunstnikkude kwarteti tarwis ja kahessa kwarteti-õhtut konservatoriumi endiste kaswandikkude tarwis. Kõik need muusikalised etendused ühte kokku on 32,617 rbl. 81 kop. maksma tulnud, selle wastu on aga selts liikme-maksust ja müübud piletitest 35,727 rbl. fisse wõtnud, nii et weel 3109 rbl. 19 kop. puhast kasu järele jäi. Priitahliikkude annetuste läbi sai nimetatud osakond mõõdaläinud aruande-aastal weel: Keiserliku Kõrguse Maria Teodorowna käest

300 rbl., millest 250 rbl. konservatoriumi õpilaste abirahaks oliwad määratud; Doni jõe ja Kõvi mere aurulaeva-seltsi walitjuse läbi 1264 rbl. 72 kop., mis P. D. Braschnikowi poolt temale testamentlikult oli päranduseks jätud; pääle selle weel mitme hää soowitaja käest 770 rbl. 39 kop. ühe „Rubinsteini“ nime pääle asutatawa abiraha tarwis. Seltsi Peterburi osakonna puhask warandus oli 1. septembril 1895 ühte koku 414,773 rbl. 91 kop. Peterburi konservatoriumi saatis oma 33. tegewuse-aasta lõpule ja on 30 kuuksit oma õpilastega läbi teinud. Aruande-aastal on selles konservatoriumis 592 inimest — 254 õpilast ja 338 naisõpilast — õpetust saanud; nende hulgast on 82 õpilast ilma maksuta õpetust saanud, 14 aga konservatoriumi ülemääraste rahajummade kulul.

G. Verdi, kuulus ja kõrgesti auustatud Itaalia helilooja, on Madridis wanade waeste näitlejate tarwis ehitatawa warjupaiga nurgakivi pannud: ta on selle ehituse tarwis nimelt 400,000 liiret määranud.

Ant. Dwořak, tšehhide praegune kõige suurem helilooja, on jälle õige wirt olnud ja hiljuti mitu kammermuusikatööd kui ka symphoniat sünnitanud.

Siljuti ilmunud konzerdikalendri teate järele, mida Hermann Wolff Berlinis a. 1896/97 pääle wälja andnud, on selle konzerdi-tuninga walitjuse all seisew kunstnikkude wägi järjests kaswamas, sest selle hulgas on siamaani juba 79 klaverimängijat, 53 wiinli- ja 20 cello-mängijat, soprani-lauljannasid 60, alto-lauljannasid 39, tenori-lauljaid 34 ja 36 bassi-lauljat, kes kõik Wolffi juhatusel all seisawad. Pääle selle on weel 6 wiulikoori ja mitu muud muusikalist seltsi jeda meest oma asjatoimetajaks walinud.

Inglismaal plaanitakse ühte uut noodikirja, nõndanimetatud tonic sol-fa-seadlust, mis praegu tarwitatawast noodi-seadlusest lahtu läheb. Se-uuendus ulatab kuni ühe Thomas Salmoni tööni tagasi, kes 1672. aastal soowitas, et helimärkeid ehk nootide asemel meie kirjastiku 7 esimest tähte neljal real tarwitusele wõetaks. Hiljemini kasus Prantsusemaal imelik mõttetark F. F. Roussseau nootide asemel arwud 1—7-ni panna, ja jeda seadlust tarwitatakse praegugi weel mitmel pool, tšääraniis lauluõpetuse juures (Cheve-Galini õpetusewiis) ja nimelt ka Saksamaal rahwakoolides. Umbes wiiekümne aasta eest tagasi ilmutas Sarah M. Glover oma nõndanimetatud tetrachordae-seadluse ehk tonic sol-fa-seadluse tema alguksilises kujus. Wuteadlane F. Durwen parandas jeda seadlust märklasti, nii et ta Inglismaal laiemalt tarwitust leidis. Siis saab jee „arwuseadlus“ waerwalt küll üleüldist tarwitust leidma, sest katjed, mis siamaani ette on wõetud tarwituses olewate nootide kõrwaletõrjumiseks, jääwad wist küll nii kaua tihjaks tööks, kuni nad hää asja asemel paremat ei suuda pakkuda. Kirjatahed ja arwud ei ole filmale ialgi nii selged kui praegune noodikirj, mis ajajooksul ikka jälle on paremaks saanud.

Hartensteinis paljastati jäänud sündinud waimulikkude laulude luuletaja P a u l Fleming'ile seatud mälestuse-sammas 28. mail s. a. — Seda luuletajat ei tohi Friedrich Ferdinand Flemmingiga ära wahetada (sünd. 1778 ka Erzvägedes), kes Horaziuse ode: »Integer vitae« helile on seadnud, mille wiisi pääl ka Cesti teeli tutaw laul „Jesus, mu Isand, kes ja“ lauldaske.

Parisis püütakse praegu jälle w a n u o o p e r i d etendusele kuuja, nagu näituseks Gretry L'Épreuve de Magoire, kuuja aga Milanos Parisi eestkuju järele „Kapellmeister“ Le Maître de Chapelle (loodud 1829 aastal) hää tagajärjega on etendatud.

Berlinis on üks muusikasõber plaanitud R i c h a r d W a g n e r i mälestusekuju tarwis 5000 marka ohwerdandud.

Parisis on niijama kui Wienis, Salzburis, Frankfurtis ja Berlinis üks „Mozarti-selts“ asutatud.

Hamhuri linna Philharmonia orkestrile on 20,000 marka abiraha aasta kohta lubatud ja ka Lübecki muusika-fõprade seltsile on töötatud 15,000 marka aastas abiraha anda.

Abraham Verhoeven Antwerpenis olla kõige esimese ajalehe trükkimise, mis aastal 1605 pääkirjaga „Tydinger“ ilmnes, 1619 aastast saadik ka piltidega kaunistatud oli ja 1622. aastast saadik ka muusikalisi kirjandusi tõi.

Rogasen is astus 81-aastane klaveristimmiija Werner oma 78-aastase mõrsjaga, kes siamaani tüdrukupojale oli pidanud, laulatamiseks altari ette. Küll see on haruldane paarikene!

Marg Erdmannsdörffer, enne Moskvas kapellmeister, nüüd Münchenis. Moskvas olla nüüd Gustav Rogel kapellmeistriks, kes Frankfurtis sündinud.

Jean Reské, Poola-Prantsuse kuulus tenorilaulja, olla Pariisis waitsel wiisil grahwii preili de Mailly-Reské'ga paari heitnud ja läheb nüüd abikaasa- ja wennaga New-Yorki suure ooperi lauljaks.

Proua Biardot-Garcia, Pariisi suur lauluõpetaja, on Mozarti ooperi „Don Juan'i“ alguskirja, mis Mozarti enese kirjutatud on, Pariisi konservatoriumile kinkinud. Kirji on üle 40 aastat nimetatud proua omandus olnud, mida ta kadunud mehe käest saanud, kes selle 7000 frangi eest ostnud. — Mozarti „Zauberflöte“ (Mõdiawile) alguskirja on Berliini biblioteegi omandus.

New-York'i Saksa laulu-selts „Deutscher Viederkranz“ tuleb aastal 1897 mai-kuul oma 50-aastase jubileumi puhul Saksa- ja Austria-maale kontserti andma. Seltsil on mitu jada lauljat.

Saksa näitlejate ühendus Berlinis pühitset 29. nov. (10. dez.) oma 25-aastast põhjendusepidu kuninglikus „Uues theatris“ endises Krolli asutuses.

Thüringi laulupidu, millest mitu tuhat lauljat on lubanud osa võtta, on Mühlhausenis juwel 1897.

New-York'i linna „Metropolitan Opera House'le“ on tänawujaks laulu-ajaks nii palju maailma kuulsamaid lauljaid ja mängijaid palgatud, nagu seda mujal maailmas kuigil ei ole. Säl laulavad näitujeks naislauljad sopraniis Melba, Calvé, Games, Bauermeister, Engel, Mantelli, Olight, Traubmann, Belina, ja meeslauljad Jean ja Edouard de Reské, Blançon, Campanari, Alimondi, Ancona, Cremonini, Lasjalle, Castelmari. Kapellmeistriteks on Seidl, Mancini ja Devignani.

Maria Speidel, noor soprani-lauljanna, leiab Saksamaal oma ilusa häälega palju kiitust.

Berlini „Singakademie“ on F. S. Bach'i mälestuseksamba tarwis, mis Leipzigiis üles pandakse, 500 marka (ligi 250 rubla) andnud.

Armin Fröh, Saksa laulude looja, pidada oma hauale mälestuse saama, nimelt Nordhauseni linna kiriku-aiale, kus ta maetud on.

Richard Wagneri ooperid leida ka Hispandas sõpru, sest tema „Dendaw hollandlane“ ja „Walküre“ mängitakse pea Madridis.

Mozarti ooper „Don Juan“ mängitakse Pariisis õige suure kiitusega, nagu see teifiti oodata ei olessgi.

Johann Dobber'i ooper „Der Schmidt von Gretna Green“ (Gretna Greeni sepp) leiab itka rohkem sõpru ja kuulsaid Saksamaal.

Maurice Grau on jurnud Henry E. Abbey asemele New-Yorki linna ooperimaja „Metropolitan-House“ direktoriks walitud.

Gustav Baldamus on Schweizimaa mitme seltsi poolest auulitumeks walitud, sest et tema õige ilusaid laulusid on loonud.

Arnold Mendelssohn on ühe noore helilooja nimi, kelle lauleldus „Eli, kindel tüdruk“, Berlinis kuninglikus ooperimajas mängida on wõetud. Kas ta kuulsa Mendelssohn-Bartholdi sugulane on, ei ole teada.

Noorik Lilli Lehmann on ikka veel Saksa soprani-lauljate esimeses reas, ja tema konzerdid on kuuljaid puupüsti täis.

Arthur Friedheim, Saksa klaverimängija, leiab oma kodumaal ikka enam imestust ja sõpru. Tema on üks maailma-kuulsa Franz Listi wiimseid õpilasi, kes enne oma meistri surma veel hääd õpetust on saanud.

Requiem, suur surmalaul, mis Brantfuxe kadunud komponist Berlioz on loonud, on kord Saksamaal Weimaris Müllerhartungi juhatusel ette lauldud ja palju kuuljaid leidnud. Laul on määramata ränk.

Aleksander Petšnikow, Wene suur wiulimängija, kes Saksamaal suurt imestuse tormi liikuma pani, on ka Skandinavias wainustusega wastu wõetud. Kristianias on ta 6 konzerti andnud, kõik puupüsti täis kuuljaid saalis.

Tuttaw klaverikunstnik Moriz Rosenthal, üks Dr. Franz Listi wiimastest õpilastest, on uhkel Inglismaal esimest korda konzertisid andnud ja iseäranis suurt kiitust leidnud. Selle tõttu on noor kunstnik Põhja-Amerikasse kutsutud, kus ta 100 konzerti eest, milleks ta ennaft kohustanud, waga suurt dollari-saaki wõib koristada.

Tuttaw tenorilaulja Alfred Rittershaus, veel tuttawa muusikataja poeg, oli Ungari riigi tuhande aastase jubileumi puhul Budapesti kutsutud, jäänud etendatawates Wagneri laulumängudes, nimelt „Lohengrinis“, „Lohengrinis“ ja „Walfires“ kõige tähtsamaid osajid laulma.

Muusikameister B. Bilse, kes enne Berliini konzertimaja kapellmeister oli, pühit'es 5. (17.) augustil f. a. oma 80. sünnipäewa.

Mõne aja eest tagasi on siit ilmast lahkunud: Orelikunstnik Th. C. Salamé St. Germanis, ta oli Brantfuxeamaal tuttawa helilooja. Siis veel Inglise orelikunstnik Jos. Alfr. Novella 80 aasta wanaduses Genua linnas. Ka oma lauluõpetuse raamatu läbi laiemalt tutwaks saanud professor Luther Whiting Mason, kes Amerikas ja Jaapanis kuulus lauluõpetaja oli, on 68 aasta wanaduses siit ilmast lahkunud. Pääle nende: Achille Graffigna, Rossini endine kaaswõistleja, 82 aasta wanaduses Padua linnas; tema seabis Rossini laulumängu „Habemeajaja“ sõnad uuesti helile, aga ilma et see tõi tal paremini olesks õnnistanud kui ta eelkäijal.

Kadunud Dr. Ferdinand Hilleri leht on nüüd ka 76 aastases wanaduses hingusele läinud. — Niisamati on Brantfuxe ooperilaulja Michot pidanud igawesti oma armastatud Pariisist lahkuma.

Wieni linnas paljastati 21. mail Tilgneri walmistatud Mozarti mälestuse-kuju Abrechti platsil ooperi taga, kus enne nõndanimetatud Rärneri-warawa-theater seisis. Sln oli wäga ilus. Kõik Wieneri linna muusikasõbrad oliwad pidust oja wõtma tulnud, uhked herrased, nende hulgas iseäranis palju naesterahwaid, täitsiwad waatelawasid. Keiser, püähherzogid, kõrged amukandjad ja ministrid wõtsiwad ka sellest pidust oja.

Seda ja teist.

Brona Abdelina Patti, kes, nagu teada, Inglismaal elab, oli „Figaro“ teate järele lubanud ühes häätegewa otstarbe konzerdis laulda — nimelt aga Schwamse hospitali kasuks. Korraga andis ta aga teada, et ta mitte ei tahtwat laulda, sest et sisseastumise hind liig madalaks, üksnes 5 rubla pääle olla määratud; tema laulwat üksnes siis, kui pileti hind 10 rubla pääle tõstetakse. Misjuguise waimustusega laulusõprade poolt see hinnatõrjendus wastu wõeti, selgub sellestgi, et juba 125,000 marga eest piletid ära oli müüüd.

Rossini käsikirj. Pesarlo konservatoriumi walitusus on nende kunstnikkude pidude mälestuseks, mis 29. webruaril j. a. „Pesarlo luige“ 104. jünui-päewa auuks peeti, ühe Rossini siitamaani trükkimata käsikirja farnandi (faksimile) wälja andnud, mille alguskirj Pesarlo Rossini-museumis alal hoitakse. Käsikirja kolmel leheküljel ei ole ka mitte ühtegi nooti leida, ehk küll kõik õige püfuste nootidega taetud on, mis mahakustutatud wõi parandatud oleks, nagu Gioachino Rossini käsikirjades üleüldise harwa parandusi leida on. Püfustesed noodikesed seisawad selgesti ja puhtasti oma wiiel joonel, just kui tahaksiwad nad muusikalise mõtte puhtust kujutada. Selle helitöö juhtumõtteks wõi põhjaks on pandud Francesca da Rimini ütlemata kurblikud ja siisgi kirglijed wiisid Stafia kuulsa luuletaja Dante jalmiku kohta: „Me lugeme ühel päewal lõbustuseks — miks armastuse ohwriks langes Lancelot“ kuni nende sõnadeni: „Sel päewal ei me edasi siis enam lugenud.“

Windsori lossi Waterloo - ruumides on wäga tähtis kogu wanu Europa, Afrika ja Aasia mänguriistafid näitusele seatud. Mänguriistad on mitme würsti poolt Ingliše kuningatele ja muudele haruldaste asjadena kingitud. Nende hulgas on näituseks üks guitar, mis kellegi Schombergi herzogi Boyne lahingus langenud hobuse pääst on tehtud. Pääle selle on weel huwitaw üks elewandiluga kaunistatud kannel ja mitu India hautboysid. Teises kapis on ennemuistsete Ašanti kuningate sõjasarwed ehk pasunad näitusele pandud. Samased sarwed kui ka üks tantam (trumm) on inimeste lõualuudega kaunistatud. Edasi poole sammudes leiab waatleja selles kogus muude asjade seas ka weel hommitumaa kandle, mis lootiskanõoline, siis wanu waehest walmistatud Saksa sarwi ja Hiina wilespillifid.

Kui suurt lugu wanal ajal lauluritsikast peeti, näitab kõige päält üks Greeka muinasjut: Dakš helikunstnikku, Eunomos ja Ariston, oliwad muusikalisesse wõistlusesse astunud. Eunomosel kattes kandle keel just wõistluse ajal. Zuba arwati, et wõit wastalise kätte on langenud, kui korraga üks lauluritsikas kattenud kandle keele ajemele istus ja selle eest oma laulu kuulda lastis, mille läbi Eunomos oma wastalise ära wõitis. — Selle pärast peeti ka wanade greeklaste juures kandlel istumat ritfikat muusika-mõttepidiks.

Ühe teise muinasjutu järele oliwad putukad ennemuiste inimesed. Aga kui muusikad ilmale oliwad sündinud ja laulma hakanud, unustasiwad paljud inimesed wist iluhelitsid kuuldes söömise ja joomise ära, mis nüüd wist küll enam ei sünniks, üegi siis mitte, kui Orpheus oma häält tõstaks. Nendest ärandiutud inimestest sündisiwad ritfikad, kellele muusikad lahkesti wõimu oliwad andnud, ilma söömata elada, ja kes pärast surma muusikade juurde tagasi läksiwad.

Ra kristlikus muinasjutus ühendatakse ritfikat jumaliku olemusega.

Kui pime laulik Homerus oma kangelaste kõne mõnu ja kaunist kõla tahab kirjeldada, siis wõrdleb ta neid lauluritsikatega. Anakreon on ühe ilusa kiituselaulu loonud, milles näituseks järgmine koht leida on: „Onnelikuks kiidan sind, ritfikas! Et ja kõige tõrgemate puude, ladwal, tase-tilgast waimustatud, kuningaga farnajelt

laulad. Ja surelikud auustawad sind, juwe lahketa käfjalga, ja muusad armastawad sind, ja ihegi Phöbus (päikefe jumalus) armastab sind. Ta andis sulle sinu wäikefe hääle — ja prohwet, põrmust sündinud laulik. Sa oled peaaegu jumalate jarnane!”

Aristotelese teate järele peeti riisikaid ihegi laulukindubena puuris. Ka Rooma luuletajad auustasiwad neid wäikefi laulikuid umbes jefhamal wiisil. Wiist on riisikad aga muisffel ajal waljumal häälel oma muusikat kuulba lastnud, sest Virgilius ütles nende kohta, et nende laul pöofaste läbi — „helgib.”

Paljud kumbed meie igapäewafes elus on üksnes weel wanane kumbete jätiised, mis ofalt oma esialgulist tähendusd alal on hoidnud, ofalt aga juba kaotanud. Kübara mahawõtmiise kumbe tuleb kohtumöisfjate kumbest, kes oma söjakuubara wastalife ees maha wötsiwad, kui nad temalt armu palusiwad. Selle pärast fergitawad ka wiisfakad faksfajed iga ühe ees oma kübarat, kuna aga amerikkane üksnes naesterahwa ees, kellele ta oma südame on pühendanud, kübara maha wötab. Rinda käest-wõtmine tähendas sõpruse pakkumist, ja ka tänase päewani peetakse teifele kindaga faetud käe pakkumist madala hariduse märgiks. Käe pakkumine enne wöitlust oli wastastikune töotus ilma kawalufeta södida, ja keegi hambamees on furd ütelnud, et sellest ka see kumbe wälja olla kaswanud, et pruutpaar laulatamisel peab ükssteifele kätt pakkuma. — Kummardamine tuleb muisffest kumbest, mille järele wangid oma taela wastalife mööga ees kummardasiwad, allahetmiise ja armupalumise tähendusets. Daamede juufhendelad ei ole muud kui piwendatud pistodad, mida wanal ajal Italia naesterahwas kandis, ja mõnes Sizilia saare maanurgas kantakse praegugi weel nii juuri juufhendelu, et neid pistoda asemel wöiks tarwitada. Fõrwardingad oliwad kõige wanematel aegadel päris-orjuse märt, ja nende wormi järele wöidi orjo-omnikku ära tunda. Nad oliwad nii wiisi kinni pandud, et neid wöimalik ei olnud fõrwest wälja wötta. Selle pärast kandiswad ka paljude madala haridusega rahwaste juures naesed fõrwardingaid jefks wälispiibijeks märgiks, et nad oma yreeste orjad on. Seda eheta peetakse ka praegugi weel naesterahwa poolt kõrges auus, kuid wanast piibli-fõnast: „Sa ta peab sinu üle walitsema!” ei taha naesed siisgi mitte lugu pidada.

Andreas Romberg, kes 1767—1821 elas ja selle läbi kunstaks fai, et ta Schilleri kellalaulu helile seadis, oli furd ühe ametiwenna helitööd faredasti armustanud, mille töttu pahandatud kunstnik oma armustajat kahewöitlufefe wälja kuttjuda lastis. Kui nüüd wastalife käemees Gothas elawale Rombergile kahewöitlufe-futje toi, wastas wiimane: „Ütelge oma söbrale, et ma pistolite kui ka pifa „juustu-noa“ käsitamises täiesti harjumata olen ja selle pärast ka mitte tema kufset kahewöitlufefe niifugufel wiisil wasta ei suuda wötta. Selle wasta aga panen ma omalt poolt temale ette, et me mõlemad ühe kantati kirjutame ja teda ka awalikult etendame; kellel siis õnneks läheb, et päältkuulajad tema tööd jalgade trampimiseiga ja wilistamiseiga auustawad, see tehku endale siis seda löbu, et ta pistoli kätte wötab ja endale finife oa pääajudesje laseb wöi jälle oma rinda südame kohalt terawa riista otsaga fõditab.” Selle ettepanekuga ei tahtnud aga armustufes kar-wustatud wastaline fjugugi leppida, sest et „üli-ilufat maafera“ mitte Schopenhaueri mõttel „hädaoruks“ ei pidanud, waid ennemalt löbu-faaliks — mis ka õigem oli.

Smelik pilt. Kunstifõber: „Mis Teie siis oma kõige uuema piibi pääl dieiti tahate kujutada?” — Maaler: „Gewat Nadama mundris.“ —ad—

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Sind aastas kättesaamiseks 1 rubla. —
Kse ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. A. A. Hermann Юрьевъ.“

Wiulid ja wiulimängijad.

(Võpp.)

Paganini sai Brantsuse ühe rikka kunsti-sõbra käest, kes Itaalias elas, Giuseppe Antonio Guarneri valmistatud wiuli, mis tema mängu- wiifi kohta väga sünnis oli, ehk küll ta — mis ka Amati wiulite juures wähest leida on — wähe nagu läbi nina saulis. Üksnes koik Stradivari wiulid on sellest wäest täiesti wabad. Häale ilu ja puhtust ei ole aga wiulite wanaduse läbi ialgi wõimalik muuta ega parandada, sest et hääle seda mööda on, luda wiuli kere on wormitud ja

John Milton,

Inglise suur kirjamees ja lunletaja.
(Sünd. 9. dez. (27. nov.) 1608 Londonis, surm. 8. nov. (27. okt.) 1674 Londoni ligi Dunchillis.)

rid saiwad moeasjaks, ja muusikariistade kauba-turule ilmus äkki suur hull Giuseppe Antonio tehtud wiulid, mille hind 7,000 rublani tõusis — ja ka palju järeltehtud Guarnerisid. Teise Guarneri, Josefi, tööd on odavamad kui ta onu Giuseppe Antonio omad, ja nende eest ei taheta üle

kes Itaalias elas, Giuseppe Antonio Guarneri valmistatud wiuli, mis tema mängu- wiifi laudade paksum ning materjal ühel wõi teisel kohal on. Aga pöörame Genua suure kunstite ja tema Guarneri juurde tagasi! Sinna maani oli üksnes Amati ja Stradivari laesisteks wiulimeistriteks tunnustatud. Kui aga sõnum laiali lagunes, et Paganini ühe Guarneri pääl mängib, pääsis päris Guarneri-hullustus lahti. Guarneri

1500 rubla maksta, ehk nad küll veel haruldased on kui Amatid ja Stradivarid. Kõige imelikuma wiuli on küll kuulus Biotti ära olnud. Kui ta kord ühe sõbra seltsis Pariisi uulitsatel jalutamas käis, kuulsivad nad ühe mänguriista häält, mis pooleti nagu wiuli, pooleti nagu klarineti hääl kõlas ja siiski mitte kumbagi mänguriista hääle wiisi ei kõlanud. Sigemale astudes leidsivad nad ühe pimeda sandi, kes — tinase wiuli pääl mängis, mida wana mehe wennapoeg, kes ühe tinasepa juures tööl oli, parema materjali puudusel oli tinast walmistanud. Biotti pakkus wanale mehele selle haruldase mänguriista eest 20 franki ja hakkas prooviks warsti tema pääl mängima. Mängu tagajärjeks oli, et nende ümber warsti suur hulk kuuljaid kogus, kes pimedale sandile rohkesti armuandeid annetasiwad. — Kõõrustatud sant ütles aga nüüd imestusega, et ta siitamaani sugugi ei olla teadnud, et ta mänguriist n i i h ä ä on, ja selle pärast pidawat ta tema eest nüüd kõige wähemalt kahelordset hinda nõudma. See oli nii meelitatav auupakkumine, et Biotti weel kord punga taskust tõmbas ja haruldase riista eest õige kallist hinda maksis.

„Wiuli saladuse“ üle on juba ütle mata palju räägitud ja kirjutatud, ja weel praegu murravad ärafiitsunud wiuli-kauplustes mehed selle saladuse kallal oma pääd, ja Stradivari töö uurijad, kes tema saladust kätte tahawad saada, mängiwad sedasama osa, nagu perpetuum mobile ehk igamesti liikuma masina väljamõttelejad. Tohi mõiks aga olla, et kuulsatel meistritel wiulitegemise juures mitte üks isearaline saladus ei ole olnud, waid et neid mitugi oli, kuna Cremona ja Tiroli meistrid iga ühte üksikut wiuli-jagu isearalise hoolega walmistasiwad ja nõnda seda kunsti kõige kõrgemale tipule tõstiwad. Aga imelikuks jääb siiski ikka, et wiuli pääliludus, tema südant liigutaw heli, ühe wäikese kindla männipuu pulga pääl põhjeneb, mis kaalu poolest õige kerge on, ja siis, kui terwe wiul muudu juba täiesti walmis on, kaane- ja põhja-laua wahel roobi parema jala alla püsti seatakse. Seda väikest pulgakest nimetawad prantslased õigusega »l'ame du violon», s. o. „wiuli hingeks“, sest kui see pulgakene puudub, on wiuli hääl wäga lame ja mannetu, nii et ta ühelegi kõrwale ei wõi meeldida. Selle pärast ei ole imeks panna, et Spohrist jaadik kuni Bhipsonini kõik wiuli-kunstnikud selle pulgakese pääle kõige suuremat tähepanemist on pööranud, ja Bhipson arwab, et tal oma uurimise tööde põhjusel võimalik on selle pulgakese ehk »sound-post-i seisu toha üle kindlaid teatusi anda. Weisje mõib sel kohal üksnes puutada, et selle pulgakese seisu toht mitte alati ja iga wiuli juures ühesugune ja kindel ei tohi olla, waid wiuli omaduste järele muutlik on, ja et just selle pulga seisu toha muutmise läbi võimalik on wiuli häält parandada, kui tal juba algusest jaadik ilus hääl on. Aga suure hooie- ja asjatundmisega peab kõik wiuli üksikud jaod ja jaokesed walmistatama, kui ta läbikaudu ilma weata ja mõnus peab olema! Wana kuulus wiulisepp Tourte murdis isegi iga poogna

põlve pääl katti, millega ta auuahne meistrina rahul ei võinud olla, ja selle pärast ei ole imeks panna, kui weel praegugi Tourte walmistatud ühe poogna eest oma 250 rubla makstakse, kuna Tourte isegi juba summitud oli oma töö eest kõrget hinda võtna. — Võõda minnes olgu aga õelbud, et praeguses wiuli-ehitamise tööstuses poognate tegemine kõrgele järjele on jõudnud: kuna praegu küll raske on iga pidi hääd wiulit leida, on wõrdlemisi kerge asi endale hääd poognat muretseada. Niisama on ka keelte wabritsemine tublisti edenenud. Aga terwet wiulit ei ole üleüldse mitte wõimalik „wabritseada“, ja see kõige wiimane saladus kõigi muude saladuste hulgast, mis Cremona ja Tirol'i wiuli-tööstubades alali hoiti, oli see, et wanad wiulilised igale wiulile isikliku hinge sisse walada mõistiwad.

Heinrich Encke järele M. B ö d d e r.

Metsa melaul.

Fr. A. Geisler'i jutustus ühe muusikaturistikku elust.

I.

Wäga ilus maanurt on grahwiliku W. linna ligidal suur puiestik, mida metsloomade hoiupaigaks peetakse. Põlised kuised sirutawad oma latwu taewa poole, ja pühapäewa waikus wiibis metsa üle. Metsa keskel on väike lagendik, kus metsloomade tarwis söötmise maja on ehitatud. Kuus tahutud palli on maa sisse lööbud, nende üle lagi laotatud, mis päält terawa laastu-katusesega on kaetud. Maja-kehes ehk kuuri all on metsloomade tarwis sõimed ja künad seatud, ja katusel on wäikeses tornikeses kell kinnitatud, mille küljest mitmesse harusse lahti keeratud kõis maha ripub, nii et iga sõime kohal üks haru on. On sõimed tühjad, siis hakkawad metsloomad kõie otja närina ja helistawad selle läbi kella, mille waiksest mehest läbitungiw kõla metsawahile märku annab, et loomad näljajad on. Warsti ilmub ta siis ja toob pööningult haljast, magusasti lehtawat metsa-heina, mis ta näljaste loomade ette sõimedesse paneb.

Ühel ülituljal suwepäewal oli umbes kaheteistkümnne aastane poisikene pööningult heinte pääl pikali ja magas. Pahema käega hoidis ta wiuli kaela ümbert kinni, kuna poogen paremast käest maha oli libisenud. Mahedasti paistis päikene ta ulsa päewatanud näo pääle. Wanade puude ladwad õõtsufiwad õhus suurte kangelastena, kes üks teisele midagi kõrwa sohistawad. Tuhanded põrnitad, kärblased ja jääsed sumiseiwad ja läikiseiwad soojal päikeste paistel. Mõttetart rahn koputas ja põristas puu-tüwil, ja linnud laulsiwad metsa iluduse ja rahu kiitust. Rahulikult puhkas poisikene, õnnelik naeratus lehwis ta näol, just kui oleks ta kõige kaunimate mõtete mõlgutusel magama uinunud ja nagu näeks ta nüüd unes kõige kaunimaid kujutusi. Aegajalt piilus mõni sihwakas hirw arglikult pöösaste wahelt wälja, lähenes siis sõõdatuurile ja wahtis suurte wagade silmadega — aga ta ei awaldanud wähematgi kartust, sest kõik metsaloomad tundsiwad metsawahi Süri. Täiti aja pärast tuli metsawahi naene, waatas karta oma magawa poja otja ja ütles siis: „Metsa-laul on ta magama uinutanud!“

Metsawahi Süri oli imekik pois. Metsas oli ta sündinud ja üles kaswanud, metsa tundis ta sest saadik, kui kaugele ta mälestus tagasi ulatas. Kui isa ja ema ennast igapäewase leiwa pärast waewasiwad, siis paniwad nad poisikele sõõdatuuri alla lehtawasse heinasse, nii et see koht talle peagi kõige armsamaks sai. Sääli kuulas ta meha mahedat ja mõnusat jutuwestmist, ja puu latwade koha, kaugelet kostew hallika wulin, lindude laul ja tuhandete putukate sumin tungis ta lapseti-

lusse vastumõistlusse südamesse. Ka metsa tõsidust ja vägewust õppis ta tundma. Kui pikke müristamine tulemas oli, puges ta wiibimata jõddatuuri alla warju, ja kui siis põlisjed kuisjed sõdiwateks kangelasteks muutusiwad, kõue-kärgatused metsas kajastiwad, torm hulus ja hallikas kohisewaks jõeks paisus — siis särasiwad ta silmad, ja kui wanemad, kes tema pärast mures oliwad, teda üles õtisiwad, siis hüüdis ta nendele rõõmuft särawal näol wastu: „Oh, kui ilusasti on mets laulnud!“ Sumal ise oli temale kõige korralikumalt häälele seatud kandle südamesse pannud, mis metsa üstifuses ikka mõnufamini kõlama hakkas, nii et ta wahest nagu unistades liikumata paigal istus, nagu ei wõits tema wäike heha suureft waimuust mitte küllalt jagu saada.

Uhel päewal oli ta wäga õnnelikult koolist koju tulnud. Wana koolmeister, kes poisi ärka kuulmist juba waremalt tähele oli pannud, oli teda oma tuppä kaasa wõtnud ja temale oma wana klaveri pääl, mis ta kallim warandus oli, mõne tüki ette mänginud. Ja kui wana koolmeister wiimaks koguni oma wiulu oli wälja wõtnud ja mängima hakanud, siis oli Siiril niijugune tundmus olnud, nagu saaks ta jüda awatud, ja piisafilmal oli ta koolmeisterit palunud: „Õpetage mind wiulit mängima — pai herra, õpetage mind ka mängima!“

Ja wana koolmeister õpetas teda wiulit mängima. Beagi wõis ta aga oma õpetust lõpetada, sest Siiri mängis palju ilusamini, kui tema ise, ja wana mehe jüda läts ikka soojaks ja sulaks, kui ta Siiri mängu kuulis.

Kahe päewa eest oli koolmeister ära surunud ja enne siit ilmaft lahtumist Siirile oma wiulu andnud ja ütelnud: „Bea ta armsaks ja kalliks, ja kui sa kord õnnelikuks oled saanud, siis mõtle ka minu pääle.“

Siis oli wana mees igawesesse rahusse läinud.

Täna oli tema põrm wäikele lilledega ehitud furnuaiale kantud. Siiri oli suure hädlega nuuskudes ära oma armsa kuuri alla jooksnud, kus ta mänginud ja mõtteid mölgutanud, kuni wiimaks magama uinuis.

Sääl puhkas ta nüüd wagusi ja rahulikult, ja tema pää üle kohisewad metsa ladwad. Ema tuli teda taga õtlima, waatas kaua oma poja otfa ja ütles siis: „Metsa-laul on teda magama ninutanud!“

II.

Kord oli üks linna-herra juhtumisi Siiri wiulimängu kuulnud. Waimustatud poisi kõrgetest waimuannetest, nõudis ta tema isalt tungiwalt, et ta oma poja tema hoole alla ufuts — ta tahtwat temast siis suure kunstniku teha. Ja isa andis jaks ka oma luba, kuigi raske südamega, ja nii tuli siis see päew, mil Siiri metsawahi majast pidi lahtuma. Oma reistipauna oli ta juba päewal enne seda walmis seadnud, ja see seisis nüüd suures toas tema kõrwal põrandal, kus nad ühes koos einet wõtsiwad. Isal ja emal oli jüda nii raske, et nad hoopis sõnaahtrad oliwad, wäikene defene toetas end hellasti Siiri rimma najale, kes wärisedes oma käe tema laela ümber löi. Kaaro, wana truu linnukoer, istus oma noore sõbra ees, pani pää tema põlwele ja waatas oma tarkade filmadega küsides tema otfa, nagu oleks ta ütelda tahtnud: „Kas see siis ta tõsi on, et sa siit ära tahad minna?“

Bruufoft oli lõpetatud. Siiri tõusis piasti, wõttis oma pauna selga ja lasti käe otfa, milles ta wiul puhkas. Siis wõttis ta kibara ja kapi kätte ja astus isa ette, kes atna all seisis.

„Ma pean nüüd minema, isa,“ sõnas Siiri temale kätt pakkudes tasasel häälel. Isa wõttis poja käest kinni, kuna ta filmas piisarad hiilgasiwad ja rind mõõnas rahutult. „Sumalaga, mu poeg,“ tahtis ta ütelda, kuid sõnade asemel oli ta suust üksnes tumedat nuuskumist kuulda — ja sääl ei suutnud ta poeg oma tundmuuft pikemalt tagasi hoida ja langes suure hädlega mittes isa rinnale. Isa ilmaft wee-

refiwad pakuwad pifarad Jüri tõmmu-tukalife pää pääle; fiis tegi isa püha ristitähje tema üle ja pani nagu õnnistades käe talle pää pääle. Nende kõrwal seisis ema, kes oma näo põllega oli kiini katnud, kuna wäikene õefene halebal wiifil nuttis.

Säääl kifub Jüri ennaft poolwägifi lahti ja sammub pääd püsti hoibes isamaja madalast ukseft wälja. Wiimfel metfatee käämul waatab ta weel kord tagasi — jäääl on ta wana õnnistatud isamaja pühalikus waitufes, ja emakene seisab ukfel ja lehwitab walge rätikuga. Jüri lehwitab omalt poolt wasta ja sammub fiis edasi — laia maailma.

Kus oletš niifugust noort jüdant leida, kus mure ja lahkumife walu pefitama wõifitwad jääda, kui noor mees esimeft korda Sumala suurde maailma wälja astub? Kui ruttu koob tuleswitu hiilgawate piltide ees, mis kujutamife-wõim noore mehe filmade ette maalib, lahkumife walu, mis esiofta nii põhjatu suur näis olewat! Ja kui noorel mehel weel hiilgaw elufiht filmade ees seisab, millele ta kõigest wäest ja hingest püüab wastu jõuda, fiis astub ta peagi priiskesti ja julgesti edasi, sest iga samm, mis teda kodupaigast kaugemale wiib, jaadab teda ta sihile lähemale.

Nii astus Jüri ka oma teed agarasti edasi; päitene paistis ju selgesti, linnud laulfiwad tee ääres, ja igal pool sumifefiwad putukad, kes temale nii armsad oliwad. Ja ta ajas ennaft sirgu, wõttis kübara pääst ja lastis wärsket hommitu-tuult oma juufstega mängida — waimustufega waatas ta film mäe oflast, kuhu ta jõudnud, Sumala laia maailma, mis end kõiges looduse iludufes tema ees wälja laotab.

Ta jüda paisus õnnelikfudel tundmustel jelles mõttes, et ta nüüd wabalt eluife astus.

Ja ta wõttis wiinli kastift wälja, istus lähemale puukännule ja hakkas mängima. Ta ei teadnud ifegi, mis ta õieti mängis — ta mõtted ei wiibinud mitte fiin, waid lendafiwad kaugele maailma, mis just kui tema oma riit õnne töotawalt kõiges kaunidufes tema ees seisis.

Kui ta mänguga oma jüdant oli kergitanud, pani ta wiinli jälle kasti ja sammus agarasti suure linna poole edasi.

III.

Mitu aastat läks mööda. Metfawahi majas jäi kõif wana wiifil järele, ja üksnes aeg ruttas ja töötas wäsimata edasi. Metfawahit tegi wanal harjunud wiifil oma tööd, aga ta keha oli koftu wafunud, juufsed ära pleetunud, ja ta ofsaefifele oli aeg oma wäeawa, koftfulife kirjaga salmitu üles märkinud. Wäike õefene oli nägufaks neuks firgunud. Üksnes ema näis muutmata olewat — emadesje ei hakka aja-hammas nii pea.

Jüri kohta oli teada, et temast õige kuulus kunstnik saanud. Seda oliwad wõörad jutustanud, kes waimustufega temast rääkfiwad ja undishimulikult seda majakest filmifefiwad, milles see „ülituulus meister“ üles oli kaswanud.

Kirjades, mis Jüri poolt enamasti igal pühapäewal metfawahi majasje jõudfiwad ja fagedasti üürsaid armastufe-andeid kaasa tõiwad, ei olnud jellest küll midagi kuulda, et Jüri suureks helimeistriks oli saanud. Kirjadest kõlas ifka weel poisifife jutt, kes iga puu järele päris ja ialgi ei unustanud ka wanale truule kaarole terwiifid saatmast — jäääl oli ta alati oma toredast metfast waimustatud ja pidas kõif lapsepõlwe mälestufed meeles.

„Ta on õnnelik,“ ütles isa, ja õefene arwas, et see ometi õnnelik peab olema, kes nit suures ja toredas linnas elada wõib. Ema aruift aga oli, nagu kõlaks igaft Jüri kirjast salaja kurnaw igatus kodupaiga järele, ja fagedasti läks ta niifugusel mõttel metfanurgani ja wahtis maanteele, kas poeg ehk juba ei tule.

Jah, Jüri oli tõesti kuulsaks mehaks saanud, nagr neid üksnes wähe on oma tunsti kuulda lastmas. Tema mängus oli kirjeldamata sügawus ja nõibuslit wägi,

mis igasse kuulajasse mõjus — aga ka waitne, südame põhjast kõlaw igatus, mis iga ühte liigutas. Ka oli ta mitugi kannist helitööd ise loonud: Ta oli laias kunstiriigis tähtsaks meheks saanud. Muustamise avaldusi ja tähtsib sadas kui wihma tema pääle, aga siiski ei olnud ta õnnelik — ta oli haige.

Rahwatanud ja lastunud oliwad tema paleid, ja endisest pristest ja pakjust poifist oli piff, kuiwetanud mees saanud, kelle wäimust tunnistawad silmad auku oliwad langenud. Igatus kurnas teda — igatus armja metša järele, kus ta nii õnnelik olnud. Selles südame-igatjuses hakkas ta ühte metšahnfoniati kirjutama, ja kuna ta sellekohaseid helisid lõi, kandis kirjutusewõim teda kodupaika — ja ta teadis ka, et see helisünnitus, mille kallal ta töötas, ilus oli.

Uga weel puudus temal selle helitöö wiimne järk, millest kõik metša elu ja olu pidi wälja kõlana. Ja sel puhul wõttis igatus tema üle ikka suuremat wõimust: ta tundis, et ta üksnes oma sünnipaigas jeda tööd wõis lõpetada. Ja selle pärast reisib ta koju.

Sja, ema ja õde teretajiwad Süri ütlemata rõõmuga, kes iga pidi nende elu- korda oli kergitanud ja kõiti muresid nendest eemale tõrjuda püüdnud.

Igal päewal läks kunstnik metša jalutama ja heitis sagedasti sõbdakuuri põõningule heintesse, kus ta hoolega metšamuusikat kuulas ja nootisid paberi pääle kirjutas. Ühel päewal tuli keegi tema suurt sugu sõpradest teda waatama, keda wana metšawahi eit tutwa sõbdakuuri juurde saatma läks, kus ju tema poja armjam töötamise ja puhkamise paik oli. Süri oli lehtawate heinte pääl liikumata pikali. Ruude ladwad kohiseiwad, linnud lauliwad, putukad piriiseiwad ja sumiseiwad, nagu ennegi, ja igawene päike saatis oma kiiri nii soojasti maha, nagu aastate eest tagasi. Süri aga oli waitfeks meheks saanud. Paremas käes hoidis ta weel pliiatsipulka, millega ta nootisid oli kirjutanud, kuna pahem käsi noodiraamatu külmaks jäänud südame wasta surus. Helitöö oli lõpetatud, lõpumärk tugewate kriipsudega maalitud, ja alla oli kindla käega kirjutatud: *Fine*.

Wagustalt ja pühalikult puhkas ta heinte pääl, õnnelik naeratus seisib ta huultel. Ta oli ju oma elutöö lõpetanud ja kodupaigal rahulikult hingusele läinud. Ema lastis end tema kõrwale põlwili, suudles ta rahwatanud otseajist ja ütles palawaid piharaid walades: „Metša laul on teda magama uinutanud.“ — dd —

Sõnumid muusika elust.

Proua Tereja Carreño, maailma-kuulus klawerimängija, Venezuelas Lõune-Amerikas sündinud, Brasílias kaswanud ja Pariisi konservatoriumis muusikat õppinud, käis Wenemaal septembri- ja oktobri-kuudel kontsertisid andmas. Ka Riias, Taaralinna, Tallinna, Peterburis ja Moskwas mängis ta waimustatud kuuljate ees.

Ellä Panczera, noor Saksa neiu Wieni linnast, wäga osaw ja tubli klawerimängija, andis oktobri- ja novembri-kuudel Wenemaal kiitusega kontsertisid. Ta mängis ta Peterburis, Tallinnas ja Taaralinna ning Riias.

Josef Hofmann, noor alles poolpoifistest mees, käis ta novembri- ja dezembri-kuudel Wenemaal kontsertisid andmas. Nooris waimustas oma klawerimänguga nõnda kuuljaid, et kontserdid igal pool puupüsti kuuljaid täis oliwad, ta Riias, Taaralinna, Tallinnas ja Peterburis. Hofmann on, nagu üteldakse, Südi sugust ja olla Anton Rubinsteiini üks wiimane õpilane.

Gabrilowitsch on ühe Wene noore klawerimängija nimi, kes nüüd, mil see leht ilmub, Saksamaal igal pool oma ära rääkimata ilusa mänguga imestust äratab ja suurt kiitust saab.

Noorik Melba, maailma üks tähtjam soprani-laulja, sai New-Yorkis umbes 2400 rbl. iga õhtu eest, mil ta laulis. Londonis saab ta umbes 2000 rbl. igal õhtul.

Wiulimängijalt Hummelilt Stuttgartist warastatud hiljuti väga kallis ja wana Guarneri-wiul ära. Waras, keegi kaupmees Sando, wõeti Münchenis kinni, ja wiul anti omanikule tagasi.

Anton Bruckner, hiljuti Wienis ära surunud helilooja, on oma testamendis ütelnud, et tema oma helitööde eest midagi ei ole saanud, sest et neid alles natuke aega enne tema surma hakati ostma ja nendest lugu pidama. Tema helitöödest eespidi sisse tulewad summad pärandab Bruckner oma wendadele ja õdedele.

Willy Burmeister, üks paremaid Saksa wiulimängijaid, leiab oma kodus ikka rohkem inestust ja lugupidamist ning loetakse maailma tähtsamate wõidlaste sekka. Wenemaal ei ole ta veel konzerdi-reisil käinud.

Therese Malten, Dresdeni kuningliku laulebuse lauluneid, on Amerikasse kutsutud ja talle iga konzerdi eest 350 rubla pakutud, kuid laulukind ei ole siisagi üle „suure lombi“ (Atlandi mere) sõitnud.

Italia mees Eugenio Pirani on Saksa keeles hulga oma tehtud laulusid ilmutanud, mis, nagu näha, sõpru leiawad.

Italia heliloojad Mascagni ja Leoncavallo minna üle „suure lombi“ Amerikasse, kus neil „dollarite sadu“ loota olla.

Italia heliloojatele Luigi Boccherini'le ja Alfredo Catalani'le ehitatawat Lucca linnas amuſambad. Mõlemad elastiwad ja helastiwad selle aastajaja esimehel pooltel.

Charles Marie Widor, Pariisi kuulus orelimängija ja helilooja, on Pariisi konservatoriumi professoriks saanud.

Smetana, Böömi helilooja, laulebus „Müüdid mõrsja“ on pea kõige maailma näitelawadel mängida.

Snace Paderewski, suur maailma-kuulus Poola klawerimängija, olla nõdrameelselt saanud, nii teatawad mõned ajalehed. Teised ei usu aga seda sõnumit. Tõde tuleb oodata.

Proua Mahor-Ravenstein, enne Mannheimi ooperi laulja, on Amerikasse laulma kutsutud ja ka läinud, ehk mees küll teda teatris laulda ei tahaks lasta. Proua Mahor on surunud proua Lohse-Klafsky asemele laulma tellitud.

Harmoniimide tegija Matto elab Smajõe linnas, ja tema tööd on väga kõlbulised. Meie soovitame nendele, kes koolide tarwis harmoniimifid tarwitawad, teda tähele panna.

Uuemate sõnumite järel ei olla kõige kuulsam Poola komponist Fr. Chopin mitte 9. märzil 1809 aastal sündinud, waid 22. webruaril samasel aastal Zelazowolas.

Saialt tuttav muusikakirjanik, luuletaja ja helilooja Dr. Rich. Pohl pühitſes 12. septembril Baden-Badenis oma 70-aastast sünnipäewa, kus talle mitmet wiisi ann pakuti. Jubilar oli, nagu teada, üks kõige kallimeelsetest meestest, kes meele Saksa muusikale teeb lahti ajastiwad (Berlioz, Liszt, Wagner).

Hermann Zumppe on Münchenis Beethoveni konzertide juhatusel, mis Raimi orkestri poolt etendati, jällegi uut kiitust teeninud.

Dr. Hans Richter, Wieni linna tuntud mängutoori-kuubral, on soovjate sõnadega selle eest wälja astunud, et Siegfried Wagneril mängutoori juhatajaks küllalt tarwilisi waimuandeid olla.

Klawerikunstnik Dr. Herm. Gehrmann Berlinis, kellel alles hiljuti weel ann oli Saksa Keiserliikude Majeſteetide kutse pääle konzerdi andmisets Wilhelmsöhe lossi ilmuda, sai kõigeõrgema kaju pääle kuldse kottandela briljantidega ehitud annetusets.

Linna muusikadirektor G. Jahrowjen pühitfes 10. (22.) sept. oma 80-aastast sünnipäewa. Sel puhul pakuti jubilarile, kes juba 1886 a. oma muusikamehe jubileumit pidanud, Forsti muusikasõprade poolt weel iseäranis suur ann.

Venedigu Linna s kinnitati helilooja Domenico Cimarosa auuks (sünd. 17. dez. 1749 Aversa Neapoli ligidal, surm. 11. jan. Venedigus) mälestuseks laud Campo Sant' Angelo palee külge. Tema loodud 80 ooperi hulgast etendati „Sala abielu“ Neapolis 1793 aastal 67 korda, mille läbi ta laialt tutwaks sai. Kuulsa meistri rinnakuju seati selle pärast, et ta ka waimulikkude helitööde looja oli, kardinal Confalvi käful Rooma Pantheonis Sacchini ja Paefillo rinnakujude kõrwale üles.

Proura Krebs-Michalefi, endisel ajal konzerdi- ja ooperilauljanna, kadunud kapellmeister Karl Krebs'i abikaas, on 17. (29.) augustil oma 70-aastast sünnipäewa pühitfenud.

Karl Bechstein, kuulus klaveritegija Berlinis, Thüringimaalt pärit, on jala-kaubanduumiku auusse tõstetud.

Dr. Friedrich Chryfander, Händeli tööde siluja, nimetati kuulsa „Mainzi Pauluseltsi“ poolt auulitnaks. See auustus sündis sel põhjusel, et mullu teisrinna Friedrichi kaitfel Mainzis Linna s mitu suuremat Händeli oratoriumide etendust korda saadeti.

Wieni „Muusika-sõprade selts“ sai helimeister Dr. Johannes Brahms'i käest 6000 guldnat, mida selts oma häätsarmamise järele tarwitada wõib.

Seda ja teist.

Taat tuleb! on Schwabi rahwa elust ja olust wõetud sõna, mis küll igasse naesemehesse wõiks puutuda, olgu ta küljeluu siis kas paremalt wõi pahemalt poolt wõetud. Näituseks olgu järgmine komb, mille järele Heleni maanurgas priimibile pulma hommikul „kõige wanematest aegadest saadit“ talbriku täis hapusid kapstaid jöögiks ette kanti. Prunt peab kapstaid maitsuma ja selle päale mõtlema, et abieluseisus temale ehk kord kapstastel hapumaks wõib minna. Mis prunt sellest portjufst järele jätab, peab peidmees ära jöõma. Niisuguse abielu-paari kohta, tallese jäärane sunnitud jöõma-aeg warsti ei tahtnud mõjuda, oli iseäralise wõimuga abinduu wälja arwatud, mis sõnade läbi: „Taat tuleb“ (er Datte kommt)! weel iseäralist mõnu ja mõju riidewate abielu-paaride kohta awaldas: Abielus elamad mehed walitsiwad end aeskelt igal aastal jalaja kolm laitmata elukombega meest, kellest üks „taa ifs“ nimetati. Samase kohus oli terve aasta jookful kõigi abielu-rahwa kombete üle walwata ja niisugusel puhul, kui mõnes kohas mehe ja naese wahel rii u, truuuse rikkumist jne. juhtunu, omalt poolt arwustajaks ja kohtumõistjaks wahela astu a. Pimedal ööajal tuli „taat“ üks teise wõõra abielupaari atna alla. Ta koputas afna pihta ja hüüdis siis, kui majarahwas juba unest ülesse oli ärgeanu: „Taat tuleb!“ Selle päale ta usiwa: manitsejad ära. Wõeti niisugust manitust tähele panna ja afus wajasse tüli ja tormi asemele rahu, siis oli asi sellega ni i, muu u aga tulwata: noomijad teist korda afna alla ja hüüdiwad jällegi: „Taat tuleb!“ Kui aga kolme niisugust hoiatust tähele ei pandu, siis tungiwa: abielurahwa rahu hoi: ja: Mardi-sandi mundris ööajal majasje, taat pain: urwa tepiga eel, millega ta jüü i olewat paarimeest tublisti suges, wahest aga ka mõlemaid, nii hästi meest kui nait. Selle päale läksiwad tafujud sõna lausumata jälle oma teed, nagu nad tulnud oliwad. Niisuguse tembu tagajärg oli aga enamasti efimesel korral juba see, et tülitfew paarirahwas kofku leppis ja rahulikult omas majas elas, nii et üksnes harwa seda juhtunud, et „taat“ neid weel korra noomima tulnud — Kord olnud aga „taat“ oma ameti toimetusel nii walt, et kohus teda tülitsewa abielurahwa kasuks pidanud waigistama, ja seft saadit olla „taat“ kadunud.

Laulu ja mängu leht.

Ruukiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kättesaamistega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu
Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudel
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann Юрьев.“

Saksa kirjandus ja Gotthold Ephraim Lessing.

Kolmekümne aastase sõja järele tuli Saksa kirjanduses aeg, mida „järele-
tegemise ajaks“ kutsutakse ja mis sada aastat kestis. Prantsuse keel oli
peenitese haritud seltskonna keel, Saksa oma keel oli põlgituse all, Saksa senisest kir-
jandusest ei peetud mingit lugu. Et Saksa keele wäärtust ja Saksa kirjandust kõrge-
male järjele tõsta, wõtsiwad mitmed õpetatud mehed, kellel aga kirjutamiseks enamasti
anne puudus, nõuaks ise Saksa keeles häid kirjatöösid luua, kus nad aga ise nõnda
Prantsuse klassitsismuse kirjanduse mõju all wangis oliwad, et nad Prantsuse
kirjatöösid orja kombel järele tegiwad. Nimult mõni üffit oli, kes wabamalt
talitada julgus. Sääll hakkasiwad kaks Schweiži professorit üleüldisele arwamisele
wastu ning ütlesiwad, et palju õigem on Inglise kirjandust eeskujuks wõtta, kui
Prantsuse klassitsismust järele teha, ja teine nendest (Bodmer) pani oma sõnade
kinnituseks Miltoni „Radunud paradiisi“ Saksa keelde ümber. Selle pääle läks
äge kirjandusline sulesõda lahti, kus Prantsuse klassitsismuse poole hoidjad wiimaks
alla jäiwad.

Nüüd algab aeg, mil Saksa kirjandus kõrgemale järjele tõusis, kui kunagi
enne ja wahest kõrgemale kui mõnegi teise ilmarahwa oma — Inglise kirjandus
arwamata. See Saksa kirjanduse teine õitseage wältas kolmweerand sada aastat —
läinud aastasaja wiimane pool ja käes olewa sajumene weerand. See oli aeg, mil
kirjandusest waimustatud oldi, kus suur hulk anderiktaid kirjanikke ühel ajal ja
warsti üks teise järele uiles tõusiwad ja weel suurema hulga wäga häid töösid loi-
wad ja luuletasiwad, enam kui kunagi enne. Oma suurteks klassisteks
kirjanikkudeks loewad sakslased aga järgmised seitse: Klopstock, Lessing,
 Wieland, Herder, Goethe, Schiller ja Jean Paul.

Ufflitu ja waimustatud Klopstock'i (1724—1803) meistritöö on suur 20
laulu pikk lugulaul „Messias“, mille sihts Dnistegija lunastamise-töö, nimelt
sündmused Jerusalemma sõitmisest kuni taewaminemiseni; äratajaks ja eeskujuks selle
juurepäralise töö juures oli Klopstockile Miltoni „Radunud paradiis“. Ka on Klop-
stock hulga kõrgemõttelisi waimustatud laulusid loonud.

Selge kriitikalise pilguga, terawa läbitungiva mõistusega Lessing (1729
kuni 1781), kel küll wähem luulewõimu kui mõistust ja teadust oli, tegi oma põh-
jalikkude sügawa teadmisega kirjutatud kriitikaliste kirjatööde läbi Prant-
suse klassitsismuse mõjule Saksa näitemängu-kirjanduses otja pääle ja pani iseseiswale
Saksa näitemängule oma meistrikliku osawuse ja tundmiseega kirjutatud näitemängude
„Minna von Barnhelm“, „Emilia Galotti“ ja „Nathan Tark“
läbi aluse ning andis eeskru.

Meeldiw ja elurõõmus Wieland (1733—1813), kelle tähtsam luuletöö „Oberon“, ja nimelt kundliku loomuga ja peene maitsega Herder (1744—1803) on Saksa kirjanuduses enam oma teed tasandawa tegewuse kui iseiseiwate luuletööde läbi tähtsad. Herder oli, nagu Lessing-igi, teaduslikult ja kriitikaliseft tegew; tema näitas, et loomuline ja lihtne rahwaluul ja laul palju kõrgemal seisab kui kunstluul; Herder näitab, kui luuleline ja pildirikas piibli, nimelt wana testamendi, keel on. Ka pani ta juure hulga kõigi ilmarahwaste rahwalaulusid (ka Eesti laulusid) Saksa keelde ümber nime all „Rahwaste häälled lauludes“. Herderi tähtsam luuletöö on lugulaul „Eid“. Herderi mõju oli suur mõlema Saksa kõige tähtsama ja juurema kirjaniku Goethe ja Schilleri kohta.

Külmaneweline, eluga rahul olew, waimurikas Goethe (eesnimega Johann Wolfgang, elas 1749—1832) on kõige wiljakam Saksa kirjanik. Tema loi hulga tähtsaid näitemängusid („Götz von Berlichingen“, „Iphigenie“, „Egmont“, „Torquato Tasso“), luuletas hulga ilusaid laulusid, kirjutas mitu mõjurikast juttu („Wertheri kannatused“, „Wilhelm Meisteri õpiaastad“, „Wilhelm Meisteri rändamise aastad“) ja muud. Goethe kõige tähtsam luuletöö on „Faust“, juurepäraline ja sügawmõtteline töö näitemängu kujul, mille kallal suur kirjanik 60 aastat tööd tegi. Täis imelisi luulepiltisid, kujutab see lugu nimelt inimeselapse sijnemist elu ja wõitlust uju ja ilmaliku teadmise, waimu ja liha wahel. Faust on mees, kes kõik ilma teaduse ja tarkuse läbi on uuruinud, aga põhjalikumate teadmisft igatses ja mitte rahu ei leia ning wiimaks kirjawaimu küüsi langeb, kes teda inimeste ja waimude riiki mööda ümber weab. Parema jagu sellest luulesünitusest on tema esimene pool. Pääle „Fausti“ on Goethe kõige tähtsam sünnitus lugulaul „Hermann ja Dorothea“, armas ja loomutruu pilt eht Saksa perekondlisest elust.

Goetheft kümme aastat ja Lessingist kolmekümneend aastat noorem oli palensline, sügawmõtteline ja priiuse ja õiguse eest waimustatud Schiller (eesnimega Friedrich, elas 1759—1805), kelle see süda kõigest osa wõttis, mis hää wõi ilus oli. Schiller on see mees, kellel ilma kirjanikkude seast kõige juurem mõjudus inimesesoo kohta on ja oli. Oma elus oli tal puuduse ja hädaga wõitlemist. Schiller luuletas hulga laulusid, millest meile waimustatud mehine süda wastu tirkub ja millel pea kõigil oma sügaw mõte sees; ka oma keele ja wälimise kaju poolest on nad täielised, nagu neid paremaid enam mõelda ei mõista. Paljusid on ka Eesti keelde ümber panna kahtunud; kuulsust „Kella-laulu“ (pildid inimese mitmesugusest elueast, tema tööst ja talitusest) on mitmele korrale tõlgitud. Tähtsamad weel on Schilleri kurbmängud. Tormilisel noorusel priiuse tungil, aga alles wahese elu ja inimese-tundmisega on kolm noore põlwe tööd „Rööwliid“, „Fiesko“ ja „Armastus ja kadetus“. Palju täielisem on „Don Carlos“ (kujutab sünnimust Hispania wihase kuninga Philipp II. kohta), „priiuse-waimustuse ülemislaul“, millest kõrgemeelne inimesearmastus wastu kõlab ja lõhnab“, sõnab selle näitemängu kohta tähtjas Dr. Scherr ilmakirjanduse ajaloos. Schilleri juurepäralisem töö on „Wallenstein“, mis kujutab, kuida kuulus wägede juhataja kolmekümne aastaseft sõjast kuningakrooni püütab ja selle eest hukka saadetakse. Siin seatakse Wallenstein ise, tema kindralid ja soldatid, ülepää kõik elu ja olu nõnda õigesti ja täielikult silma ette, nagu nad tõesti elaswad ja oliwad; kõik paistab nagu pildi päält silma, kuna tegewus täis elu ja põnewust on. Goethe ütles omal ajal, et „Schilleri Wallenstein on nõnda suur, et teist korda midagi jamaft enam olemas ei ole.“ — Siis pifarateni liigutaw „Maria Stuart“, siis jälle kumis „Dreani neitsi“, niisama „Messina pruut“ ja wiimaks „Wilhelm Tell“ — „Wallenstein“ järele Schilleri kõige täielisem töö, nõndasama ajaloolikult ja asjalikult kujutatud nagu seegi. Selles tiikis walitseb seesama priiuse-mõte, nagu efinestestegi, ainult wagusamal, selgitatud kujul. Tükk kujutab, kuida mehised lihtsad Schweizi mehed

kätt oma priiuse ja wanade õiguste kaitsmiselks wägewate Austria riisujate wastu tõstawat. — Ka on Schiller kaks juuremat ajaloolist tööd kirjutanud „Ruda Hollandi- ja Belgiamaa end Hispانيا alt lahti sõiwad“ ja „Rolumekümne aastase sõja ajalugu.“ Nimetatata ei wõi jätta, et wiis wiimati nimetatud Schilleri kurbmängu lihtjast jutukeste näol Eesti keelde ümber on pandud wõi tehtud.

Wiimane tähtjas kirjanik klassijest ajast on tundlise loomuga, pisarate mahelt naeratam juttude kirjutaja Jean Paul (täiemini Jean Paul Friedrich Richter, 1763—1825), kes oma noores põlwes piuduse rasket kätt tunda sai. Jean Paul armastab oma mõnusal, tundmusrikkal, kurbawegasel naljatoonil waeste külakoolmeistrite ja teiste wäikeste inimeste elu ja olu, nende rõõmused ja kurbtusi kirjeldada. Jean Paul on siidamlik ja luulerikas, tema kõnewiis aga wiiwitaja ja iheäralik, ja tema loomus õieti ülelliga pehme. Paremad tema jutud on: „Duintus Tizlein“, „Wallatuse aastad (Flegeljahre)“ ja „Titan“. Efineses kujutab ta õieti oma enefelt kiitast põlwe noores eas.

See on siis Saksa klassine kirjandus, mis pärastatele kirjandusele waimuharijaks ja eeskujuks on. Pärastene kirjandus on küll väga suur, aga nii tähtsaid kirjanikke ei ole enam üles tõusnud, ehk küll ka nii mõndagi ilusat on ilmunud, kaunid luuletusi, häid juttusid ja ka mõni tubli näitemäng. Kõige parematest pärastestest laulude luuletajatest olgu nimetatud: Rückert, Uhland, Hölderlin, Lenau, Heine, Chamisso, Freiligrath, Annette Droste-Hülshoff, R. Hamerling, F. Wolff, E. Geibel, R. Gerok (waimulikud laulud). Tublid jutukirjanikud on Ebers, Dahn, Freytag. Näitemängusid on kirjutanud: Heinrich Heine, kelle „Sõhutud kuu“ kõige paremaks lustmänguks „Minna von Barnheim“ järele Saksa kirjanduses peetakse, siis Gräbe („Napoleon“), Heibel, Moser, Freytag („Journalisten“), Anzengruber, Greif, Gottschall, Holtei.

Gotthold Ephraim Lessing sündis 1729 Kamenzi linnakeses Saksenis, kus tema isa õpetajaks oli. Koolis õppis ta iheäralise häameelega Greeka ja Ladina keelt ja matematikat. Ka armastas ta wanni Rooma lustmängusid lugeda. Tema waimuanded ja teadusehimu oliwad nõnda suured, et koolijuhataja tunnistas, et see, mis tema kaasõppijad peawad õppima, tema jaoks mitte enam ei passi, ja ninetas teda hobuseks, kes kahetõdijest moona tarwitab. Aastal 1746 astus ta Leipzigi ülikooli, et usuteadust õppima hakata, nagu wanemad sooviwad. Pea jättis ta aga selle õpiasja maha ja õppis arstiteadust, hiljem jälle keeleteadust, mõttetarkust ja luulewõidust. Nimelt meelitas teda teater ja näitemäng oma poole, ja aru tihti käis ta näitemängijatega läbi. Kahe aasta pärast lahkus ta ülikoolist ja wahetas siis õige sagebaste oma eluõhta, elas Berlinis, Wittenbergis, Potsdamis ja jällegi Leipzigi, kuni ta 1760 ühe kindral Tauenzieni juures sekretäriks hakkas. Wiee aasta järele on ta aga jällegi Berlinis, kus ta mitme sõbra seltsis kirjanduslist tööd tegi (üks nendest oli Suudi mõttetark tuttan Moses Mendelssohn). Ka seni oli ta tublisti kirjatööd teinud. Juba Leipzigi ülikooli ajast jaadik kirjutas ta hulga lustmängusid, aga kõik enam wõi wähen walitewad Prantsuse klassizismuse maitstes; nendest teeniwad tähelepanemist kaks hilisemat „Miss Saara Sampson“ ja „Philotas“. Oma sõprade seltsis andis ta aastast 1759 jaadik kriitikalised „Kirjad kirjanduse üle“ wälja, kus ta oma aegset kirjandust arwustab, ihearanis waljusti Prantsuse klassizismuse sünnitust. Aastal 1763, kobe pärast seitse aastase sõja lõppu (Preisi riik sõdis Austria, Sakseni, Prantsuse, Wene- ja Rootsimaa wastu ja ei kaotanud mitte kilbu oma maast) hakkas Lessing „Minna von Barnheimi“ kirjutama, mis 1767 trükiti ilmus. See on efinene tõesti rahwusline tütt, mis Saksa näite-

mängu-kirjanduses ilmus ja Klopstocki „Messias“ ilmu misest saadik ei olnud enam teist kirjatööd olnud, mis sarnase waimustusega wastu oleks wõetud. Suur hull soldati-tükkisid ilmus nüüd, mille kirjutajad „Minna von Barnhelmi“ katsumiswä järele teha. See näitemäng on loomutruu pilt sellest rahutust ajast; ijeloomud on kõik elust wõetud, isegi sarnane sündmus, nagu siin Minna ja mehise, juure-meelse Tellheimi wahel, olla ühes wõõrastemajas Breslau linnas ette tulnud. Täi ki põhjusemõte on wõitlus meheli ku uhkuse ja juure meele ning armastuse wahel, mis Minna kawalu se tõttu õnnelikule lõpule jõuab Kunstniku ojaru se ja peenusega on ijeloomud kirjutatud. — Lesingi wälimine seiskuford oli ise kunnis kurw, kui ta jeda tüki kirjutas, ja ainult teadmine, et ta seega töö teeb, mille wäärtus jäädam saab olema, tõõstis teda. — Aastal 1766 ilmus kirjanduse kohta wäga tähtjas teaduskline töö „Laokoön“, mis näitab, et luuletöõdes tegewust ja elu peab olema, aga mitte ilma tegewu seta kirjeldamist. Berlinist kutsuti Lesing 1767 Hamburgi säälse teatri kriitikuseks. Siin wälja antud näitemängu-kriitika te läbi löi ta Brantuse klassizismusele kõige walusamad haawad. Aastal 1770 hakkas ta Wolfenbütteli linnas põhja-põhtr Sakamaal raamatukogu ho idjaks, mis ametise ta kuni oma surmani jäi. Siin kirjutas ta oma teise meistritöö kurbmängu „Emilia Galotti“ (1772), mis esimene suur kurbmängu Saksa kirjanduses on. Pikema reisi päält Itaaliast tagasi tulles heitis ta a. 1776 abielu se. Aastal 1779 kirjutas ta oma kolmanda meistritöö „Mathan Tarf“, milles ta oma mõtteid usu-asjus awal dab. Lesing juri 1781 52 aasta wanaduses.

Lesingil oli wäga laialine teadus, nagu waewalt mõnda teist meest weel leida wõib, ja tema teadmise ja uurimise-himu oli kustumata Tõe otfirmine tegi teda õnnelikumaks kui tõde ise. „Kui Junnalal“, ütleb ta ühes oma kirjas, „paremas käes tõde oleks ja pahemas alati elawaks jäädam himu tõde otfida, ehk küll selle kirjandusega, et ma itka ja igawesti effima peaksin, ja tema ütles mulle: waki! siis hakkaksin temal alandlikult pahemasse kätte ja ütleksin: Sja, anna! puhas tõde on ju üksnes sinu tarwis.“ Sellest tuli, et ta igal teaduse-wäljal tegew oli ja paljud tema töõdest tükkaladjed on. Tema läbitungiw mõistus ja selge film tegiwad teda aga imestamisewäärt põhjalikuks arwustajaks.

J. Orra.

Meie kuje de seletuseks.

Ngaiks teab, mis sõna „kuju“ tähendab. Ta tähendab enamasti ühte inimese nägu ehk tegumoodi kiwist, rauast, brongist wõi muust sarnasest olusest. Aga mis sõna „kuje“ tähendab, jeda teawad seni wähesed inimesed, sest et see sõna üksnes Eesti murretes tuntud on. Kuje asemel tarwitati seni alati Saksa keelest wõetud sõna „pilt“. Iseäranis ühes Läänemaa nurgas oli seni sõna „kuje“ tuntud, ja et ta Eesti enese sõna on, siis on tal enam õigust kui sõnal „pilt“. Kuju on siis kiwist jne., aga kuje on paberi pääl raamatus wõi joonistuses. — Meie oleme selles „Laulu ja mängu lehe“ aastakäigus 11 kuje lugejatele andnud, aga seletusi ei ole me mitte juurde pannud, kuid aina nende meeste nimes, kelle kujud lehes on, nagu ka nende sündimise ja suremise paigad ning aja. Amal terne neid mõne sõnaga lugejale ligemini tuttawaks.

Dante Alighieri (1265—1321), kelle kuje nr. 1 seisab, on Itaalia kõige suurem luuletaja ja ka üks maailma kõige tähtsam salmija. Tema luuletöõd on juba mitu aastajada klassiste kirjade sekka loetud, ja ülikoolides antakse nende üle seletusi. Kõige kuulsam ja tähtsam tema luuletöõdest on »divina commedia« („ju malik näitemäng“), milles Dante põrgut, puhastuse-kohta ja paradisi kirjeldab, kuhu inimeste hinged pärast surma pidada minema. Dante elulugu oleme juba „Laulu ja mängu lehe“ 6. aastakäigus nr. 1 pikemini jutustanud, selle pärast palume säält järele luge da.

Johann Wolfgang von Goethe (1749—1832), kuje nr. 2 sees, on Saksa rahwa suurem luuletaja ja kirjamees. Ta sündis 28. (16.) aug. 1749 Frankfurtis Maini jõel, studeeris Leipzigi ülikoolis advokaadiks, pidas väga mitut ametit ja kohta ning oli reisidel. Tema wanemate wanemad olivad liht taluini-
mesed, aga isa oli Frankfurti linna raeherra, kuna ta ise juba 1782 kirjatööde pärast aadeli-
seisusesse tõsteti. Alles a. 1806 heitis ta abielusse, kuna ta enne seda mitme tähtsa
naesterahwa ligidane sõber oli olnud. Aastal 1815 sai ta Weimari wäike
würstiriigi esimeheks ministriks. Suri 22. (10.) märzil 1832 ja maeti Weimari'se.
Goethe on terwel eluajal Saksa kirjandust edendanud, ja loetakse teda paljudest üle-
üldse Saksa esimeheks kirjameheks, kuid ka esimeste jekka maailma kirjanduses. Ta
on suure hulga luuletusi, näitemängusid, juttusid ja õpetlisi asju kirjutanud. Oma
kuulsuse põhjendas ta näitemänguga „Götz von Berlichingen“ ja jutuga „Werthers
Leiden“ (Wertheri kannatused), kuid kõige tähtsam ja tunnukam tema kirjatöödest on
näitemäng „Faust“ esimene jagu, milles nimelt ka olu mehe ja naese, ehk weel õigemini,
peiu ja neiu wahel näidatakse, kida ta peaks olema ja kida ta ei ole. Teisi kirja-
töösid ei ole siin wõimalik nimetadagi, sest neid on liig palju. Loe ka selle nri juhifirjast.

William Shakespeare (sütle: willjem šhetšpir, elas 1564—1616),
kuje nr. 3 sees, on Inglise-maa ja wist ka kõige maailma kõige suurem näitemängude
kirjutaja ja tähtjas luuletaja. Tema näitlusi on väga rohkesti, otse mitu pakku
raamatut täis. Ise käis ta ka Inglise-maal ümber ja oli näitleja. Juba eluajal
tõusis tema nimi väga kuulsaks. Pärast jäi ta Londonis elama, kirjutas, luuletas
ja mängis ühte puhku. Ka kuninganna Elisabet pidas temast lugu, aga kuninglikku
kotta ei kutsutud Shakespearet siiski mitte. Kõige kuulsamad Shakespeare näite-
mängudest on „Hamlet“, „Romeo ja Julia“, „Kuningas Lear“, „Desdemona“ ning
waate- ja lütmängudest „Wenedigu linna kaupmees“, „Rangelaelise talitus“ (mõle-
mad wiimsed ka Eesti keeles) ja „Falstaff“. Tema elulooft oleme „Laulu ja mängu
lehe“ VI. aastakäigus nr. 5 pikemini kirjutanud.

Don Pedro Calderon de la Barca (1600—1681), kuje nr. 4 sees,
on Hispania kõige suurem luuletaja. Lühedalt hiiitakse teda Calderon. Ehk ta küll
waimulik mees oli, luuletas ta ka näitemängusid suure hulga. Kuid ka tema tunde-
luuletuste hulk oli väga rohke. Kõik tema kirjatööd on keele ja koore poolest ilu-
jad ning tuuma poolest väga kõrgel järjel. Kuid pärawestel tööd on liiga kirikliku
sijuga, pea jutlused, ei wõi siis ilmalikuks lugemiseks olla. Calderon suri suures
auns ja rikkuses. Tema elulugu on „Laulu ja mängu lehe“ VI. aastakäigus nr. 4
pikemini ära jutustatud.

Aleksander Sergejewitsch Puschkin (1799—1837), kuje nr. 5
sees, on üks Wene rahwa tähtsamatest luuletajatest, paljude meelest üleüldse kõige
suurem. Sündimise poolest oli ta grahw. Kooliõpetust sai ta Zarskoje Seloo
aadeli'ses asutuses — enamasti Prantsuse waimus. Siiski sai taht suur Wene luu-
letaja. Kõige tähtsamad Puschkini kirjatööd on: „Ruukslan ja Lubmilla“, väga
ilusate looduse-kirjeldustega „Kaukasia wang“, „Wachtšiharai hallikal“, siis weel
luuleline roman „Semgenij Dnegin“ ja näitemäng „Boris Godunow“ j. m. Puschkin
suri kahewõitluses prantslase Dantes-Hedeeren'i wasta, keda ta oma abikaasa
sõbraks kartis saama. Pikemini on Puschkini elulugu „Laulu ja mängu lehe“ VI.
aastakäigus nr. 8.

Torquato Tassio (1544—1595), kuje nr. 6 sees, on Italia suur luu-
letaja, kelle isa Bernardo juba kuulus salmija ja kirjamees oli. Juba 17. eluaastas
leidis Torquato oma kirjatööga „Rinaldo“ suurt kiitust. Ta elas Ferrara herzogi
Alfonso tojas, kus herzogi õed Lucrezia ja Leonora teda väga armastajiwad. Ta
oli wähe rahutu ja äritatud loomuga mees ja tegi sagedasti tülligi. Pärast astus
ta Mantua herzogi Gonzaga teenistusesse. Ta suri Sant' Onofrio kloostri's Roomas,

Tema tähtsam ja täna päevani kuulsam töö on »Gerusalemme liberata« (vabas-tatud Jerusaleem), täis luulelist ja keelelist ilu. Teised tema kirjatööd on veel »Torrisondo«, »L' Aminta« (lambriku mäng), »Rime« ning suur hull salmitüüd, mille seas väga ilusaid ja tuumakaid. Tõsjo oli südi katoliiklane ja on katoliki kirikule ja usule oma kõrge ande läbi palju kasu saanud.

Luis de Camoens (1524—1580), kuje nr. 7 sees, on Portugali rahwa kõige suurem luuletaja, kes terwel eluajal wiletsuses ja waesuses elas. Et ta kuninga kojapreilid Catarina de Mayde hakkas armastama, ajas kuningas teda maalt wälja, ning Camoens wõttis sõjakäigust Marokko wasta oja, purjetas õnnetul reisir Goa linna, saadeti pärast ühe pikkelanku järel Macao linna wangi, kus ta oma kõige ilusama luuletuse »Os lusiados« tegi kangel kodumaalt tühjadel merejaartel. Närtsi-mata ilu hõõgab see luuletus oma maade ja merede ilu- ja portugallaste tegude kiitusega. Kui ta pärast eluaegist kaugele-hulkumist isamaale tuli ja siin veel mõned aastad-kerja wiisil elas, suri ta wiletsuses, kuna talle pärast surma hiilgaw mälestuse-sammas pandi. Os lusiados ja muud tema luuletused on aga ilusamad kui ükski kiriwist mälestus. „Laulu ja mängu lehe“ VI. aastakäigus nr. 3 on veel tema pikem elukirjelbus.

Friedrich von Schiller (1759—1805), kuje nr. 8 sees, on Saksa rahwa kõige suurem luuletaja ja kirjamees. Tema esivanemad oliwad liht talurahwas, kuid teda ennast tõsteti tuumaka luule pärast aadeli-sugusse. Ta elu oli liikum, kord oli ta professor, kord ametnik, kord kirjamees, kuid alati püüdis ta Saksa kirjandust ja näitemängu tõsta. Väga ilusad ja tuumakad on tema salmitüüd, millest hull Gesticigi keelde on pandud. Riisama tuumakad on tema näitemängud, millest jelle numbri juhtkirjas ees pool juba kõneldud ja mille seast paremad on „Wallenstein“, „Maria Stuart“, „Drlear'i neitsi“, „Messina pruut“, „Willem Tell“. Salmitüetest nimetame siin „Laul rõõmule“, „Greefamaa jumalad“, „Kella laul“, „Tuuter“, „Jõituse kellad“, „Käik raudhaamrile“, kõik luulded otse imelist ilu täis. Tema oli elu wiimastel aastatel Goethega väga sõber. Tema elust on ka „Laulu ja mängu lehe“ II. aastakäigus nr. 5 kõneldud ja jään tema noorest east kuje antud.

Michail Furijewitsch Lermontow (1814—1841), kuje nr. 9 sees, tähtjas Wene luuletaja ja kirjamees. Ta sündis Moskwas 3. okt. 1814, kaswatati wana-ema juures ja käis ka Moskwas gümnaasiumis ja ülikoolis, kuid pärast veel junkru-koolis Peterburis, mille järele ta garde-wäe teenistusse astus. Tutwaks ja kuulsaks tõusis ta oma luuletuse läbi Puschkini surma kohta, mis ka tegi, et ta Peterburist Kaukasiasse läks. Waewalt oli ta Peterburis tagasi, siis saadeti ta ühe kahewõitluse pärast jälle Kaukasiasse. Siin langes ta uues kahewõitluses 15. juulil 1841. Ehk ta elu küll kõigest 27 aastat kestis, on ta siiski mõnda tähtsat kirja- ja luule-tööd loonud; nõnda nimelt „Mõra“, „Zmail Bey“, „Walerik“, „Sadshi Abrek“, „Kasnatšejšča“, „Dämon“ isearanis „Laul zaar Wasiljewitschist“, ja kõige tähtsam jutuwisulise kirjatöö „Meie aja kangelane.“ Sjeäranis Kaukasia kirjeldustes ja jutuloomises tuleb kõrge anne tema kirjades nähtawale.

Maurus Fókai kuje nr. 10 sees, on Ungari ehk Magyari suur jutu-kirjamees, kelle jutud pea igasse haritud keelde on ümber pandud, õige rohkesti Gesticigi keelde. Sündinud on Maurus Fókai Komornis Ungrias 7. (19.) webr. 1825, studeeris advokaadiks, aga hakkas pärast üksnes kirjameheks, oli ajakirja „Gletšepet“ (elukuje) toimetaja, wõttis 1848. aasta segadustest oja, põgenes riigi-walitsusega Debreczini, andis siin „Esti lapot“ (õhtu lehed) wälja, heitis samal ajal abieluse näitlejanna Laborfaloi'ga, kes 1836 suri, oli pärast mitme lehe toi-metaja, milledest kõige kuulsamaks sai ajaleht „Hon“ (isamaa), toimetas veel hilje-mini nalja-nadalilehte „Ustökös“ (sabaga täht) ja ajaleht „Nemzet“ (rahwas). Fókai on imestuse wäärt osaw ja wiljakas jutustaja ja wäsimata kirjutaja. Tema

juttude arv on väga suur, millest üksnes nimetame „Ungari Nabob,“ „Mustad diamandid,“ „Armaastuse narrid,“ „Walge naene,“ „Muustlase baron,“ „Wäiksed kuningad,“ „Narrigrahw,“ „Kurwad päewad“ (wiinne ka Eesti keeles) ja palju teisi. Jutustamise wiis on jökail ütle mata elaw ja wärske, tema nali tuumakas, kui ka mõni kord jutu sifu raske uskuda ja jutt päälsekaudne. Jökai elab alles praegu, mil seda kirjutame, on rikas mees, parlamendi liige ning amustatud terwes maailmas.

John Milton (sünninimi: John Milton, 1608—1674), kuju nr. 11 sees, kuulus Ingliseaama luuletaja, kelle nimi ja kirjad weel praegugi rohkesti tuntud ja loetud on. Ta sündis 9. dez. (27. now.) 1608 Londonis, käis jäänamas koolis ja studeeris Cambridge (kembriidshi) ülikoolis usuteadust, käis 1638 Prantšuse- ja Italiamaal, hakkas 1641 kirjameheks ja seisits tuliseft ja waimustusega trükipriiduse ja wabadriigi eest, iseäranis raamatus „Aeropagita,“ kuid sõdis ka riigi usu wasta, sai 1648 salakirjutajaks wabadriigi nõunikogus, oli selle poolt, et kuningas Karl I. ära hukati ja seisits Cromwelli ajutatud wabadriigi eest ka pärast selle mehe surma ja wabadriigi otša, jäi 1652 pimedaks ja elas elu wiimised aastad waewasel wiisil ning suri Londoni ligi Bunnhill'is 8. now. (27. okt.) 1674 waesuses. Tema tähtsam kirjatöö, mis alles 1667 trükiti, oli ja on praegugi weel «The paradise lost» („kadunud paradisi“), ja pärast 1671 tuli weel juurde «The paradise regained» („Jälle leitud paradisi“), mõlemad ühes raamatus ka Eesti keelele ilmunud, nime all „Kadunud ja jälle leitud paradisi.“ Smets pandawa waimustuse- ja kõrge andega jalnik Milton siin inimeseloo kadunud ja jälle leitawast õnnest. Pääle selle on Milton weel mitu muud õige tuumakat kirjatööd teinud ja pidas ajal, mil inimeste waim alles täiesti orja-mõttes oli, wabadust ja priimeelt kõrgeks.

Õimene ja wiimane adagio.

Kirjutatud R. v. Hageni jutu järele aastast 1844. Preisi prinz Friedrich oli sel ajal 13-aastases wanaduses. Muusikatund oli parajasti lõpetatud, ja prinzi kooliõpetaja hakkas juba minekule seadma, kui prinz teda weel enda juurde jääda palus. „Herra Reichardt,“ ütles ta, „peagi tuleb papa sünni-päew; küll oleks kena, kui jaks päewaks midagi iseäralikku ära õpiksin. Kas tahaksite wahest nii lahke olla, et mulle jaks midagi sünnisat wälja waliksite? Papa armastab enam õrnu tunde-rikkaid helilooodeid.“

„Küll ikka, kuninglik kõrgus; jaks peaks aga mõni ilus adagio walitama. — Hm, hm,“ pomises Reichardt ja soris laudil olewaid noodiraamatuid. Wiimaks oli tal noodileht käes. . .

„Kas see wast minu kohta ei sünniks? Eks, herra Reichardt?“

„Kuninglik kõrgus, nii kangele ei ole meie weel jõudnud. Asi on väga raske. See on ju adagio ühest Schumanni sonatist. Ega see küll meie kohta sünnis ei ole, aeg on ka liiga lihtne.“

„Oh, herra Reichardt,“ wastas prinz meelitades, „ma luban õige wirt olla! Olge pai herra! Küll me sellega korda saame, ja ma peangi sellega korda saama!“ Ja siis ütles prinz lustilikult filmi pilgutades juurde: „Kui ta ka mitte adagio ei lähe, siis peab ta forte minema! Nii ütleb mulle papa alati.“

Adagio õpiti. Märzikuu 22. päewal rõõmistas prinz oma kõrget isa sellega, et ta nimetatud ülikauini helitöö temale etendas, mille tänuks ja wirtuse palgats kuninglik isa prinzi kõige soojema soowi täitis ja temale — kõige paremini korraldatud trükleri-töötoa kõigi tarwilikkude riistadega kinkis.

Ja 44 aastat pärast poole! Uus, tore palee jaras päiteje paistel majesteetlikus iluduses. Loodus ja inimesed ilufesiwad. Kas aga kõik? Mitte, kõik, parafu! Toreda palee waiķemas ruumis pikutas kahwatanud palgetega mees jängis, selle

kohta võimalik oli ütelda: Nüüdagu kunstnikud nii palju kui tahavad tema kuni kallal, aga nii ilusaks ei või ometi ükski neist teda kirjutada, kui ta tõesti oli!

Samane haige mees oli Saksamaa kallimeelne keiser Friedrich, praegu walitseja keisri isa, kes ihegi surma käest veel neli päewa elupikendusjaks ära wõitis.

Keisrinna oli tuppä astunud ja küsis oma kõrgelt abikaasalt, kas temal wast mingit iheäralist tahmist oleks. Keiser, kes kurja kurgutõbe põledes enam rääkida ei wõinud, kirjutas paberilehelele pääle:

„Soowiksin häd muusikat kuulda. Kas ei wõiks Rüfer siia tulla?“

Keisrinna andis käsu, ja umbes kell 1/2 12 ilmus siis ka kunstnik, helitöö „Merlini“ looja, keiserlikusse kojasse, kus ta mõne loo ette mängis, mille pääle keiser teda itka jälle paluda laskis veel midagi muud etendada. Selle pääle küsis aga keisrinna oma kõrgelt abikaasalt: „Aga, kas see sind wast ei ärita?“

Keiser wapustas pääd ja kirjutas jälle paberilehele:

„Anult veel üks adagio millestgi sonatist. See olgu siis ka wiimne adagio.“

Jällegi istus meister Rüfer, süda täis haledust, flaweri etie ja mängis ülikauini adagio. Surmawoodil lamaw keiser kuulab põnewusega. Ta filmab hakkawad järana. Käega andis ta keisrinnaale märku ja kirjutas siis võimalikult kiiresti:

„44 aasta eest olen samase adagio papale sünnipäewaks ette mänginud; midugi mitte nii ilusasti. Ta on Schumanni loodud. Rüfer, südantlikku tänu! Wiimne lugu! Siis magama!“

Oh, kurblik küll, aga see wiimne helitöö oli ka wiimne adagio! Need olitwad wiimjed muusikuhelid, mis surewa keisri kõrwadesse puutusitwad, wiimjed jumalaga-jätmiise sõnad ja terwitused tema armastatud muusikule. Adagio wiibib ka nüüd see suur mees, kes oma õnnetust waitides kannatas selles riigis, kus kõige pühitamad ja mõnujamad helid teda õnnistawad.

—ad—

Seda ja teist.

G. Rossini, nõndanimetatud „Besaro luit“, oli kord kuulsa lauljanna Patti enda juurde kutsunud, et kord ometi kuulda, kuida jääwane taewasse tõstetud „täht“ ka laulab. Nd. Patti laulis Rossina oja meistri enese „Habemeajajast“, mis alati põhjata kiitust oli leidnud, laulis seda aga niisuguste wigurliste keerutuste- ja kõrutustega, mida Rossini ilmasgi oma põhjuswootide alguskirja ei olnud pannud. — „Tore, ilus, kena!“ hüüdis wana kulupääga helilooja. „Tõesti ütlemata ilus! Teie strakoscheerite nii, et ükski teine teie wastu ei saa! (Strakosch on nimelt Nd. Patti lauluõpetaja olnud.) Nüüd aga palun teid sedasama lugu mulle veel kord laulda nõnda, kuida ma tema ihe olen kirjutanud.“ Selle pääle tõi Rossini lauljannale oma enda kirjutatud noodid ette, mille järele aga lauljanna veel ilusamini laulis, nii et Rossini juures waimustuses olnud. Pärast aga „strakoscheerinud“ kuulus lauljanna itka oma soodu edasi.

„Kukena laulja neiu.“ Reegi „Ulmer Tagebl.“ arwustaja mõisteti hiljuti 30 mara trahwi maksma ja päälegi veel kohtu-kulusid kandma selle eest, et ta ühes konzerdi-arwustuses ühte lauljannad „kukena lauljaks neuks“ nimetanud.

„Laulu ja mängu leht“

ilmub ka aastal 1897 jälle wanal wiisil edasi ning toob laulu, mängu, lugemist, iheärantä aga nüüd wiimil-mängu kunsti-õpawuiele jõudmist ja sooloid flaweri wõi oreli taasmänguga. Lehe hind wana wiisi 1 rubla, mis minu fätte tuleb saata.

Dr. K. A. Sermann.